SELECTED

TELUGU INSCRIPTIONS

27 AUG 1971

TNSDA
02618

SELECTED TELUGU INSCRIPTIONS

Addenda Et Corrigenda

27 AUG 1971

Page 5.	Line 5 for రమే	read	రమమహే
36.	Line 17 for సాక్షి	read	శౌవ
100.	Date for 1379	read	1369
106.	Line 88 for రామబాహు	read	బాహురాము
130.	Line 46 for ౧౪౧౭	read	౧౪౩౭
156.	Heading - Kondapalli	read	Kondavidu
	Place do	read	do
159.	Line 7 తిరుమల వెంకట్రాజు	read	వెంకట్రాజు తిరుమలరాజు
	Line 12 తిరుమలరాజు వెంకట్రాజు	read	వెంకట్రాజు తిరుమలరాజు
164.	After line 10 -	read	

భానువంశాంబుధి భానుఁడంభోరాశి
గంభీరుఁడై వరగండమూర్తి
బిరుదసామజసింహ భీమకేతనభద్ర
దేవచోడాన్వయ భూవిభుండు
రణభూ బలీభూత రావెలవెలికొండ
వెంకటాద్రి మహీశ వీరవరుఁడు

165.	Line 7 for డు -	read	డు - కొండ్రాజు
166.	Heading for Ka	read	Ku
	Place for Ka	read	Ku
167.	Line 8 for ౧౮	read	౧౨
168.	After line 18 -	read	

ముక్తామణీయుక్త మోహనాంబర చుంబి
వరుణ రాజన్యగోపురము లనఁగ.

SELECTED
TELUGU INSCRIPTIONS

EDITED BY

N. VENKATA RAO
Senior Lecturer in Telugu

DOCTRINA VIM PROMOVET INSITAM

UNIVERSITY OF MADRAS

1952

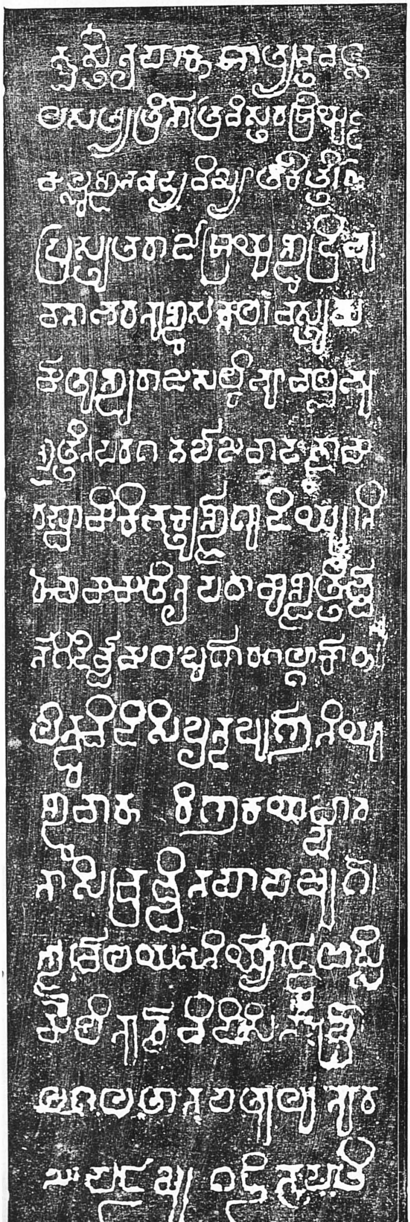

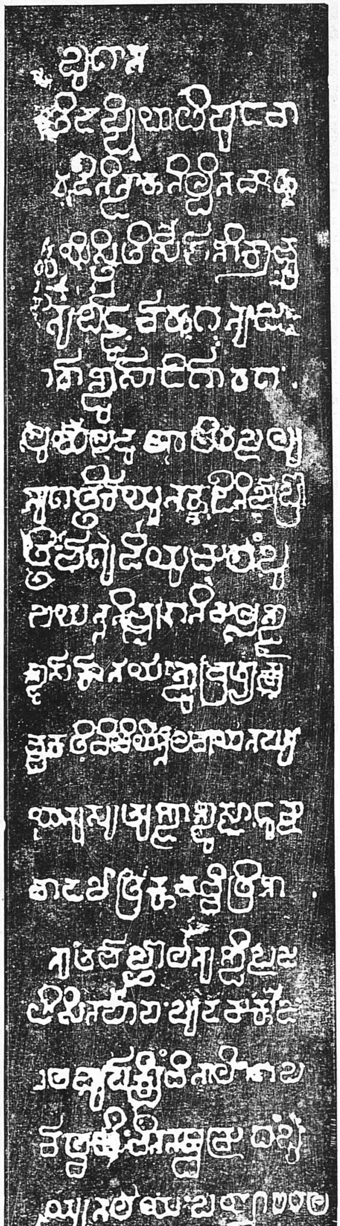

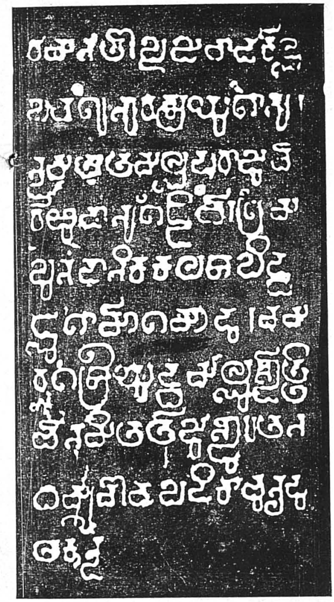

1. INSCRIPTION OF VIPPARLA

South Indian Inscriptions, Vol. VI, No. 584, pp. 208-9

Place : Vipparla, Guntur Dist.

Dynasty and King : Eastern Chāḷukya — Jayasimha Vallabha.

Date : 8th year, (649).

Language and Script : Telugu.

TEXT

1. స్వస్తిశ్రీమత్ సకలలోకాశ్రయ జయసింఘ
2. వల్లభ మహారాజులాకున్ ప్రవర్ద్ధమాన విజయరా
3. జ్య సంవత్సరంబుల్ ఎణుంబోది అన్నేణ్డి అమ్మపూర్ణ్ణ
4. మనాణ్డు ప్లావిండిరాజుల ముట్లకలిముడి రాజుల్
5. ప్లావిండి సముద్రరక్తై నాకుబణిచేసిన కల్చివీ
6. అరుల్ల మద్దికదు మూటికి విత్పత్తి ఉత్తరంబునపులో
7. ంబున చెఱువుపడు మూటికోటన్ ఎణుంబోది పుట్లు ఆ
8. ల్ల పట్టుసేను తూప్పునన్ కోటితాఱు తోంటళాయు పడువా
9. రంబు ఇచ్చిరి పాఱపడువారంబు ప్లావిండీశ్వరంబున కళా
10. కండుగుమిచ్చి కుడుచువారు యిల్లకాను ఏ వెఱుగువా [గాణంబు
11. రు విత్పత్తి గాణంబు [స్థా]ల్గొట్టుసం గాణంబు చువ్వటూరు?

TRANSLATION

Hail ! Prosperity. In the eighth year of the reign of Sakalalōkāśraya, Jaya Simha Vallabha, on the Ambāpuriṇima day, Kalimundirājulu, the chief of the village belonging to Mlāvindirājulu, granted to the workmen of the three villages i.e., Kalchivira, Rurla, Maddikadu, for reconstructing the Mlāvindi village for him (Kalimundirājulu) the following: 8 puttis of land to the western side of the tank situated in the northern side of the village Viraparti; a plot of land consisting of Tāmarind trees, on the eastern side. The recipients of the grant will pay the necessary Kalakandugamu (a special tax) for the upkeep of Mlāvindiśvarālayamu; they will inhabit the three places Viraparti, Thōlgottu, Chuvvuturu.

2. MĀLEPĀDU PLATES OF SATYĀDITYA

Epigraphia Indica, Vol. XI, No. 35, pp. 337-346

Place : Renadu, Cuddapah Dist.

Dynasty and King : Telugu Chōḷas — Satyāditya.

Date : 8th century A.D.

Language and Script : Telugu.

TEXT

౧. స్వస్తిశ్రీ చోళమ

౨. హారాజాధిరాజ ప

౩. [ర]మేశ్వర విక్రమాది

౪. [త్య] శక్తికొమరవి

౫. [క్ర]మాదితులకొడు [కు]
౬. [ళ్] కాశ్యపగోత్రు
౭. [స్తు] శత్యదితున్తు శిద్ధి [వే*]
౮. యు రేనాణ్డు ఏఱు [వే*]
౯. [యి] ఏళుచున్తి కొ[మ]
౧౦. [ఱి]పాఱరేవ[శ]
౧౧. [ర్మన్] కాశ్యపగో
౧౨. [త్రి] నికి ఇచ్చిన
౧౩. చిఱుంబూరి ఉత్త
౧౪. శతూపుర్వదిశ
౧౫. దు జుగ్గిపొలగ[ఱ]
౧౬. సు ద[క్షి]ణదిశ
౧౭. ...పాఱ [ము]
౧౯. ఏనుమఱుత్రు [గా]
౨౦. నుతాగిరి దేని
౨౧. సల్పినవానికి
౨౨. [వే] గుళ్లువు వేసె
౨౩. ఉవ్రుళు వేవా [స్తా]
౨౪. ఋళునిల్పినం పుణ్యా
౨౫. [ంబు] దినికి వక్రంబు
౨౬. వచ్చువస్తు పుత్రవ
౨౭. ద్య శ్రీ వద్య గో[వ]
౨౮. ద్య పఞ్చమహా
౨౯. [పా]తక ఇచ్చేసిన
౩౦. దానిలోకంబు
౩౧. [న్డు] వాస్తు.

TRANSLATION

Hail ! *Śatyādituṉṟu* (*Satyāditya*) of the *Kāśyapa-gōtra*, son of *Śaktikomara Vikramāditya* (and grandson of) the great lord, the glorious *Chōḻa-Mahārājādhirāja Vikramāditya,* while ruling the *Siddhi one thousand* and the *Rēnāṇḍu seven thousand (districts),* gave to *Rēvaśarmma* of the *Kāśyapa-gōtra, (a resident)* of *Komaṟipāṟa,* five *marutru* (of land) at *Chiṟumbūru* . on the north side . . . . . east side . . . . the boundary of the fields of *Juggi; (on)* the south side . . . . To him that maintains this *(charity), (shall accrue)* the merit of establishing a thousand temples, a thousand tanks (and) a thousand villages ! He that obstructs this, shall live in

the world of him who commits the five great sins *(such as)* the murder of a son, the murder of a woman *(and)* the murder of a cow !

3. ADDANKI STONE INSCRIPTION OF PĀṆḌARANGA

Epigraphia Indica, Vol. XIX, No. 47, pp. 271-5

Place : Addanki, Guntur Dist.

Dynasty and King : Eastern Chāḷukya — Gunaga Vijayāditya III.

Date : 848-49 A.D.

Language and Script : Telugu.

TEXT

తరువోజ.

పట్టంబుగట్టినప్రథమంబునేణ్డు
బలగర్వంబొప్పంగ బైలేచి[1] సేన
పట్టంబు గట్టెఇచ్చి[2] ప్రభుబణ్డరంగు[3]
బఇచ్చిన సమత్త[4]పడువతో బోయ

1. బొప్పంగ బైలేచి -అనిచదువునది.
2. గట్టిఇచ్చి ,,
3. ప్రభుం బణ్డరంగుం ,,
4. సామంత ,,

కొట్టంబు ల్వణ్డ్రెణ్డు గొణి[5] వేంగినాణ్టిం
గొళల్చి[6] యాత్రిభువనాంకుశబణ[7] నిల్పి
కట్టెపుదుర్గ్గంబు గడు బయల్సేసి
కణ్డుకూర్బెజవాడ[8]గావిశ్చి మెచ్చి,

పణ్డరంగు పరమేశ్వరుణ్డు ఆదిత్యభటారనికి[9] ఇచ్చిన భూమి మొనుబొదివుడ్ల అడ్లపట్టు[10] నేల దమ్మపురంబున దమ్ముపులు వీని రక్షిశ్చినవారికి అస్వమేధంబున పలంబు[11] అగు.

5. కొట్టము ల్పణ్డ్రెణ్డు గొని ,,
6. గొళచి - అని యుండనోపు.
7. త్రిభువనాంకుశమాన - అనిచదువునది.
8. కందుకూర్బెజవాడ ,,
9. భట్టారకునకు ,,
10. వుట్లఅళ్లపట్టు ,,
11. అశ్వమేధంబునఫలంబు ,,

TRANSLATION

(Verse 1.) In the first year after coronation, (*the king*) being proud of his army (or strength) and elated (*thereby*), having anointed (*i.e.* appointed) *Paṇḍaraṅga,* the Sāmanta, to the command of the army and sent (*him*), he (*i.e.* Paṇḍaraṅga) captured twelve *koṭṭāms* belonging to one [*Vasō*]-*Bōya.* He reached (*i.e.* ascended and captured) the hill-top (*i.e.* forts on the top of the hill) of *Vēṁgi-nāṇḍu* and planted the goad of Tribhuvanāṁkuśa (*there*). He exposed fully (*i.e.* made bare after conquest) the fort of *Kaṭṭe.* He liked and praised *Kaṇḍukur* and *Bejavāḍa.*

(Lines 9-12.) Paṇḍaraṅga who was the best of the *Māhēśvaras* (*i.e.* the worshippers of Mahēśvara or Śiva) gave to (*the god*) Āditya-Bhaṭāra, land sowable with eighty *candies* of paddy. This is a charity at Dammavuram. Those who protect these charities will acquire such merit (*as is obtained*) by (*performing*) the *Aśvamedha* (*sacrifice*).

4. BEJAVADA PILLAR INSCRIPTION OF YUDDHAMALLA

Epigraphia Indica, Vol. XV, No. 9, pp. 150-59

Place : Bejavada, Kiṣṭna Dist.

Dynasty and King : Eastern Chāḷukya — Yuddhamalla

Date : 898 A.D.

Language and Script : Telugu.

TEXT

మధ్యాక్కర.

స్వస్తి నృపాంకుశాత్యన్తవత్సల సత్యత్రినేత్ర
విస్తర శ్రీయుద్ధమల్లుణ్డనవద్యవిఖ్యాతకీర్త్తి
ప్రస్తుతరాజాశ్రయుణ్డు త్రిభువనాభరణుణ్డు సకల
వస్తుసమేతుణ్డు రాజసల్కిభూవల్లభుణ్డాత్రి[1] (')

1. వల్లభుణ్డధి - అని చదువునది.

పరగంగ బెజవాడ గొమరస్వామికి[2] భక్తుండై గుడియు
నిరుపమమతి నృపధాము ణ్డెత్తించ్చె నెగి దీచ్చెఁ మఠంబు[3]
గొరగల్గా కొఱు[4] లిన్దు విడసి బృన్దంబు గొని యుణ్డువారు
. . . రిగాక యబ్బారణాసి వ్రచ్చినపాపంబు గొణ్డ్రు. ౨

వెలయంగ నియ్యొట్టు అస్సి మలిన్రై విడిసిన వ్రోల[5]
గలతానపతులును రాజు పట్టంబు గట్టినపతియు
నలియం బయ్య్వారల[6] వెల్వఱించిన నశ్వమేధంబు
ఫల బు[7] పేక్షించిన లింగం బఱిసిన[8] పాపంబు దమకు ౩

జననుత చేబ్రోలనుణ్డి బెజవాడ జాత్రకు[9] వచ్చి
త్రిణయనుసుతు ణ్డొణ్డుసోటు మెచ్చక తివిరి యిన్నెలవ
యనఘుట్టు సేకొని యున్దు ప్రత్యక్ష బయన్న నిచ్చ[10]
గని మల్లణ్డెత్తించె గుడియు మఠంబునుం[11] గా త్రిఁకేయునకు. ౪

దీనిం జేబ్రోలు యేలెడు(వా)రతిరం బేలు(వా)రొణ్డుసోటి గొరగ(లు)ను బెట్టు వేరుగను జ(ను)యీ స్తితి సేకొణి కాచు(వా)ర దీని న్దారు నిల్పినవారు (స్థి)తిడప్పి యఱిపుట వా(పం)బుగాన.

మధ్యాక్కర.

రమనతో[12] బెజవాడకెల్ల బెడంగును రక్షయుం గాను
న్దమతాత మల్లపరాజు వేరెఱు దానుం గట్టించెం

2. గోమరసామికి ,,
3. మఠము ,,
4. ఇక్కడ "గొరగల్గాక" అనుచో లకారము తేల్చి పలుకవలయును.
5. విడిసినం బ్రోలం అనిచదువునది.
6. నలియం బైవారల ,,
7. ఫలము ,,
8. మఱిసిన ,,
9. జాతరకు - అనునది సాధురూపము.
10. ఇందు బ్రత్యక్షమై యన్ననిచ్చం - అని చదువునది.
11. మఠమును అని చదువునది.
12. రమణతో ,,

గ్రమబున[13] దానిక కలశ బిడ్డట్లు[14]గా మొగమూడు
వమరంగ శ్రీయుద్ధమల్లు ఙ్డత్తించె నమితతేజుండు
తనధర్మ్మున వాడంబడి కాచునృపులకున్ద—

(అసంపూర్తి.)

13. గ్రమమున ,, 14. మిడ్డట్లు ,,

TRANSLATION

(Vv. 1 and 2.) Hail! (King) *Yuddhamalla* of great prosperity, extremely kind (to his subjects), an elephant goad to kings, a very three-eyed god in truth-speaking, of established spotless fame, the asylum of renowned kings, an ornament to the three worlds, possessed of all things, the lord of the imperial *Salki country*, of matchless intelligence and of royal glory, built with pleasure in *Bejavāḍa* a temple to Komara-svāmi, being (his) devotee, and erected a *maṭha*. Whosoever, not being Śaiva mendicants, occupy and congregate in this (building) incur the sin of killing (cows or men) in the (celebrated) Bāraṇāsi.

(V. 3.) Should any be so wicked as to defy this interdiction and to dwell (here), the local temple authorities and the crowned king (will) by forcibly expelling (these) outsiders (earn) the merit of (performing) a horse-sacrifice. By neglecting they (shall incur) the sin of breaking the phallus.

(V. 4.) Having come from the celebrated (town of) *Chēbrōlu* to (attend) a *jātra* at *Bejavāḍa*, the sinless One—(*i.e.*) the son of the three-eyed (god Śiva)—preferred and manifested himself in this place (Bejavāḍa), not liking (to stay in) any other place. Finding this out, *Malla* erected with pleasure a temple and a *maṭha* to Kārttikēya.

(Ll. 29-36.) [Here follows an unintelligible prose passage.]

(V. 5.) His grandfather *Mallapa-rāju* having built the temple) as an ornament and protection to the whole of *Bejavāḍa,* the glorious *Yuddhamalla* in course of time erected a front tower to the same (temple), which (tower) looks like a *kalaśa* crowning the temple.

(Ll. 44-46.) To kings who recognize and maintain the charity.

5. NANDAMPUNDI GRANT OF RĀJARĀJA I

Epigraphia Indica Vol. IV, No. 43, pp. 300-309

Place : Nandampundi.

Dynasty and King : Eastern Chālukya — Rājarāja.

Date : 1053 A.D.

Language and Script : Sanskrit and Telugu.

TEXT

1. శ్రీధామ్నః పురుషోత్తమస్య మహతో నారాయణస్య ప్రభో
ర్నాభీపంకరుహాద్బ(భూ)వ

2. జగతస్స్రష్టా స్వయంభూ స్తతః । జజ్ఞే మానససూను రత్రి రితి
య స్తస్మా న్మనే రత్రిత స్సోమో వం(శ)
3. కర స్సుధాంసు(శు) రుదిత శ్శ్రీకంఠచూడామణిః ॥ తస్మా దాసీ
త్సుధా సూతే ర్బుధో బుధనుత స్తతః । జాతః
4. పురూరవా నామ చక్రవర్తీ సవిక్రమః ॥ (2) తస్మా దాయు
రాయుషో నహుషః । నహుషా ద్యయాతి చక్రవ
5. ర్తీ వంశకర్తా । తతః ప్రాచీశః ప్రాచీశా త్సైన్యయాతి(ః) ।
సైన్య యాతే ర్హయపతి[1]ర్హయ
6. పతే స్సా(ర్వ)భౌమః । సార్వభౌమా జ్జయసేనః । జయసేనా
న్మహాభౌమః । మహాభౌమా
7. దైశానకః । ఐశానకా త్క్రోధాననః । క్రోధాననా ద్దేవకిః ।
దేవకే రిచుకః । రిచుకా [2] ద్రృత్సుకః । ఋ
8. త్సుకా న్మతివరః ॥ సత్రాయోగ [3] యాజీ సరస్వతీనదీనాథః ॥
తతః కాత్యాయనః । కాత్యాయనా నీలః ।
9. నీలా ద్దుష్యంతః । తత్సుత । ఆర్యా । గంగా యమునాతీరే
యదవచ్ఛిన్నమ్ నిఖాయా యూపా న్క్రమశః । కృ
10. త్వా తథా స్వ(శ్వ)మేధా న్నామ మహాకర్మ భరత ఇతి యో
లభత[4] (3) తతో భరతా ద్భూమన్యుః। భూమన్యో స్సుహోత్రః।
11. సు(హో)త్రా ద్ధస్తీ । హస్తినో విరోచనః । విరోచనా దజమీఢః
అజమీఢా త్సంవరణః । సంవర(ణ)స్య

రెండవ పత్రము, మొదటిపుట

12. తపనసుతాయా స్తపత్యా శ్చ సుధన్వా । సుధన్వనః పరిక్షిత్ ।
పరిక్షితో భీమసేనః । భీమసేనా త్ప్రదీ

1. తి: - హ. 2. ఋభుకః - రిభుకా. 3. వరస్సత్రయోగ. 4. త.

13. పనః । ప్రదీపనాశ్చ[5]ంతనుః । శంతనో ర్విచిత్రవీర్యః ।
విచిత్రవీర్యా త్పాండురాజః ॥ పుత్రా స్తస్య చ ధ

14. ర్మ్మరాజభీమార్జ్జున నకులసహదేవాః । పంచేంద్రియవత్ పంచ
పంచ స్యు ర్విషయగ్రాహిన స్తత్ర ॥ (4)
వ్రిత్తం ।

15. (యే) నాదాహి విజిత్య కా(ఖా)ండవ మఘో గాండీవినా వజ్రిణం
యుద్ధే పాశుపతాస్త్రమ(ం)ధకరిపో శ్చాలాభిదై

16. (త్వా) న్బహూ[6] నింద్రార్ద్ధాసనమధ్యరోహి జయినా యత్కా
లికేయావికా న్హ త్వా స్వైర మకారి

17. (వం)శవిపినచ్ఛేదః కురూణాంవిభోః ॥ తతో ర్జ్జునా దభిమన్యుః ।
అభిమన్యో(ః) పరిక్షిత్ (1)

18. పరిక్షితో జనమేజయః । జనమేజయాత్ క్షేముక ః। క్షేముకా
న్నరవాహనః । నరవా

19. హనా శ్చతానీకః । శతానీకా దుదయనః ॥ తతఃపరంతత్ప్రతి
ష్వవచ్ఛిన్నసంతానే ష్వయోధ్యాసింహా

20. సనాసీనే ష్వేకా(ద్వా)[8]షష్టిచక్రవర్త్తిషు గతేషు తద్వంశ్యో
విజయాదిత్యో నామ రాజా విజిగీషయా దక్షి

21. (ణా)పథం గ(త్వా) త్రిలోచనపల్లవ మధిక్షిప్య దైవదురీహయా
లోకాంతర మగమత్ । తస్మి న్సంకులేపు

22. (రోషి) తేన సా(ర్ద్ధ మ)ంతర్వత్నీ తస్య మహాదేవీ ముడి
వేము నామాగ్రహార ముపగమ్య తద్వాస్తవ్యేన

రెండవ పత్రము, రెండవపుట.

23. విష్ణుభట్టసోమయాజినా దుహి త్రి (త్వే) నిర్విశేష మభిరక్షితా
సతీ విష్ణువర్ద్ధన న్నామ ప్రసూయ । తస్యచకు

5. చ్ఛ. 6. హూన్ - ఇంద్రా. 7. చ్ఛ. 8. ష్వేకోన.

24. మారకస్య మానవ్యసగోత్రా హారీతీ పుత్రాద్విపత్కగోత్రక్రమోచి
తాని కర్మాణి కారయిత్వా తమ వర్ధయత్ । సచ మా

25. (త్రావిధి) తవృత్తాంత స్స న్నిర్గత్య చలుక్యగిరానందాం భగ
వతీం గౌరీ మారాధ్య కుమార నారాయణ మాతృగణాన్ సంత్త
[9](ర్పణ్య)

26. (శ్వే)తాతపత్రైకశంఖపంచ మహాశబ్దపాలికే (త) న్రప్రతిథక్కా-
వరాహ లాంఛనపింఛకుంతసింహా(హా)సన

27. మకరతోరణ కనకదండ గంగాయము (నా) దీని స్వకులక్రమాగ
తాని(ని)క్షిప్త నీవ తత్సాంబ్రా[10]

28. జ్యచి(హ్నా)ని సమాదాయ కదంబగంగాదిభూమిపా న్నిర్జిత్య సేతు
నర్మదా మధ్యం సార్థ

29. సప్తలక్షం దక్షిణాపథం పాలయామాస ॥ శ్లోకం(కః)। తస్యాసీ
ద్విజయాదిత్యో విష్ణు

30. వర్ధనభూపతేః । పల్లవాన్వయజాతాయా మహాదేవ్యాశ్చ
నందనః ॥ (6) తత్సుతః పోలకేశివల్లభః । తత్పుత్రః

31. కీర్తివర్మా । తస్య తనయః । స్వస్తి । శ్రీమతాం సకలభువన
సంస్తూయ మాన మానవ్యసగోత్రాణా(ం) హా

32. రీతీపుత్రాణాం కౌశికీవరప్రసాదలబ్ధరాజ్యానాం మాతృగణపరిపా
లితానాం స్వామిమహాసేనపా

33. దానుధ్యాతానాం భగవన్నారాయణప్రసాద సమాసాదిత వరవ
రాహ లాంఛనే క్షణక్షణవశీకృతారా(తి)

మూడవ పత్రము. మొదటిపుట.

34. మండలానా మశ్వమేధావభృత (థ) స్నాన పవిత్రీకృతవపుషాం
చాలుక్యానాం కుల మలంకరిష్ణో స్సత్యాశ్ర

9, సంత, 10, త్సామ్రా.

35. యువరాజస్య భ్రాతా కుబ్జవిష్ణువర్ధనో ష్టాదశ వర్షాణి వేంగీదేశ
మపాలయత్ । తదాత్మజో జయసింహ (హ)

36. వల్లభ(ః)[11]త్రయ_స్త్రింశతం। తదనుజేంద్రరాజ స్స_ప్తదినాని ।
తత్సుతో విష్ణువర్ధనో నవ॥ తత్సూను మ్మంగియు

37. వరాజః పంచవింశతిం । తత్పుత్రో జయసింహ (హ) వల్లభ
స్త్రయోదశ। తదవరజః కొక్కిలి షణ్మాసాన్ । తస్య

38. జ్యేష్ఠో భ్రాతా విష్ణువర్ధన_స్త ముచ్చాట్యస_ప్తత్రిం శతం । తత్పు
త్రోవిజయాదిత్యభట్టారకోష్టాద

39. శ । తదను[12]జోవిష్ణువర్ధనష్షట్త్రింశతం । తత్సూనుర్విజయాది
త్యనరేంద్రమృగ రాజశ్చాష్టా

40. చత్వారింశతం । తత్సుతః కలివిష్ణువర్ధనో ద్వ్యర్ధవర్షం। తత్పుత్రో
గుణగ విజయాదిత్య

41. శ్చతు శ్చత్వారింశతం । తద్భ్రాతు ర్విక్రమాదిత్య భూపతే
_స్తనయ శ్చాలుక్యభీమ _స్త్రింశతం । తత్సుతః కొల్ల

42. బిగండవిజయాదిత్యఃషణ్మాసాన్ । తత్సూను రమ్మరాజ స్స_ప్త
వర్షాణి । తత్సుతం విజయాదిత్యం బా

43. ల ముచ్చాట్య తాడపో మాస మేకం । తం జిత్వా యుధి చాలు
క్యభీమ తనయో విక్రమాదిత్య ఏకాద

44. శమాసాన్ । తత్రా[13]డపరాజసుతో యుద్ధమల్లః స్స[14]_ప్తవర్షాణ్యతం
యుద్ధమల్లం పరిహృత్య దే

మూఁడవపత్రము, రెండవపుట.

45. శా త్ప్రష్ఠ్వేత రేషా మపి శాత్రవాణాం। ష్ణా మమ్మరాజానుజరాజ
భీమో భీమ స్సమా ద్వాదశ రక్షతి స్మ॥ (7)

11. భ స్త్రయ, 12, త_త్తనుజో. 13. తత—డప, 14. స.

46. తత్సూను ర్నిర్జితారాతి రమ్మరాజో నృపాగ్రణీః । పంచవింశతి
వర్షాణి వేంగీభువ మపాలయత్॥ (8) ద్వైమాతు

47. రోమ్మనృపతే ర్దాణ్ణననృపో రాజభీమనృపతనయః । విద్యాకలా
పచతురః। చ[15]తురంతధరా మశా త్సమా స్త్రి

48. స్రః॥ (9) అనుదానార్ణవా ద్దా[16]సీ ద్దైవదుశ్చేష్టయా తతః ।
స ప్త వింశతి వర్షాణి వేంగీమహీం రనాయకా॥ (10)

49. అత్రాంతరే దానవరేంద్రసూను శ్శ్రీశక్తివర్మ్మా సురరా ట్స్వధ
ర్మ్మా। య శ్శౌర్యశక్త్యా వినిహత్య

50. శత్రూ న్న ద్వాదశాబ్దా న్సమరక్ష దుర్వీం॥ (11) తత స్తద
నుజో వీరో విమలాదిత్యభూపతిః । మ

51. హీమండలసామ్రాజ్యప్రాజ్యలక్ష్మీ మ్ముదా దధాత్॥ (12) తేజో
యదీయ మఖిలక్షితిపాలమాలిమాలా స్వభా

52. దమలరత్నరుచిచ్ఛలేన । పాతి స్మ స ప్త స సమా స్సకలాం ధరిత్రీం
భీమప్రతాపమహితో బిరుదాంకభీమః॥ (13)

53. తస్మా ద్విమలాదిత్యా ద్రవికులలక్ష్మ్యా శ్చకుందవమహాదేవ్యాః ।
[17] నిజగుణవశీకృతాఖిలరాజన్యో రాజరాజవిభు ర

54. జని॥ (14) య స్సోమవంశతిలకః శకవత్సరేషు వేదాంబురాశి
నిధివర్త్తిషు సింహగే ర్క్కే । కృష్ణద్వితీయదివసో త్త

55. రభాద్రికాయాం వారే గురో ర్వ్వణిజలగ్నవరేభిషిక్తః॥ (15)
ఇంద్రో యథా దివ ముదారయశ [18] స్తథోర్వీం శౌర్యేణ

నాలుగవపత్రము, మొదటిపుట.

56. శ (శ) దఖిలా మభిరక్షితుం యః । శ్రీవిష్ణువర్ద్ధననృపో మకుటం
వరార్ధ్యం మూర్ధ్ని దధా న్మణిమయూఖవి

15. చతురశ్చతురంత, 16. రా 17. కుందవాదేవ్యాః. 18 శా స్త.

57. భాసితాశం॥ (16) సంరక్షతి క్షితితలం క్షపితారివర్గే మార్గేణ
యేన నయశాలిని మానవేన[19] । ప్రీతాః

58. ప్రజా(నిజపవి)త్రచరిత్రతోర్యైః ప్రక్షాలయంతికలికాలకలంకపంకః
(కం)[20]॥ సన్మార్గేన[21] కులం కలాగమ

59. (ప)రిజ్ఞానేన(కుర్వ)న్ ధియం దీనానాథజనార్థితార్థ నివహ
త్యాగేన లక్ష్మీం స్థి(స్థి)రాం । సంపూర్ణామలచంద్రికా

60. (విశ)దయా కీర్త్యా జగద్దీతయా యో దిక్చక్ర మలంకరోతి సుత
రాం చాలుక్యచూడామణిః ॥ (18)[22]యస్యస్ఫారభుజా

61. కృపాణదళితా రాతీభకుంభస్థల ప్రోన్ముక్తామలవృత్త మౌక్తిక
చయ స్సంగ్రామరంగాంతరే । ధత్తే (వీర)

62. రసక్రియాభినయనప్రస్తావనా లక్షితాం వీరశ్రీర (చి) తాంజలి
ప్రవిసర త్పుష్పోపహారశ్రి

63. యః[23]॥ (19)[24] పిత్రో ర్వంశగురూ బభూవతు రలం యస్య
స్ఫురత్తేజసా సూర్యాచంద్రమసౌ నిరస్తతమసౌ

64. (దే)వో జగచ్చక్షుషీ। దంష్ట్రాకోటిసము ద్ధృతాఖిలమహీచక్రం
మహాక్రీడయా విష్ణో రాదివరాహరూపమ

65. భవ ద్వ్యాసనే లాంఛనమ్॥ (20) స సర్వలోకాశ్రయ శ్రీ
విష్ణువర్ధన మహారాజాధిరాజో రాజపరమేశ్వరః పర

66. మభట్టారకః పరమమాహేశ్వరః పరమబ్రహ్మణ్యః శ్రీరాజరాజ
రాజదేవో రెండేఱులనడిమి విషయనిహ

19. శ్రీమచ్చలుక్య వంశశిఖామణిమనుమార్గ రాజకంఠీరవ—(భార. ఆ. ప. 3. 1.)
20. ఘనదురితానుబంధ కలికాలజదోషతుషారసంహతిం। దనయుదయప్రభావమునం దపూర్వగంజోపిజగజ్జనాసురం। జనమగు—(భార. అ. ప. 1. 5) 21 సన్మార్గేణ.

22. ఆశ్రితపోషణంబున ననంతవిలాసమునన్ మనీషి వి । ద్యాశ్రమతత్త్వమున దానగుణాభిరతిన్ సమస్తవ । ర్ణాశ్రమధర్మరక్షణ మహామహిమన్ మహినొప్పు సర్వలో । కాశ్రయుఁడాదిరాజనిభుఁడత్యకలంకచరిత్ర సంపదన్ (భార. అ. ప 1. 5) 23. యమ్. 24. ఘూ। రాజిముఖోపలబ్ధ నిజయప్రమదాశ్రితబాహుదండ. (భార. అ. ప. 1. 161.)

67. సినోరాష్ట్రకూటప్రముఖాన్ కుటుంబినః సమాహూయ మంత్రిపురో
హిత సేనాపతిహై[25]వరాజదౌవారిక

68. ప్రధానసమక్షమిత్థ మాజ్ఞాపయతి యథా[26]॥ హారీతగోత్రే హారి
మూర్తిః రాపస్తంభ [27] ద్విజశ్రేష్ఠవిభు

నాలుగవపత్రము, రెండవపుట.

69. విర్వినీతః । సదా పురోడాశపవిత్రవక్త్రో విద్వానభూత్కంచెన
సోమయాజీ॥ (21) తస్య శ్రీమా

70. న్ హిమకరకరప్రస్ఫురత్కీర్తిరాశే రాసీత్సూనుః సకలవిదుషా
మంచిత కంచెనా

71. ర్యః । యమ్ మన్యంతే యమ మరిగణాః కామధేనుం కవీం
ద్రాః క్రీడారామం పరమసుహృదో (జీ)

72. వితం బంధువర్గాః ॥ (22) తస్యాత్మజో మహాత్మా సమజనిశో[28]
చాంజనేయ ఇతి విదితః । ప్రజ్ఞాజితవాచస్ప

73. తి కలంకాశంకనామాత్యః ॥ (23) తస్యచ సుధర్మ్మపత్న్యా
గుణశాలిన్యా శ్చ సామెకాంబాయాః । అథ

74. (వ) దను (ష్ఠి)తజగదుపకరణో నారాయణ స్తనయః (24)యః
సంస్కృతకర్ణాటప్రాకృతపైశాచి

75. కాంధ్రభాషాసు । కవిరాజశేఖర ఇతి ప్రథితః సుకవిత్వవిభ వేన ॥
(25) కవీ న్మనీషాలవ

76. దుర్విదగ్ధాన్ మనోహారాభి ర్నిజసూక్తిభి ర్యః । కుర్వ
న్న గర్వా న్పటుభి బిభర్తిః [29] కవిభవజ్రాంకుశనా

25. యువరాజ, **26,** మంత్రిపురోహిత సేనాపతిదండ నాయకదౌవారిక మహాప్రధానానంత సామంతవిలాసినీపరివృతుండయి, (భార, ఆ, ప, 1,8, వచనము,) 27, స్తంబ, 28. శా. 29. బిభర్తి.

77. మస్థార్థ్మ్ ॥ (26)తస్మై సకలజగదభినుతగుణశా(లి)నే సరస్వతీ కర్ణావతంసా యాష్టాదశావధారణచక్ర

78. వర్తినే నన్నినారాయణాయ భవద్విషయే నందమపూణ్డినామ గ్రామోగ్రహారీకృత్య సోమగ్ర

79. హణనిమిత్తే ధారాపూర్వక మస్మాభిస్సర్వకరపరిహారేణ దత్త మితి[30] విదితమస్తువః అస్య సీమా

80. నః ॥ పూర్వతః ఇయ్యారియుంబిల్లెమపెద్దపూణ్డియుం బొలగరు సున పల్లమున కొండియగుంట

81. నడుమ సీమా ॥ ఆగ్నేయత॥ ఇయ్యారియుం బిల్లెమపెద్దపూణ్డియు నెరపులయుం బొలగరు

82. సున ముయ్యలికుట్రు సీమా । దక్షిణతః ఇయ్యారియు నెరపుల యుంబొలగరుసున తాడ్లతే

83. వసీమా । నైర్రృత్యతః ఇయ్యారియు నెరపులయు ముందరమున యుంబొలగరసున ముయ్యలికు

84. ట్రుసీమా । పశ్చిమతః ఇయ్యారియు ముందరమునయు మడకుతి తియుంబొలగరుసునముయ్యలి

85. కుట్రుసీమా । వాయవ్యతః ఇయ్యారియు మడకుతితియుం బిల్లెమ పెద్దపూణ్డియుం బొలగరుసున

86. ముయ్యలికుట్రున గొల్లతేవ సీమా । ఉత్తరతః ఇయ్యారియుం బిల్లెమపెద్దపూణ్డియుం బొలగరు

87. సున(యే)ఱువగడ్డయ సీమా । ఐశాన్యతః ఇయ్యారియు బిల్లెమ పెద్ద పూణ్డియుంబొలగరు

88. సున మట్టితోడితాటియొద్ద చింతయ సీమా ॥ అస్యోపరి న కేనచి ద్బాధాకరణీయా । యః క

30. దత్తఇతి.

89. గోతి స పంచమహాపాతకయుక్తో భవతి ॥ తథా చోక్తం భగ
వతా వ్యాసేన ॥ స్వదత్తం పరదత్తం వా యో
90. హరేత వసుంధరాం షష్టిం వర్షసహస్రాణి విష్టాయాం జాయతే
క్రిమిః ॥ (27) బహుభి ర్వసుధాదత్తా బహు
91. భి శ్చానుపాలితా । యస్య యస్య యదా భూమి స్తస్య తస్య
తదాఫలమ్ (28) ఇతి ॥ ఆజ్ఞప్తి రస్య
92. కటకాధ[31] రాజః కావ్యానాం కర్త్తా నన్నియభట్టో త్రైక్షకో
గండాచార్యః ॥ ద్వాత్రింశత్తమే విజ
93. యరాజ్యవర్షే వర్ద్ధ(మా)నే కృత మిదం శాసనః[32] ॥

31. కాధిరాజ. 32. సనమ్.

TRANSLATION

(Verse 1.) From the lotus-flower, (*which rose*) from the navel of the abode of Śrī, the supreme spirit, the great lord Nārāyaṇa (*Vishṇu*), there was born Svayaṁbhū (*Brahman*), the creator of the world. From him there sprang a spiritual son, called Atri. From this saint Atri there arose *Soma*, the founder of a race, the nectar-rayed, the crest-jewel of Śrīkaṇṭha (*Śiva*).

(Verse 2.) From this producer of nectar there sprang *Budha*, who was praised by the wise. From him there was begot a valorous emperor called *Purūravas*.

(Line 4.) From him (*came*) *Āyu;* from him *Nahusha;* from him the emperor *Yayāti*, the founder of a race; from him *Puru;* from him *Janamejaya;* from him *Prāchīśa;* from him *Sainyayāti;* from him *Hayapati;* from him *Sārvabhauma;* from him *Jayasena;* from him *Mahābhauma;* from him *Aiśānaka;* from him *Krodhānana;* from him

Devaki; from him *Ribhuka;* from him *Ṛikshaka;* from him *Mativara,* the performer of great sacrifices and lord of *Sarasvati* river ; from him *Kātyayāna ;* from him *Nīla ;* from him *Dushyanta.* His son was he who, having placed sacrificial posts in an uninterrupted line on the banks of the *Gaṅgā* and *Yamunā,* and having successively performed the great rite (*called*) horse-sacrifice, obtained the name of *Bharata.* From this Bharata (*came*) *Bhūmanyu ;* from him *Hastin ;* from him *Virochana ;* from him *Ajamīlha ;* from him *Saṁvaraṇa ;* from him *Sudhanvan ;* from him *Parikshit ;* from him *Bhīmasena ;* from him *Pradīpana ;* from him *Śaṁtanu ;* from him *Vichitravīrya ;* from him *Pāṇḍurāja ;* from him the *Pāṇḍavas.*

(Verse 3.) (*From*) that victorious bearer of (*the bow*) *gāṇḍiva,* who, having conquered (*Indra*) the bearer of the thunderbolt, burnt the hermitage in the Khāṇḍava (*forest*), who acquired the weapon of Paśupati (*Śiva*) in battle from (*Śiva*) the enemy of Andhaka, who, having killed Kālikeya and many other Daityas, partook of one half of Indra's throne, and who wilfully destroyed the forest-like race of the lord of the Kurus;—

(Line 14.) From that *Arjuna* (*came*) *Abhimanyu ;* from him *Parikshit ;* from him *Janamejaya ;* from him *Kshemuka ;* from him *Naravāhana ;* from him *Śatānīka ;* from him *Udayana.* When, commencing with him, fifty-nine emperors, whose succession was uninterrupted, and who sat on the throne of Ayodhyā, had passed away, a king of this race, Vijayāditya by name, went to the Dekhan (*Dakshiṇāpatha*), in order to conquer (*it*) and attacked *Trilochana-Pallava,* (*but*) through ill-luck he went to another world. During this battle, his great queen, who was pregnant, reached together with the family-priest and the old ministers an *agrahāra* called *Muḍivemu,* and, being protected like a daughter by *Vishṇubhaṭṭa-somayājin,* a great ascetic, who dwelt there, she gave birth to a son, *Vishṇuvardhana.* She brought him up, having caused to be performed for this

prince the rites, which were suitable to (*his*) descent from the double *gotra* of those, who belonged to the *gotra* of the *Mānavyas* and were the sons of *Hāritī*. And he, having been told the (*above-mentioned*) events by his mother, went forth, worshipped Nandā, the blessed *Gaurī*, on the *Chalukya* mountain, appeased Kumāra (*Skanda*) *Nārāyaṇa* (*Vishṇu*) and the assemblage of (*divine*) mothers, assumed the insignia of sovereignty which had descended (*to him*) by the succession of his race, (*but*) which had been, as it were, laid aside. (*viz.*) the white parasol, the single conch, the five *mahāsabdas*, the flags in rows, the *pratiḍhakkā* (*drum*), the sign of the boar, the peacock's tail, the spear, the throne, the arch (*in the shape*) of a *makara*, the golden sceptre, (*the signs of*) the Gaṅgā and Yamunā, *etc.*, conquered the *Kaḍamba*, the *Gaṅga* and other princes, and ruled over the Dekhan (*Dakshiṇāpatha*), (*which is situated*) between the bridge (*of Rāma*) and the (*river*) *Narmadā* (*and the revenue from which amounts to*) seven and a half *lakshas*.

(Verse 4.) The son of this king *Vishnuvardhana* and of (*his*) great queen, who was born from the Pallava race, was *Vijayāditya*.

(Line 27.) His son was *Pulakeśi-Vallabha*. His son was *Kīrtivarman*. His son,—Hail ! *Kubja-Vishnuvardhana*, the brother of *Saṭyāśraya-Vallabhendra*, who adorned the race of the glorious *Chālukyas, etc.*, ruled for eighteen years over the country of *Veṅgī*; his son *Jayasiṁha-Vallabha* for thirty-three (*years*); his younger brother *Indra-rāja* for seven days; his son *Vishṇuvardhana* for nine years; his son *Maṅgi-yuvarāja* for twenty-five (*years*); his son *Jayasiṁha* for thirteen (*years*); his younger brother *Kokkili* for six months ; his elder brother *Vishṇuvardhana*, having expelled him, for thirty-seven (*years*); his son *Vijayāditya-bhattāraka* for eighteen (*years*); his son *Vishṇuvardhana* for thirty-six (*years*); his son *Narendra-mṛigarāja* for forty-eight (*years*); his son *Kali-Vishṇuvardhana* for one and a

half years; his son *Guṇagāṅka-Vijayāditya* for forty-four (*years*); *Chālukya-Bhīma,* the son of his brother *Vikramāditya,* for thirty (*years*); his son *Kollabhigaṇḍa-Vijayāditya* for six months; his son *Amma-rāja* for seven years; having expelled his infant son *Vijayāditya, Tāḍapa* (*ruled*) for one month ; having conquered him, *Vikramāditya,* the son of *Chālukya-Bhīma* (*ruled*) for eleven months ; then *Yuddhamalla,* the son of *Tāḍaparāja,* for seven years ; having expelled him from the country, *Rāja-Bhīma,* the younger brother of *Amma-rāja,* (*ruled*) for twelve years ; his son *Amma-rāja* for twenty-five (*years*) ; *Dānanṛipa,* his brother from a different mother, for three years. Then the country of *Veṅgī* was through ill-luck without a ruler for twenty-seven years. Then king *Śaktivarman,* the son of *Dānārṇava,* ruled over the earth for twelve years.

(Verse 5.) Then his younger brother, king Vimalāditya, who was kind to (*all*) beings, ruled over the earth for seven years.

(Line 46.) His son, king *Rājarāja,* who possessed political wisdom, and who was the abode of the goddess of victory, ruled over the whole earth for forty-one years.

(Verse 6.) He whose fame was brilliant, who was the only jewel which adorned the glorious race of the moon, and who was the only jewel which fulfilled the desires of the distressed, surpassed Cupid by his beauty, the moon by his pure splendour, Puraṁdara (*Indra*) by his possessions, (*Vishṇu*) the bearer of Lakshmī by his great prosperity, and Bhīma by his terrible power.

(Verse 7.) He had a spotless queen, *Ammaṅga* by name, who was famed on earth by her good deeds, who was the only abode of lucky marks, who purified the world, and who sprang from *Rājendra-Choḍa,* the ornament of the race of the sun, just as *Gaṅgā* from Jahnu, Gaurī from Himavat and Lakshmī from the milk-ocean.

(Verse 8.) Just as (*Śiva*) the bearer of Gaṅgā and (*Pārvatī*) the daughter of the mountain had a son called

Kārttikeya, these two had a son called *Rājendra-Choḍa*, who annihilated the multitude of his enemies by his irresistible power, whose fame was worthy of praise, and who was the light of the warrior-caste.

(Verse 9.) Having at first occupied the throne of *Veṅgī*, (*which became*) the cause of the rising of (*his*) splendour, just as the sun at morn occupies the eastern mountain, he conquered (*all*) quarters with his power.

(Verse 10.) Having burnt all foes with the rising and fierce fire of his valour, and having successively conquered *Kerala, Pāṇḍya, Kuntala* and all other countries, he placed his commands on the heads of princes, the pain of fear in the hearts of fools and his fame, which was as white as the rays of the moon, in (*all*) quarters.

(Verse 11.) *Kulottuṅga-deva,* the most eminent of the great warrior-caste, whose might resembled that of the king of the gods (*Indra*), was anointed to the Choḍa kingdom, which was not inferior to the kingdom of the gods, and put on the tiara, embellished with invaluable gems of many kinds, which had been sent by various kings, who were exceedingly afraid of the threatening of his arms, which were as formidable as the terrible coils of the serpent-king.

(Verse 12.) He in whose hands the conch, the discus and the lotus were shining, and whom (*therefore*) the world praised as *Rājanārāyaṇa* (i.e., *a Vishṇu among kings*), married (*as it were*) Lakshmī (*the wife of Vishṇu*) herself, who was known by her other name, *viz., Madhurāntakī,* and who (*just as the goddess Lakshmī*) from the ocean, arose from *Rājendra-deva,* the ornament of the race of the sun, a queen who was praised in the world and exalted by her deeds.

"Be it known to you! In the Hārīta *gōtra* there was a distinguished Āpastamba Brāhmaṇa, Kañchena, a Sōmayāga sacrificer (l. 69). His son was Kāñchenārya, honoured by all the learned (l. 71). His son, again, was the minis-

ter (*amātya*) Akalaṅkāśaṅkana, known by the name of Śauchāñjanēya, 'a Hanumat in purity' (l. 73). To him his wife Sāmekāmbā bore a son, Nārāyaṇa, who, on account of his skill in composing poetry in the Saṁskṛita, Karṇāṭa, Prākṛita, Paiśāchika and Āndhra languages, is renowned as Kavirājaśēkhara, 'the crest of the kings of poets,' and who, because by his clever verses he puts to shame would-be poets, is rightly called Kavībhavajrāṅkuśa, 'the adamantine elephant-goad of poets' (l. 76). To this Nanni-Nārāyaṇa, who is endowed with qualities that are extolled by the whole world, and is an ear-ornament of (the goddess of eloquence) Sarasvatī, and an *ashṭādaś-āvadhāraṇa-chakravartin,* we, (after pouring out) a stream of water, have given on the *occasion of a lunar eclipse,* free from all taxes, the village named *Nandamapūṇḍi* in your *vishaya,* having constituted it an *agrahāra* (l. 79).

"The boundaries of this (*village are*):—In the east the boundary (*is*) in the middle of the *Koṇḍiyanguṇṭa* (tank) in a pit on the margins of the fields of this village and of *Billemapeddapūṇḍi.* In the south-east the boundary (*is*) the meeting-point of the margins of the fields of this village and of *Billemapeddapūṇḍi* and of *Nerapula.* In the south the boundary (*is*) a *rēva* (tree) (*surrounded*) by palmyra trees on the margins of the fields of this village and of *Nerapula.* In the south-west the boundary (*is*) the meeting-point of the margins of the fields of this village and of *Nerapula* and of *Mundaramuna.* In the west the boundary (*is*) the meeting-point of the margins of the fields of this village and of *Mundaramuna* and of *Maḍakuṟiti.* In the north-west the boundary (*is*) the *rēva* (tree) of the cowherds at the meeting-point of the margins of the fields of this village and of *Maḍakuṟiti* and of *Billemapeddapūṇḍi.* In the north the boundary (*is*) the bank of a river on the margins of the fields of this village and of *Billemapeddapūṇḍi* In the north-east the boundary (*is*) a tamarind tree near a palmyra tree with a banyan tree on the margins of the fields of this village and of *Billemapeddapūṇḍi*" (l. 88).

'Nobody shall cause any obstruction to this (*grant*); he who does it, becomes possessed of the five great sins. And the holy Vyāsa has said : [*Here follow two benedictive and imprecatory verses*].

'The *Ājñapti* of this (*grant*) is (the ?) Kaṭakādhirāja; the author of the verses is *Nanniyabhaṭṭa;* (*and*) the writer is Gaṇḍāchārya (l. 92).

'This order was made *in the prosperous thirty-second year of* (*our*) *reign of victory*' (l. 93).

6. DĪṚGHASI INSCRIPTION OF VANAPATI

Epigraphia Indica, Vol. IV, No. 45, pp. 317-18

Place : Dīṛghasi, Visakapattanam Dist.

Dynasty and King : Vanapati.

Date : 1075 A.D.

Language and Script : Sanskrit and Telugu.

సీ. శ్రీశకునేణ్డ్లు[1] భూసతిపై శైల
నన్దాబ్జభవసంఖ్య నొంది వేంగి
దేశంబు గిమిడియు గోసల గ్రడిసింగి
దేశంబు మఱి యొడ్డదేశ మనంగ

1, సేణ్డులు-అని చదువవలయును,

జనిన భూపాలుర ననినొౘ్చె[2] చలమత్తిఁ
గణ్డణ్డై నెగడిన మణ్డలికుణ్డు
భూసురవంశుణ్డు వాసవనిభభోగి
బణపతి సౌజన్యగుణయుతుణ్డు ౧
దీర్ఘాఁసి భగవతి దేవి దేవాలయ
మున ముందటం గడుఘనతరముగ
మణ్డప మెత్తించె భణ్డనవిజయుణ్డు
గణ్డగోపాలు ణ్డఖణ్డవత్తిఁ
దీవియవెట్టె నద్దేవికి నవ్వేలం
దనమనోల్లభివనజనేత్రి
దీవియవెట్టం బద్మావతియును క్షోణి
నశశులు[3]గలయంతకును ముదమున
గగనభూమిచంద్రఖరకరోదకశిఖ
మారుతాత్మమూర్త్తిఁమహిపమథన
యిష్టపూర్త్తఁ[4]ఫలము లెల్లకాలంబును
మెచ్చుతోడం దమకు నిచ్చుచుణ్డ. ౨

2, నోచ్చెఁ-అని యుండవలయును,
3, క్షోణి యినశశుల్-అని యుండవలయును,
4, యిష్టాపూర్త్తఁఫలములు అనునది సాధురూపము,

TRANSLATION

A.—Sanskrit portion.

(Verse 1.) There was king *Rājarāja,* the ornament of the kings of the *Gaṅga* dynasty; whose foot-stool was shining with the rays of the gems in the rows of the bold heads of kings ; by whose arms, which cut hosts of rival kings, the whole orb of the earth was protected ; whose splendour

resembled that of (Vishṇu) whose weapon is the discus; who (*like the latter*) had Ramā (Lakshmī) on his bosom; (*and who was*) a lord of speeches (Bṛhaspati) in speech.

(V. 2 f.) The chief of the great door-keepers (*pratihārin*) hereditary in his family, he who paralysed the vigour of all the rival kings, (*was*) named *Vanapati,* the son of *Gōkarṇa,* the son of a Brāhmaṇa family, praised among those of the Ātrēya *gōtra,* (and) of great repute. (*He*) excelled Prachētas (Varuṇa) by his profundity, in heroism, (*and*) in benefactions to all the world. Seeing that his gifts in this world exceeded (*even*) desires, the *Chintāmaṇi* did not melt away (*only*) because of (*its*) stony nature.

(V. 4.) This *Chalamartigaṇḍa* became in battle a conflagration to the great forest (*which was*) the army of the *Chōḍa* king, teeming with beasts (*which were*) horses, (*and*) full of tall trees (*which were*) *mast* elephants.

(V. 5.) By him—the fire to the forest of the army of the *Chōḍa,* whose flames were arrows, darts, knives and swords, — the trees (*which were*) the commanders of the troops of elephants and horses of the *Utkala,* were entirely burnt in battle, their roots broken, their heads struck down, (*and*) their branches (*which were*) arms and thighs, cut off. Even now they are recognised, like a heap of ashes, by (*their*) white bones, the flesh of which is withered.

(V. 6.) Having often defeated the king of *Vēṅgi,* he took away the whole heap of his property. *Daddārṇava* was sent by him to Yama (*the god of death*) as an envoy to report (*his*) conquest of the whole world.

(V. 7.) Having thus conquered the kings on earth, the prosperous *Vanapati,* who possessed the valour of (Vishṇu) the lord of Śrī,— in the *Śāka* year formed by the hills (7), the Brahmās (9), and the treasures (9),—(*i.e. 997*),— planted, as an ornament to the temple of *Durgā* in the town of *Dīrgharasī,* in front (*of it*), the great creeper of his fame which overspread the ten directions, in the guise of a hall for dancing.

(V. 8.) In the same year this provincial (*maṇḍalika*), who possessed very fierce club-like arms, granted a perpetual lamp to the same goddess, who is worthy of being adored by (Indra) the lord of the gods.

B.—Telugu portion.

(V. 9.) When the prosperous *Śāka* years reached on earth the number of the hills (7), the Nandas (9), and the Brahmās (9),—(*i.e.* 997),—the *maṇḍalika Baṇapati*, (*who came*) of a Brāhmaṇa family, who resembled Indra in (*his*) enjoyments, who possessed the virtue of kindness, (*and*) who was celebrated as *Chalamartigaṇḍa*, defeated in battle the kings of the *Vēṅgi* country, *Kimiḍi*, *Kōsala*, the *Giḍrisiṅgi* country and the *Oḍḍa* country, (*and*) caused a *maṇḍapa* to be built with great splendour in front of the temple of the goddess *Bhagavati* (*Durgā*) in *Dīrghāsi*. He, the *Bhaṇḍanavijaya*, the *Gaṇḍagōpāla*, gave a perpetual lamp to the same goddess; and his wife the lotus-eyed *Padmāvatī*, joyfully placed a lamp on the other side, to last as long as the earth, the sun and the moon. Let (*the goddess*) *Mahishamathanī* (Durgā), who is the embodiment of the sky, the earth, the moon, the sun, the water, the fire and the air, be pleased to grant them for ever the fruits of the performance of charitable deeds (*ishṭāpūrta*) !

7. INSCRIPTION OF BHIMAYYA PANDA

South Indian Inscriptions, Vol. VI, No. 103

Place : Chebrolu, Guntur Dist.

Dynasty and King : Bhimayya Panda.

Date : 1145 A.D.

Language and Script : Telugu.

TEXT

శా. శ్రీనారీపతినాభిపఙ్కజభవశ్రీపాదజాతోత్తమ
క్ష్మానాథాంబుజభాస్కరుండ్డు నిజవంశం బెల్ల దీపింప్పంగా
దీనానాథకవీంద్రగాయకులు కీర్త్తింప్పంగ్గం గీర్త్తిశుం డై
భూనాథాగ్రణి బుద్ధవర్మ్మ ప్రభుతోం బుట్టె న్మహాశౌర్య్యుం డై.

స్రగ్ధర. శ్రీరమ్యక్ష్మావధూంకాం
చ్చికి నెనయగు కాంచ్చీపురీనాథు నుగ్రా
కారను లాలాటనేత్రుం
గ్గవిజనహితు ముక్కంటికాడ్వెట్టిం బుణ్యా
చారుం ద్దద్బుద్ధవర్మ్మే
శ్వరుండు గొలిచి మనుశాసనం బ్బద్ధంగన్నోర్కె
దారుం డ్డొంగేలుమార్గ్గ
త్రయమువడసె నాతారచంద్రార్క్కలీలను. ౨

ఉ. ఆవిభునన్వయంబ్బున గుణాఢ్యుండు గండ్డండు పుట్టె వానికిని
దేవమహీజదాని అగు[1] దేసటిపండ్డండు పుట్టె షట్సహ
స్రావని ఏలెం[2] తత్సుతుండుదగ్గురిండు విల్లమభీముండం ధల
క్ష్మావని తేశుచేం బడసెం జెల్వగుపంచ్చినికుఙ్జు ప్రిత్తిగాను. 3

ఉ. ఆతని కుద్భవించ్చె నధిపాగ్రణి గండ్డండు వానికిం గ్గుల
స్త్రీతిలకంబు మేడమకు ధీరుండు వండ్డండు పుట్టె వానికిని
శీతకరాస్య బూరమకు సింద్ధురవైరిబలుండ్డు రాజమా
న్ధాతుండుపుట్టె భీముండువదాన్యుండు ధన్యుండు పుణ్యమూర్త్తియై.

చ.....................

...........దీధితిరేఖవరేణ్యపుణ్యదో

1. యగు
2. యేలె

హాల అనం[3] బెంపుగన్న ఎఱియాంబ్బకు[4] నుద్భవమయ్యె భారతీ
నిలయుం డనంగ్గం బండ్డధరణీపతి సర్వ్వకలాప్రవీణుం డై. ౫

చ. తలంపు సదర్త్థభావం దర్గతనూక్తులం గూడ వర్న్న(లు)
గొలను[5]గొనంగ్గ ప్రావడ్లు గోరినభంగ్గిక వచ్చి ముట్టం గో
మలగతి దేసిమార్గ్గములు మట్టపడం గ్గటనంబ్బులొప్ప నా
ద్యలక్రియం జెప్పనేర్చ్చె నృపధూర్జ్జటిభీమయపండ్డండిమ్మహిని.౬

మ. స్వరతర్క్కాంబరచంద్రసంఖ్యం జను తచ్ఛాకాబ్దచైత్రామలే
తరపంచ్ఛాదశి సౌరివాసరసముద్యన్మేషసంక్రాంత్తి సు
స్థిరతం బ్బాలుచు[7]మయూరవాహనునకుం జేంబ్రోలం బెట్టించ్చె భా
స్వరదీపం బ్బతిభక్తిం బండ్డనృపుండాచంద్రార్క్కతారంబుగాను.౭

స్వస్తి శకవర్షంబులు ౧౦౬౭ గు నేంట్టి చైత్రబహుల పం
చ్ఛాదశియు శనైశ్చరవారమున శ్రీకుమారస్వామిదేవరకు మహామ
ణ్డలేశ్వర పండ్డయ దమతండ్రి భీమరాజునకు ధర్మ్మార్త్థముగా నఖండ్డ
దీపమున కిచ్చిన ఎడ్లు ౫౫ వీనిం జేకొని నల్లంగాటయబోయునికొడుకు
కొండబోయుణ్డు దనపుత్రపౌత్రిక మాచంద్రార్క్కము మహా
సేనమున సత్యమానెండు నేయు వోయంగ్గలవాణు శ్రీశ్రీశ్రీ.

3. యనం అని- చదువవలయును.
4. యెఱియాంబకు,,
5. గొలుసు ,,
6. బ్రావడులు- అని చదువవలయును
7. బోల్చు ,,

TRANSLATION

I. From the venerable feet of Śrī Mahāvishṇu, the fourth caste was born, and in that family, the great Buddhavarma has shone in the world both as a warrior and a great king.

II. He was devoted Mukkantikādvetti (Trinayana Pallava) and served him sincerely. The king was highly pleased with his services, and as a result gave him the three provinces on the banks of Ongeru.

III. In that family Ganda was born, to him Dêsati Panda, who ruled over the sixth thousand country. To Dêsati Villama Bhīma was born. He got the village of Panchinakuṛṛu from the then reigning Andhra king.

IV. To him Ganda was born. He married Mêdama. To them Pandadu was born. To Panda and Būrama (Bhurama) Bhīmadu was born.

V. To Bhīma and Eriyamba Panda was born.

VI. Panda was well-known for his literary attainment. He is a poet who can write poetry in Dēśi and Mārga styles.

VII. In Śāka 1067, Bhīmayya Panda presented a perpetual lamp for Kumāraswāmi at Chebolu.

8. INSCRIPTION OF VELANĀTI GONKA

South Indian Inscriptions, Vol. VI, No. 181

Place : Bapatla, Guntur Dist.

Dynasty and King : Velanāti, Kulottunga Chola Gonkaraja

Date : 1160 A.D.

Language and Script : Telugu.

TEXT

1. శ్రీరమణీయవత్సుండు వశీకృతలోకుండు విప్రవంశనిస్తారణ కార
ణుండు విలసద్గుణ భూషణుండిష్ట

2. [ ] రతూరతుండు త్తమోత్తముండు గా [శి] క గోత్రుండు
గొమ్మశౌరి ధర్మాకరు చరిత్రుండ ప్పెరువంగూరిపు

3. రీశుండు ధన్యుండు [న్నతిని]॥ ఆవసుధామ రేశ్వరున కన్యయ రత్న
[ముకొ] మ్మ మాంబకును భూవినుతుండు విప్రకు

4. లభూషణుండు ద్భవమయ్యె [గొంక] ధాత్రీ విభుసంధి విగ్రహి
[య] తిస్థిరచి[త్తుండ] మాత్యరత్నమా గోవిందన వంశవర్ధనుం

5. డు గోత్రపవిత్రుండు ధాత్రుండీ త్రయిని॥ గురునిభుండయ్యమాత్య
నిధి [గొ] డ్డిన ప్రెగ్గడ కంబుజాస్య యంబురు హదలాక్షి గే

6. తమకుంబుత్రుండు గౌశికగోత్రుండంబు జోదరపదభ క్తియు క్తుండు
ప్రతాప దినేశుండు గొంక ధారుణీశ్వరునకు సంధివిగ్రహిప్రసన్న
మన

7. స్కుండు గొమ్మండిమ్మహిని॥ రమణీయ్య ధనదుపురవరమమరంగ
నిజరాజధాని యయ్యుండ్డంగ నకరము నెల్లూరునులోపుగంగ్రమ
మొనరంగ్గనేలె బాహుగ

8. వ్వర్ణము వెలయను॥ వననిధి పరివ్రిత మాదింగల యనఘు శివా
లయము వెన్నియుం......చన కలశంబులువెట్టినయనని భుండగు
గొంక ధారుణీశ్వరు చేతను

9. అనుపమమగు బండారము ననఘుంబగు సంధివిగ్రహి......బెక్కని
యోగంబులుం దేజము గొనకొని పడసిన యమాత్యకొమ్మండు
ప్రీతిని॥

10. శరగజకేందు సంఖ్య శకకాలము వొల్పుగ భావపట్టు [దేవరని]
నఖండదీపమతి భాసుర లీలవెలుంగనిల్పె విస్తరమతి తల్లిదండ్రు
లకు ధర్మ్మవుగాశశి

11. తారకంబుగా గురుభుజుండిద్ధ విక్రముండుం గొమ్మన పెగ్గడ
ధన్యుండున్నతి [ని] స్వస్తిశ్రీ శక

12. వరుషం[బులు] ౧౦౮౨ గునేంటి యుత్తరాయణ నిమిత్తమున
స్వస్తి సమస్త ప్రశస్తి సహిత శ్రీ మన్మహామండలేశ్వర కులో
త్తుంగచోడ గొంకరాజుల శ్రీ మత్సంద్ధి విగ్రహి కొమ్మనప్రెగ్గడ
గమ్మనాంటిలోని భావనారాయణ దేవరకు నఖండదీప

13. ము దమతండ్రి సంధి విగ్రహి గోవిందన ప్రెగ్గడకుం దమతల్లి కేతా
సానికి ధర్మ్మార్థముగా నిల్పి బ్రహ్మనబోయిని కొడుకు నామన
బోయిని వసమున చంద్రా

14. ర్కస్థాయిగా నిచ్చిన మేంకలు గొఱియలుంగా ౫౫ వీనిం
జేకొని నామనబోయుండు పుత్రాను పౌత్రికము నిత్యమానెండు
నెయిదీపమునకు నడపం గలవాండు

TRANSLATION

Komma, a Brahmin of Kauśika Gōtra was a resident of Peruvanguru. He is verily a Śauri (Vishnu), as he possessed wealth (Śrī), and great qualities of head and heart. His consort was Kommamāmba, a gem of her family. To this couple Govindana, the 'Sandhi Vigrahi' of Gonka was born. Govindana is equal to Brihaspati (Suraguru) in intelligence. His wife is Kêtama, a very beautiful woman. To them was born Kommana who also became the Sandhi Vigrahi of Gonka. Komma with Gonka practically ruled the whole region from Nakaram (Kalinganagaram) in the

north to Nellore in South, with the capital at Dhanadupura. Komma is instrumental in making Gonka, in establishing Śiva's temples and Golden Pinnacles in many places. Komma was in charge of the treasury, and was endowed with royal insignia by Gonka.

In Śāka year 1082, Sandhi Vigrahi Kommana Preggada, under Sriman Mahamandalēśwara Kulōttunga Gonkarāja, perpetuated the memory of his father and mother, Gōvindana and Ketatama, by offering Akhanda Dīpa (Perpetual lamp) to Bhāvanārāyaṇa Deva in Kammanāḍu. Nāmaya Bōyandu was entrusted with the supply of one seer of ghee every day for the lamp.

9. INSCRIPTION OF RUDRA DEVA

Hyderabad Archaeological Series, Vol. XIII, No. 13,

Part II, pp. 8-21

Place : Hanumakonda.

Dynasty and King : Kākatīya—Rudra Deva

Date : 1162 A.D.

Language and Script : Sanskrit and Telugu

TEXT

1. ఓం స్వస్తి శ్రీర్విజయాభ్యుదయశ్చభవతు స్వస్తి సమధిగత
పంచమ

2. హాశబ్ద మహామండలేశ్వర అన్మకుండాపురవరేశ్వర పరమ మాహేశ్వర

3. పతిహితచరితవినయభూషణ శ్రీమన్మహామండలేశ్వర కాకతి

4. య రుద్రదేవరాజుల విజయరాజ్యము త్తరోత్తరాభివృద్ధి ప్రవ ర్ధమా

5. న మా చంద్రార్కతారము అన్మకొండ పట్టణమునందు సుకసం కథావి

6. నోదంబున రాజ్యంబుసేయుచునుండ శకవర్షములు ౧౦౮౪ వు నేంటి చిత్ర

7. భాను సంవత్సర మాఘశు ౧౩ వడ్డవారమునాండు తనపేర రుద్రే

8. శ్వరమును శ్రీ వాసుదేవర శ్రీ సూర్యదేవరాను ప్రతిష్ఠ చేయించె ॥

9. యస్యోత్తుంగ తరంగతాడితవియత్సప్తార్ణవీయంజలం పాదాంగు

10. ష్ఠ నఖాగ్రదఘ్న మభవ బ్రహ్మాండభాండోద్ధారణే । దంష్ట్రాకోటి కుటీరకో

11. టరగతం । త్రైలోక్య మబ్బిందువద్బ్రహ్మాండాయివ రోమకందని కరోవందేవరా

12. హం హరిం ॥ శ్రీ హేరంబవిలంబికుంతల మిలన్మల్లీదలత్కుట్మల వ్రాతోజ్జృంభిత

13. గంధలుబ్ధ మధుపధ్వానోత్కరస్యాస్పదః । స్ఫీతప్రీత మనాంభవ త్వమిహమేదిక్

14. దంతిదంతద్యుతి ప్రోద్దామోద్దలనైక విక్రమలసద్దంతాతి కాంత్యాశ్రయః ౨

15. మాతేవదుగ్ధలహరీభిరుదంపతీవ దుగ్ధోదధే రమృతదీధితి నిర్మితేవ

16. శ్రీఖండ పిండపరిపాండురపుత్తలీవ వక్త్రేవసత్వవిరతంతు సరస్వతీనః ॥ 3 భా

17. రద్వాజకులశ్రియః పరివృఢశ్శ్రౌతక్రియాకర్మఠః । శ్రీరామేశ్వర దీక్షితో

18. జనయితాయస్య శ్రితావగ్రణీః సో-చితేంద్రవరోద్వయామృతయ

19. తే శ్శిష్యోయతిశ్రద్ధయా శ్రీమద్రుద్రనరేశ్వరస్య సుమతేర్వ్వంశా వళిం

20. వర్ణ్ణయే ॥ (4) శ్రీమత్త్రిభువనమల్లో రాజా కాకత్యవంశ సంభూతః । ప్రబల రిపు

21. వర్గ్గనారీ వైధవ్యవిధాయకాచార్య్యః (5) శ్రీకాకత్య నరేంద్రబృందతిల

22. కో వైరీంద్రహృత్తాపకః సత్పాత్రేవసుదాయకః ప్రతిదినంకాంతా మనోరంజ

23. కః దుష్ప్రాంతాచయదూషకః పురహరః శ్రీపాదపద్మార్చ్చనో న్యగ్భూతీకృతనాయకస్య

24. భువన శ్రీమల్లదేవో బభౌ (6) తత్పుత్రః శివపాదపద్మయుగళ ధ్యానామృతానం

25. ద భూల్లుంతాకో రిపుసుందరీజన మహాసౌభాగ్యసంప్రచ్ఛిదః ప్రో

26. లో రాజయితి ప్రసిద్ధిమగమద్వైరీంద్రదర్పా వహో నిశ్శంకప్రధన ప్రబం

27. ధన మహాహంకార లంకేశ్వరః ॥ హాస్త్యారోహణ కర్మ్మ కర్మ్మఠగతిం

28. చాళుక్యచూడామణిం శశ్వద్యుద్ధ నిబద్ధగహ్వరమతిం యుద్ధే బ

29. బంధ క్షణాత్ । శ్రీమత్తైలపదేవ మంబుదనిభ స్తంభేరమస్థంక్షణా

30. త్ప్రాఖ్యాతో రిపుకంఠఖండనవిధా భక్త్యానురాగా జ్జహౌ ॥ (8) . యో కుంధారి

31. పతేరకుంఠపరశు శ్లక్ష్ణాగ్రధారోల్లసద్ధారాపాతనిపాతనైకచతురం

32. గోవిందరాజాహ్వయం । బద్ధ్వోన్ముచ్య తదోదయక్షితిభృతే రాజ్యం దదా

33. లీలయా లుంఠాకో విషయస్య తస్య సమరే సద్వీరదీక్షాగురుః॥
(9) క్రుద్ధే

34. నోద్ధుర మంత్రకూటనగరీం నాథాదయో నిస్త్రిశో గుండః ఖండిత
ఏవ ముం

35. డితశిరాః క్రోడాంకవక్షస్థలః। ఏదో డింభకవ త్పలాయనపరో
జాతో గతః

36. స్వాం పురీ మాహూతో౽పి నృపేశ్వరస్య పురతః ప్రోలేనయుద్ధాయ
యత్ (10)

37. అన్యచ్చా నుమకొండనామనగరీం సంవేష్ట్య యోయం స్థితో
నానామండలికా

38. న్వితో భువి జగద్దేవ స్స దేవప్రభః। స్తబ్ధ స్తంభిత ఏవ కార్య
కరణే శక్తః

39. క్షణా న్నిర్గతః శ్రీమత్ప్రోలనృపస్య తస్య జయినః కింబ్రూ
మహే గౌరవం॥ (11)

40. దేవీం ముప్పమనామధేయసహితా యస్యా గుణాస్తారకాః కీర్తిః
శారదచం [సతీ కుంతీః

41. ద్రికేవ విలస త్కాంతే స్తు నైవోపమా। సౌశీల్యేవచజానకీవ చ

42. వ పద్మేవ సా పౌలోమీవ చ చండికేవ చ

43. వరా తస్యా భవ ద్భామినీ।(12)తస్యాస్తస్య

44. సుతో జనీహ పరమానందైక కందాంకు

45. రః కామః కిం నలకూబరః శివసుతః

46. స్కందో జయంతో౽థవా।జిష్ణు ర్వజ్రధరో

47. థవా హరి రయం దస్రా కుమారా స తే భ

48. క్తః శ్రీగిరిశే హితాయ జగతః శ్రీరు

49. ద్రదేవో నృపః।(13)త్వంగ త్తుంగతురంగపుం

50. గవచయారోహక్రమే కమ్మ్రాంతరం దా

51. మ్నాం చారుపరాక్రమక్రమభరం భం

52. జ్జ్వా నక్ర ల్లీలయా। కర్ణ్ణ (ం) వార్ద్ధ ఇవా

53. మత్తై: శరశ్తై విర్ద్రావ్య విద్రావ్య యో

54. లేభే సర్వ్వవిశేషయుక్త నగరగ్రామం

55. స రుద్రో నృప:।(14) ఈడే మేడవిడంబడం

56. బరభరక్ష్వేదక్షమం క్ష్మాభృతాం దుర్వ్వా

57. రోద్ధుర వీరమంత్రసమయా దానైకదీ

58. క్షాగురుం శ్రీమన్నైమ్మళగి దేవసంగస

59. మయ ప్రోద్భూత దర్ప్పాపహం ప్రాప్త

60. శ్రీపాలవాసదేశవిభవం శ్రీరుద్రదే

61. వం వదా॥(15) భీమేన భీమనకులేన కు

62. లేనహీనో గ్రస్తో మమూర గృహామూ

63. షకవ త్తృణేన। మార్జ్జాలడింభకవరే

64. ణ మహాంధకారే గోకర్ణ్ణనామ భు

65. జగో భువి శూరమానీ॥(16) శ్రీమద్రు

66. ద్రపరాక్రమోద్భవ భయవ్యామోహా

67. నాఖ్యోల్లస చ్ఛస్త్రిత్రస్త సమస్తగాత్ర

68. విలస చ్చోడోదయక్ష్మాపతి:।ఉన్మత్తా

69. ఇవ విస్మృతా ఇవ మహాభూతాభిభూ

70. తా ఇవ ప్రోద్భ్రాంతా ఇవ సంకులా ఇవ

71. తదా ప్రాణా: ప్రయాతా దివం॥ (17) యాతే

72. పి త్రైలపనృపే దివ మస్య భీత్యా సర్వ్వాతి

73. సారకబళీకృత గాత్రయష్టా శ్రీరు

74. ద్రదేవనృపతే: పృథువిక్రమస్య భీమో

75. పి రాజ్యపదవీం క్షణికా సలేభే॥ (18) ఏకో జం

76. బుకడింభకో లఘుతరై: సంవేష్టితో జంబు

77. కై రాజా హాంకృతి ధిక్కృతక్షితితల స్సింహాసనం

78. స్పర్ద్ధతే। భీత్యాకరాకుళగర్జ్జత్తై ర్మ్మూర్ఖరయ న్న ।

79. వ్యార్ దిశో విహ్వలో యాతః క్వాపి సటావిధూన
80. నభరై కంఠీరవ స్యాతురః॥(19) తద్వ ద్భీమనృ
81. పాధమో పరవశు మ్మార్తు స్వపత్నీపతి
82. హూర్తాం భ్రాతృవరస్య భోజనవిధా భీమే
83. న సంస్పర్ధతే। ఆకాశగ్రసనప్రయాస
84. నిరతః శ్రీరుద్రదేవేన యత్సద్ధావర్ధి
85. తగవర్పవర్త మహాశృంగాగ్రి మారోహ
86. తి॥ (20)శ్రుత్వా భీమనృపస్య రాజ్యవిభవం చా
87. రైశ్చ దుశ్చేష్టితం శ్రీమద్రుద్రనరేశ్వరో ధ
88. విజయప్రారంభసంభారభాక్। జాతో జా
90. తరిపుః సమగ్రపృతనామేలాపనేయో

తూర్పు

91. జితః సద్య స్సజ్జబలాన్వితః ప్రముదితః శీఘ్రం త్రిమై
92. నిర్గతః॥(21)యస్యోద్యద్విజయప్రయాణసమయేగంభీ
93. భేరీభవ ద్భాంకారోద్భవ సంభ్రమవ్యతికర వ్యాజృంభణోద్వే
94. గతః। భ్రశ్యం త్యభ్రచయా శ్చల న్త్యవనయో భ్రామ్యంత్య
మూ భూ
95. ధరాః కూర్మ్మః క్రామ్యతి ముహ్యతి ద్విరననః కుంఠ న్తి
దిక్కుంజరాః। (22)
96. కోశా న్గేహే ష్వముంచ న్నృధి కరితురగా న్బంధవా నర్ధమా
ర్గే దుర్గే
97. ష్వంతఃపురాణి ప్రతిరవచకితా రుద్రదేవస్య భీత్యా। యస్యో
98. ద్యోగే భ్రమంత స్సమసమయ సమారంభగంభీరభేరీభాంకారా
99. కీర్ణ కర్ణ జ్వరభరతరలా ప్రేక్షితాశాః క్షితీశాః।(23) గత్వా
జవా
100. త్రిచతురాణి పదాని రాజా నస్యన్యఖండనమివ ప్రథమా
హుతిం

101. వా। భ్రూభంగవీక్షణవివర్ధితకోపవహ్నౌ యద్వర్ధమానన

102. గరీం ప్రథమం జుహావ। (24) యస్యాక్షివీక్షణభయా చ్చకిత
స్స భీ

103. మో దుర్యోధనస్య నృపతే రివ విహ్వలాంగః। స్వభ్రాతృ

104. నాత్మవనితాసహిత స్సమగ్రలక్ష్మీం విహాయ వనమేవ య

105. యౌ విలజ్జః।(25) తత్పృష్ఠతో ను చ జగామ దశాహ రాజా
చోడోదయ

106. స్య నగరీ మగరీయసీం తాం। లంకామివామరపురీసదృశాం
మృగాక్షీశ్రేణీవిలాస లలితా మి

107. వ చాంజనేయః॥(26) లులావ చ వసంతస్య దుర్గ
మర్గళవిభ్రమం। తటాగ మకరోత్తత్ర పురమధ్యే ద్భు

108. తం మహత్।(27) [illegible]ందూరోదయచోడవంశవిల స
త్క్షీరాబ్ధిగర్భోద్భవత్పద్మాకాశ్రయ రుద్రదేవనృప

109. తేః కిం వర్ణ్యతే విక్రమః। క్షుద్రక్షాత్రకులోన్నతిక్షయకృతః
సర్వావని శ్రీభృతో రామస్యేవ

110. కుఠారఖండిత రిపువ్రాతస్య పృథ్వీపతేః॥ (28) రంగత్తుంగ
తురంగపుంగవఖురక్షుణ్ణం జగన్మండలం

111. జ్యోత్స్నోల్లాసి సదాతపత్రనికరవ్యాప్తం నభోమండలం।
ఘూర్ణద్దూత్కార చారుచామర చయైర్ది

112. జ్మండలం సంభృతం దృష్ట్వా సైన్యవినిర్గమం నరపతేః
ప్రాదుద్రువు శ్శత్రవః॥ (29) కాంచీమండలవింధ్య

113. మధ్యనిలయా భీమాదయః పార్థివా యస్య శ్రోత్రపథం
గతా అహరహః శ్రీరుద్రదేవస్య

114. తే। దృష్ట్వైవా నిమిషా బభూవు రమరీవర్గా స్సమర్త్యా శ్చిరం
ప్రత్యావృత్య తమేవ రుద్రనృప

115. తిం ప్రాప్తా శ్శరణ్యార్థినః॥ (30) రుద్రం స్వామి నరేశ్వ(రం)
బుధశతానే(క)శ్రియో భాజనం కృత్వా య

116. స్య కదాపి చేతసి మదాశంకా న సంక్రామతి। ఏక
శ్రీపురుషోత్తమం కలకత్రైః కృత్వా శ్రియో
117. భాజనం వాచీనాం కురుతేధునాపి వసుధా ముజ్జాగరాం సాగరః॥
(31) న్యగ్భూతీకృతరాజహం
118. సనికరః పద్మోద్భవైకాశ్రయః శ్రీరుద్రశ్చతురాననో
బుధవరానందైకహేతు ర్భృశం।
119. నానాశాస్త్రవిచారణైకచతురో బ్రాహ్మీవిలాసాశ్రయః కల్పా
క్లప్తగతిః క్షితా
120. విహాశతానందస్వయంపార్థివః॥(32) సత్యాసక్తమనానిరస్తనర
కక్లేశశ్చ లక్ష్మ్యశ్రియః
121. పృథ్వీభృ ద్యదనంతభోగనిలయః శశ్వ ద్విజేంద్రప్రియః॥ దుష్టా
రిష్టవిమర్దన స్స
122. మనసా షుభ్యర్థియర్థప్రిదో గోత్రప్రోద్ధరణః
సుదర్శనకరో రుద్ర స్స్వయం కేశవః॥ (3)
123. అనమసమరసంగోత్తుంగమాతంగ కుంభస్థలవిగళిత ముక్తాహా
భారాభిరామః భవ
124. భవభయభఙ్గా భామినీభవ్యనేత్రోత్పలదలచయభూషః శోభ
తేరుద్ర దేవః॥(34) అస్మి
125. న్ప్రశాసతి మహీం భువి రుద్రదేవే రాజాఖ్యదా శశిని నైవనరో
త్తమేషు॥ఈశత్వమిందుతి
126. లకేన ధనాకులేషు తేజస్వితా దినకరేణచశాత్రవేషు॥ (35)
కేశగ్రహ స్సురతసంగరసంభ్ర
127. మేషు దండగ్రహో యతిషు నైవ జనోత్కరేషు।శాస్త్రే వివాద
కథనం వ్యవహారజన్నే
128. నక్వాపిదుష్టమథనంమదనంత్వరణ్యాం। (36) దానంద్వైన్యపరాద॥
వావధిరిపుచ్ఛేదావధిర్విక్ర

129. మశ్చాతుర్య్యం చతురాననావధి గుణగ్రామ స్వసంఖ్యావధి:
తేజో భాస్కరతాపనా

130. వధి యశోరాశిస్తు రుద్రస్యయ స్త్రైలోక్యక్రమణావధి
న్నిర్వధి ర్ధర్మేమతిః శోభతేః ॥ (37)

131. పాప్తాశోపి మహత్తరోపి మహతా మేకాశ్రయోపి శ్రియో
జన్మస్థానమపి ప్రసంనహ్యా

132. దపి త్వం రత్నధామాపి సన్ । పీతః కుంభసముద్భవేన
జలధేశ్చారం సము ద్రోయతో నై

133. వం రుద్రనరేశ్వరో య మమునా స్పర్ధాం వృథా
మాకృథాః ॥ (38) ఔదార్య్యం సురశాఖినః శి

134. ఖరిణః స్వర్ణాక్కృతే గ్గౌరవం ధైర్య్యం దాశరథేర్బలం
పురభిధో గాంభీర్య్య మంభోనిధేః ।

135. సౌందర్యం మకరధ్వజా త్స్మరగురో ర్విద్యారతిం కౌతుకాదా
దాయాబ్జసముద్భవేన ర

136. చితం శ్రీరుద్రదేవోధ్రువం ॥ (39)స్ఫారత్త్రైరవతీందు
రంబుజపతి స్పష్టాంబుజ త్వంబరం

137. లోలం నీలసరోజతి స్ఫుటయశోదుగ్ధోదధౌ సంప్రతి ।
జ్యోతీంషి స్ఫుటబుద్బుదంతి హారి

138. తః కూలంతిలోకాస్త్ర్రయశ్చంచద్వీచిచయంతియస్యజయతి
శ్రీరుద్రదేవోద్భుతం ॥ (40)

139. పాదన్యాసశిలా శ్శిరాంశి సమరే కృత్తాని ఖడ్గేన యచ్ఛత్రూణాం
పతితాని మాంసవి

140. లస త్పంకే ధ శంకే హ్యహం । రక్తస్రోతసి రుద్రదేవజయినో
నృత్యత్కబంధాప్లవా అ

141. యాం త్యావిజయశ్రియశ్చ సవిధంకీర్త్తేః ప్రయాం త్యాదిశః ॥
(41) తస్మాస్తేనుమకొండనా

142. మనగరీ శ్రీరాజధానీవ యాయత్రోద్యత్సదఖండఖండపరశు
వ్యాజృంభణోజ్జృంభితా

143. కందర్పస్య పురీవ సా రతిమతీ శృంగారభావాన్వితా మా
హేంద్రీవ చ జిష్ణువిష్ణుస

144. హితా రంభావిలాసోర్జితా॥(42)యత్ర స్త్రియో మకరకేతన
రాజధాన్యా ఆనీలనిర

145. జవలాశదృశః కృశాంగ్యః। త్రైలోక్యసుందరదృశాం తిలకాయ
మానా ఆపీనతుంగ

146. కుచకుంభ భరాలసాంగ్యః॥(43)యత్ర ద్విజేంద్రభవనేషు నివా
ర్యమాణాః కీరాః

147. పఠంతి పటవో వటుభి స్సమేతాః। సర్వాంగసంగతసమస్తవిచార
చారుచారిత్ర

148. చర్చితపదక్రమయుక్తవేదాన్॥(44) వేశ్యాగృహేషు సుర
తోత్సవజాత చేష్టాఃశబ్దా

149. నుకారి శుకశారికలోరుశబ్దాః। సర్వా దిశో ముఖరయంతి
దివా విటానాం క

150. దర్పదర్ప తరలార్ణవఘూర్ణచంద్రాః॥ (45)నాతిక్రామతి
వైష్ణవం పదమితి ద్యాం

ఉత్తరము

151. గారితి త్వా మిమాం పాదై స్స్పృక్ష్యతి నో తురంగమచయః
శ్రీరుద్రదేవస్య యః

152. సర్వాశాః పరిపూరయ న్విజయతే నృ

153. త్యేన సంభీషయం శ్చత్రూ న్యుద్ధమహీంత

154. లే ప్రతిదినం విద్రావయ న్మారయన్॥(46)

155. అతిరమణశరీరా యే చ నీచశ్వరా

156. ధ్యా స్సకల తురగశాస్త్రోద్యాభసి సల్ల

157. క్షణాఢ్యాః। జవభరభరితాంగాస్త్వ

158. సంపన్నగాత్రా అతిచిరతరజీవాః
159. పంచధారాస్తురంగాః||(47) రాజ్యం ప్రాజ్యం ల
160. వణజలధే స్తీరపర్యన్త మస్య శ్రీ ।
161. శైలాంతా ప్రచరతిసదా దక్షిణాశాం
162. సమగ్రాం। ప్రాతీచ్యాన్త్రాకటకనిక
163. టస్థాయానీ రాజ్యలక్ష్మీః కౌబేర్యాశా
164. తటవిలసితే మాల్యవన్తం ప్రదేశే||(48) అ
165. ర్చనార్థ మిహ దత్తవా న్స్వహ స్వద్ధిచెఱు (వు)
166. లనామ ఖేటకం। శ్రీమహేశ్వరవి శ్వారినే(ణే)
167. స్థిరం రుద్రదేవనృపతి ర్మత స్సతాం||(49)

TRANSLATION

I SIDE

(L. 1.) Oṁ ! Hail ! May there be wealth, victory and prosperity.

[Ll. 1-4.] Hail ! the prosperous mahā-maṇḍalēśvara, the *Kākatīya* king *Rudra-dēva,* (who) has attained the five *mahā-śabdas,* (who is) a Mahāmaṇḍalēśvara (who is) the lord of the excellent city of *Anmakoṇḍa,* (who is) the great devotee of Mahēśvara, whose actions are for the good of his lord, to whom modesty was an ornament :

[Ll. 4-6.] while (he) was ruling the victorious kingdom, increasing in prosperity from day to day as long as the Moon, the Sun and the Stars, from (literally, in) the city of *Anmakoṇḍa,* enjoying pleasing conversations;

[Ll. 6-8.] in the *Śaka* year *1084* (being) the present cyclic) year *Citrabhānu,* in the month of *Māgha,* on the

thirteenth day of the *bright fortnight, Saturday,* (he) established Rudrēśvara, śrī-Vāsudēvara, and śrī-Sūrya-dēvara.

[V. 1.] I bow to Hari of the Boar-incarnation, to whom while lifting the globe the waters of the seven oceans splashing against the skies came only up to the tip of the toe-nails, the three worlds resembled a drop of water in the cavity of the cottage-like tip of his tusk and the several worlds resembled his many bristle-roots.

[V. 2.] Oh ! Śrī Gaṇēśa, become very pleased in mind towards me; (you), in whom there is a chorus of humming by the bees covetous of the fragrance arising out of the clusters of the blooming jasmine-buds in your pendant tresses; and (you) who has the lustre of the tip of the tusk which is glorious with the sole exploit of forcibly destroying the lustre of the tusks of the quarter elephants.

[V. 3.] May Sarasvati ever dwell in my face—(the Sarasvati, who is) like one born of the milky ocean, like one made out of the nectar-rayed Moon, and like a very white image carved out of a block of sandal wood.

[V. 4.] I, the excellent *Acimtēmdra,* whose father is *Rāmēśvara dīkṣita*—the lord of the Lakṣmi of the Bhāradvāja family, the performer of the Vēdic ceremonies, and the foremost man in the world—I, an ascetic and a pupil of the ascetic named *Advayāmṛta,* shall describe with respect the genealogy of the good and the glorious king Rudra.

[V. 5.] There was king *Trībhuvanamalla* born in the *Kākatya* dynasty, the high-priest giving widow-hood to the women of the multitudes of his strong enemies.

[V. 6.] That king *Tribhuvanamalla* shone,—(he, who was) an ornament of the *Kākatya* kings, who distressed the hearts of his great foes, who gave wealth every day to deserving persons, who delighted the minds of his wives, who condemned evil women, who worshipped the lotus feet of Śiva and who defeated all other kings.

[V. 7.] His son by name *Prōlē-rāja* became famous, enjoying the bliss of the nectar of the meditation on the feet of Śiva, depriving the women folk of his enemies of the fortunes and prosperity of having their husbands, and destroying the pride of his great enemies, (Prolā, who was) a veritable Rāvaṇa in his great pride in having to his credit continuous encounters in battle.

[V. 8.] (*Prōla*) captured in a trice king *Tailapa* in battle,—(Tailapa), the crest-jewel of the *Cāḷukyas,* skilful in riding elephants, with his deep mind ever intent on battle, and mounted on a cloud-like elephant; but because of his (Prōla's) devotion and love (Prōla) released him instantly.

[V. 9.] (Prōla), the preceptor for the initiation of excellent heroes, and (one who was) severe towards his enemy kings, made captive and released him, who was called *Gōviṁda-rāja* and who was singularly skilful in cutting with his fine-edged unfailing battle-axe: then (Prōla) pillaged his country and sportingly presented (his) kingdom to king *Udaya.*

[V. 10.] Beat by the irate Prōla, *Guṇḍa,* the able chief of the city of *Maṁtrakūṭa,* was shaved on the head and marked on the breast with the boar sign; (*Guṇḍa*) took to his heels shamelessly like a child, and though called for a fight with Prōla before the king, turned a deaf ear and went away to his own city.

[V. 11.] How can we describe the greatness of the triumphant king Prōla surrounding whose city of Anumakoṇḍa stood the god-like king *Jagaddēva* with feudatories; but Jagaddēva being stupefied, paralysed and incapable of doing the work, went away in a minute.

[V. 12.] There was to him (Prōla) an excellent wife and queen with the name *Muppamā* whose good qualities were like the stars, fame like the autumnal moonlight, her shining beauty devoid of any comparison, and who was a

pativratā (*satī*) like Kausalyā, Sītā, Kuntī, Lakṣmī, Indrāṇī and Pārvatī.

II SIDE

[V. 13.] To him and her was born a son—a shoot from the one root of greatest felicity. Was he Cupid, Nalakūbara, Skanda son of Śiva, or at least Jayanta, Arjuna, Indra, Viṣṇu, or the two Aśvins ? No, not these, but king *Rudra,* the great devotee of Śiva born for the welfare of the world.

[V. 14.] That king *Rudra* shattered more than once with ease *Domma* who was skilful in riding the best of prancing horses, and who was full of the best valour; and again the again having made him fly by his hundreds of shining arrows as Arjuna did (regarding) Karṇa (he) obtained the village and city having all excellences.

[V. 15.] I always extol king Rudra-dēva, capable of completely putting down the arrogance and the annoyance of the *Mēḍa,* the sole preceptor for initiating the kings into the *mantra* of heroism, (who) destroyed the pride of *Maiḷigi-dēva* exhibited in battle, (and who) acquired the possession of the region of *Polavāsa.*

[V. 16.] Like a rat in the house caught in the darkness by a powerful kitten, the low-born serpent, namely *Gōkarṇa,* who considered himself a powerful man in the world was caught by a terrible mongoose, namely *Bhīma*: and instantaneously (*Gōkarṇa*) died.

[V. 17.] The life of the shining king *Cōḍōdaya,* whose whole body was frightened by the flashing missile, namely the bewilderment born of the fear produced by the prowess of Rudra-dēva, passed away at that time as if that life was mad, forgetful, possessed by some great evil spirit, extremely perplexed and distressed.

[V. 18.] When out of the fear for the very valorous king Rudra-dēva king *Tailapa,* with body completely overcome

by dysentery died, even *Bhīma's* kingship obtained momentariness.

[V. 19.] One young king of jackals surrounded by other very small jackals, scoffing at the world in its egoism, vies with the lion ! But that jackal, which makes all the quarters noisy with its thunderings of howlings, goes away somewhere in distress and suffering as a result of the lion's shaking of its mane.

[V. 20.] In the same manner that base king *Bhīma*,—an animal among men, the husband of his own step-mother and the murderer of his own excellent brother while the latter was dining (or through the means of his dinner, that is poisoning),—engages himself in the tiresome task of swallowing the skies, vies with the terrible Rudra-dēva and mounts up to the tip of the highest peak of the mountain of his own pride grown high by his vying with Rudra.

[V. 21.] Hearing through his spies about the flourishing of the rule of king Bhīma and his misbehaviour, king *Rudra*, for whom there was (now) an enemy (in Bhīma), made preparations for starting on his campaign of victory, engaged himself in gathering the whole army, and accompanied by his equipped army immediately issued forth in joy for success.

III SIDE

[V. 22.] As a result of the force of the rising of a state of confusion born of the great noises of the high-sounding war-drums at the time of the starting of his (literally, whose) expedition of victory, multitudes of clouds fall, worlds shake, mountains whirl round, the tortoise struggles, the serpent Ādiśēṣa faints and the quarter elephants become lame.

[V. 23.] Kings, in a flurry as a result of Rudra's expedition, trembling with the severe pain in their ears filled with the sounds of the deep war-drums—deep as a

consequence of being struck simultaneously—frightened at their echoes and looking at the quarters, out of fear for Rudra-dēva leave their treasures in their abodes, their horses and elephants on the roads, their relatives mid-way, and their wives in the forts.

[V. 24.] As though it was (as easy as) the cutting of grass and as though it was the first oblation, king Rudra having gone three or four steps offered the city of *Vardhamāna* as oblation to the fire of anger developing from his glance with knitted brows.

[V. 25.] Like Bhīma afraid of king Duryōdhana's sight, that shameless king *Bhīma* trembling in fear at the very sight of Rudra went away to the forest, with his body in agony, leaving all his royal fortune and accompanied by his brothers, mother and ladies.

[V. 26.] As Āñjanēya set fire to Laṅka, king Rudra chased him (Bhīma) and set fire to the big city of king Cōḍōdaya which resembled the city of Gods and was beautiful with the sport of rows of deer-eyed women.

[V. 27.] Rudra also destroyed (literally, crushed) his forest and his fort scattered with bolts (or surprising like *argaḷa,* one of the several hells): and there in the midst of that city constructed a big and wonderful tank.

[V. 28.] How is the valour of that king Rudra-dēva to be described, (that Rudra-dēva), who was the resort of the royal fortune born of the shining milky ocean of the dynasty of *Kandūrōdaya-Cōḍa,* who put down the rising of petty royal families, who had the wealth of the whole world, and who, like Paraśurāma, cut down his enemies with his axe.

[V. 29.] The world was reduced to powder by the hooves of the excellent and high horses of Rudra-dēva which were running; the sky was covered by the collection of good umbrellas shining like moonlight; the quarters were filled multitudes of chowries beautiful like a collection of full

moons; and the enemies fled on seeing the starting out of the army of king Rudra.

[V. 30.] Those kings, who like *Bhīma* and others dwelt between *Kāṁcīmaṁḍala* and the *Vindhyas,* and who came to be heard of by Rudra-dēva, became gods (literally, persons who do not wink their eyes) at the very sight of him: groups of gods along with men returned after a long time and sought shelter of king Rudra.

[V. 31.] I praise king Rudra who makes hundreds of learned men the sole recipients of wealth, but still in whose mind there does not arise (even) the suspicion of pride: but the ocean, having made only one person, namely Viṣṇu, the recipient of Lakṣmi, makes the earth sleepless even now with the noise of its waves (boasting).

[V. 32.] Putting down multitudes of swan-like kings (riding a troop of royal swans), the sole resort of the Goddess of prosperity (having his abode in the lotus), having a beautiful face (having four faces), the sole cause of great joy to the best of learned men, skilful above all others in investigating the various sciences, the receptacle of the grace of the Goddess of learning (the receptacle of the dalliance of Sarasvati), having his conduct regulated according to scriptures (whose period is measured as a *kalpa*),—this king Rudra is verily a Śatānanda (one who has plenty of happiness) in this world.

[V. 33.] With mind devoted to truth (with mind attached to Satyabhāma), with the troubles of hell conquered (having put down the annoyance of Narakāsura), the resort of fortune (Lakṣmi), being the supporter of Earth (being the Preserver of the world), the abode of endless enjoyment (with his abode on the body of the serpent Ananta), always attached to the best of brahmins, always attached to the king of birds, the Garuda, the destroyer of evil misfortune, (being the destroyer of the evil Ariṣṭāsura), the giver of the desired objects to the good men (to the

Gods), (one who) raised his family to a high position (one who lifted the Gōvardhana mountain), (one who has) an excellent hand (one who has the Sudarśana disc)—this Rudra is verily Viṣṇu.

[V. 34.] King Rudra-dēva, who has destroyed the fear born of *saṁsāra,* shines beautifully with the heavy pearl garland made out of the pearls fallen from the heads of the high elephants in the contests of his unrivalled battles, and with the adorning clusters of the petals of the lilies of the beautiful eyes of the damsels.

[V. 35.] When this Rudra-dēva was ruling the earth, the name *rāja* was only for the moon and never for the best of men (kings); the quality of being Lord (Īśa) was only for God Śiva and not for the wealthy; and the quality of having lustre (prowess) was only for the Sun and not for enemies.

[V. 36.] Catching hold (of a person) by the hair happened only in the flurry of sexual enjoyment; the adoption of the stick (punishment) was only seen among ascetics, and not (in the case of rulers) towards subjects; quarrelling there was, (but) only in scholastic discussions, (and) not as a result of litigation; and friction among evil men existed nowhere, except between flint-sticks.

[V. 37.] The removal of wretchedness (poverty) was the limit to his munificence; the annihilation of his enemies (was) the limit to his valour; Brahma himself (was) the limit to his skill; the collection of his good qualities was (indeed) unlimited in numbers; burning the sun was the limit to his brilliance (prowess); pervading the three worlds was the limit to his fame; and (as for) his righteousness, (indeed), there was no limit.

[V. 38.] Oh ocean! though you have pervaded all the quarters, though you are very big, though you are the resort of great things, though you are the birth-place of Lakṣmi, though you are clear in the centre (i.e. though

your heart is gracious), and though you are an abode of gems, you have been drunk by the sage born of the Pot, and you are a salt ocean; and since this king Rudra is not so, do not vie with him in vain.

[V. 39.] King Rudra-dēva was surely created by Brahma out of curiosity after taking munificence from the celestial tree, majesty from the golden mountain, Meru, courage from Rāma, strength from Śiva, depth from the ocean, beauty from Cupid, and love of learning from Jupiter.

[V. 40.] What wonder that Rudra-dēva is victorious ! (Rudra-dēva), in the milky ocean of whose clear fame the Moon now becomes a blooming white lily, the Sun (becomes) a clear lotus, the sky (becomes) a moving blue lotus, the several planets and stars clearly become the bubbles, the quarters become the banks and the three worlds become the billows.

[V. 41.] I think that in the floods of blood (in the battle-field), the heads of his enemies, cut by sword in battle and lying fallen in the mire of flesh, are stepping stones, and the dancing trunks are the boats for Lakṣmi of victory coming to Rudra-dēva, the victor, and for Fame going out to the (ends of the) quarters.

[V. 42.] He had a capital city named *Anumakoṅḍa*, which was like the capital of the goddess of fortune, raised to a great state by the rise of the excellent and full grace (*līla*) of God Śiva who was there; which was full of delight (Rati) like the city of Cupid; which had the display of the feelings of love like the city of Indra; (which) had Indra and Viṣṇu (as images) in its temples; and (which was) beautiful with the charm of plantain trees (with the amours of Rambhā):

[V. 43.] where, the women were indeed the metropolis of Cupid, having eyes like the petals of the blue lotuses and slim bodies; (they were like) ornaments to the women of

the three worlds, and had bodies weighed down by the weight of big and high breasts:

[V. 44.] (where) in the houses of the excellent brahmins clever parrots join the students, though prevented, and study the Vēdas, (which contain) all the Vēdāṅgas, all appropriate subjects, beautiful histories, and (which are) in well studied *pada* order:

[V. 45.] (and where), in the houses of courtesans the loud and sweet sounds of young parrots make all the quarters resound—(parrots) imitating the sounds of amorous sports in sexual enjoyment, which are during day-time like full moons to the billowing ocean of the pride of the love of men about town.

[V. 46.] The horse-troops of Rudra-dēva do not jump over the sky out of consideration for the sky being the place of Viṣṇu; and do not rest their feet on this earth out of consideration for the earth being a cow: (they) are all victorious filling all the quarters with their prancing (literally, dancing) on the battle-field, frightening enemies, making them run and killing them every day:

IV SIDE

[V. 47.] which horses have very charming bodies and low neighings, are rich in the good characteristics (described) in all the books on horses, very fast with bodies endowed with firmness, very long living, and versed in the five kinds of paces.

[V. 48.] His kingdom is up to the sea-shore on the East and extends always over the full South up to the mountain, Śrīśaila; on the West the prosperous kingdom continues as far as the neighbourhood of Kaṭaka, and (in the North) as far as the neighbourhood of the mountain slopes in the territory of Mālyavanta, shining in the Northern quarter.

[V. 49.] King Rudra-dēva, respected by the good, gave as a permanent gift the great village named *Maddiceruvula* for the sake of services for Gods Śiva, Sun and Viṣṇu.

10. PILLAR INSCRIPTION OF PRITHVISVARA

Epigraphia Indica, Vol. IV, No. 4, pp. 32-54

Place : Pithapuram, Godavari Dist.

Dynasty and King : Velanāṇḍu —Prithvisvara

Date : 1186 A.D.

Language and Script : Sanskrit and Telugu

TEXT

1. శ్రీకాంత్తస్య నిజోదరాంతర చరద్బ్రహ్మాండ షండావన
వ్యాపారాభి రతస్య
2. వేద(శిర)సా మావాస భూమేర్హరేః। నాభ్యంభో
రుహాగహ్వారాప వరకా దావిర్బ్బ
3. భూవాత్మభూర్భూ తాదిప్రకట ప్రపంచ్చ రచ(నా)
దక్షః పురాణోవ్యయః। (౧) తత్పాదాం
4. బురుహాన్మహేంద్ర వినతాజ్జజ్ఞే చతుర్థా న్వయస్త్రైలో
క్యైక గురోర్హరేః
5. పదతలా ద్గంగ్గా ప్రవాహో యథా (1) తస్మిన్విస్మిత
నూరి సంహాతి నుతో భూ దిం

6. ద్రసేనో నృపో రాజ్ఞా ధమ్మః సుతేన సంగ్గర విధి(ః) ప్రీతేన
   పుత్రీకృతః। (౨) ప్రీత(ః) శ్వేతా
7. తపత్రం కనక విరచితం దణ్డ మాఖండలాభో వ్యోమ్ని
   క్షౌమం వితానం సకల నృపజ
8. నప్రాప్త్యః సింహాసనార్ధః౦ (1) నానావాదిత్రశంఖ ధ్వనిభి
   రభినుతా మంగ్గలాలత్తి
9. కాంచ్చ పాంగ్రాద్ధమార్గత్మజో శ్మాత్తుహిన చయ సితే
   చామరే చారురూపే। (3) అ
10. శేష సుఖ సంభోగ భాగధే యైకభా(జ) నం (1) మధ్యదేశే
    భవత్తస్య స్థానం కీ
11. త్తిః పురం మహాత్। (౪) సోయం ధమ్మః నృపా(లద) త్త
    నిఖిలక్ష్మాపాల చిహ్నచ్చిరం రాజ్యం
12. ప్రాజ్య(య)శో వితాన రుచిభిబ్బాహ్యః మండలం మడయః (1)
    కువ్వః న్న వ్వః సుధీ ధి
13. యః ప్రముదితా స్తారాగక్షవ్వాః ప్రవితో రాజా
    రాజిత చాతురంగ్గ పృతనా సంవేష్టితో
14. స్మిః పురే। (౫) యాతేషు కేషుచి దశేషధరాధిపేషు
    తద్వంశజేషు విజితారి పరా
15. క్రమేషు (1) జజ్ఞేనయజ్ఞజన నంసది కీత్తిః నీయశ్శాస్తా
    సమస్త జగతా మధ కీత్తిః
16. వమ్మా। (౬) తద్వంశ్యో మల్లవమ్మా భూత్తత్సుతో
    రణదుజ్జయః (1) వైరిణో రణ
17. రంగ్గస్థ మీక్షితుం యన్న సేహిరే। (2) తతో నిఖిల
    భూపాల మాలిలా
18. లితశాసనః 1) కీత్తివమ్మా భ(వ(త్తస్య పుత్రో
    భూదరిణ దుజ్జయః। (౭) త

19. త్పుత్రః కీర్త్తివర్మ్మా। అనేక హస్త్యశ్వ పదాతి
వర్గ్గ వినిర్జ్జితారాతి

20. కులః కలావాన్ (1) శశాస పృథ్వీం ప్రథిత(ః) ప్రతాప
స్తదాత్మజో మల్లనృ

21. పోతి వీరః। (౮) అథ త్రినేత్రేణ స పల్లవేన విధాయ
మైత్రీం విధివ ద్విధి

22. జ్ఞః (1) జిగీషయా దక్షిణదేశముచ్చైః ప్రతిస్థితా
నాస్థిత సింహవి

23. క్రమ(ః)। (౧౦) సోయం గంగ కలింగ వంగ మగధా
నంధ్రాన్పులిందా (౯) నృపాన్వీరః

24. కుంతల కేరల క్షితిపతీ న్గౌడాన్స పాండ్యాధిపాన్ (1)
జిత్వా భోజమరాట

25. లాటకటకాంధ్రైత్యాన్ని వాఖండలో రాజా భ్రాజిత
షట్ సహస్ర

26. జగతీ మాసాద్య సత్యవ్రతః। (౧౧) వివిధ విభవ
రాజద్రాజ సంఘాభిరా

27. (మం ని) ధి నిచయ సమేతం సిద్ధ విద్యాధరాఢ్యం (1)
పురమివ ధనదస్య (శ్రీ) ని

28. (వా)సైక భూమిర్ద్ధనదపురసమాఖ్యం తస్య రాజ్ఞో
బభూవ। (౧౨) తత్రాయం

29. ధన (ద) పురే మురారి తుల్యః కల్యాణై (ః) స్వకుల
పరంపరాను యాతైః (1) కాంత్యేయా

30. త్స(మ)ధిగతైర్మ్మహీపతి చిహ్నైస్సం యుక్తోశిష దవనీం
స మల్లభూపః। (౧౩) తత ఏ

31. ఱియవర్మ్మా తతః కుడియవర్మ్మా। తస్మాన్మల్ల మహీ
పతిః ప్రతిబల ధ్వాం

32. త్రైఘమ్మర్ద్యుతిర్జ్జాతో భూన్నిజ ఖడ్గ ఖండిత
మహా చండాళని శాఖతః (1)

33. యోలోకే గుణయోగతః పిడువరాదిత్యాభిధానం
యయా దుః ప్రాపం

34. త్రిదశై రశేష జగతా మీశై స్సమస్తైరపి । (౧౪)
తస్మాదభూత్కుడియ వర్మ్మ నృపః

35. ప్రమాథీ వైరిక్షితీశ మదమాన మనోరథానాం ।
యద్యుద్ధ భూమిషు మనీ

36. షిత పూరుషార్త్యై గీర్వ్వాణవార వనితా ముదితా
శ్చరంతి । (౧౫) తత్రాఖల మహీం చా

37. (రు) పద్మాకర సమృద్ధదః (1) విమలాదిత్య
దేవోభూచ్చాలుక్యాన్వయ భూషణం । (౧౬) త

38. స్యాఖలక్షితిప మాలికిరీటకోటి రత్నప్రభా
నికర కాంతి పదద్వయస్య (1) సం

39. గ్రా(మ) భూమిషు చకార చిరం (జి) గీషో
స్సాహాయ్యకం కుడియవర్మ్మ నృపోతి

40. (వీ) రః । (౧౭) తతస్సాహాయ్య సంతుష్టః కుడియ
వర్మ్మ మహీంభృతే । విమలాదిత్యభూపాలో

41. గుద్రవారద్వయం దదా । (౧౮) రాజరాజస్తు తత్పుత్రో
రాజరాజ ఇవ స్వయం । నిఖిలైశ్వ

42. ర్య్యద్ప్రాప్తా రాజశేఖర సంశ్రయః । (౧౯) సోయం
సూర్య్య కులామృతార్ణ్ణవ భవామమ్మం

43. (గ)యుంబాం సతీం రాజేంద్ర ప్రియ పుత్రికాం నృపవర (ః)
(శ్రీ)రాజరాజ స్తదా । నానాభూ

44. త సమస్తలోక విభవప్రాప్తి ప్రధానాస్పదాం త్రైలోక్యైక
గురుర్య్యథా సరసిజాం త

45. త్రోపయేమే హరి(ః) । (౧౦) అజని నిజభుజోద్య ద్విక్రమా
క్రాంత విశ్వక్షితి భరణ స

46. మర్థాః శ్రీకులోత్తుంగ చోడః (1) దినకరమివ
తాభ్యాం యం కరాకృష్యమా

47. ణాప్రథిత బహుల భాసం రాజలక్ష్మీ స్సిషేవే ః (౨౧)
తస్మాదావిరభూద్ధీరో వీర (చో)

48. డః ప్రతాప(వా)న్ । కుమారః కుపితారాతి రాజన్య
మద భంజనః । (౨౨) శ్రీ కులోత్తుం

49. గ (చో)డోపి పాలయన్సకలామిలాం (1) వీరచోడ
కుమారాయ ప్రదదా వేంగ్గి మం

50. డలం । (౨౩) కుడ్య వర్మన్ మహీపాలః పరిపాల్య
వసుంధరాం (1) స్వరాజ్య (భా) ర

51. మఖిలం స్వపుత్రే స్త నియుక్త(వా)న్ 1· (౨౪)
ఏజ్జయోభూ(న్) నృప స్తస్మాద్విత్ర శత్రుపరా

52. క్రమః (1) తతో భవన్నన్నిరాజ స్సంహృతారాతి సంహతిః ।
(౨౫) తస్య ప్రపంచ్చిత సమంచ్చిత

53. పుణ్యకీర్త్తేః పంచాభవన్నిజభుజార్జ్జిత రాజ్య
భాజః (1) పుత్రాః విపత్ర చరితా (వే) దురా

54. ఖ్యగండ గోంక్కక్షమాధిపతి మల్లయపండ సంజ్ఞాః । (౨౬)
తేషాం గోంక్క మహీపాలః పాలయ

55. న్నంధ్ర మండలం (1) శ్రీ కులోత్తుంగ్గ చోడాజ్ఞాం
దధానోప్యధికం బభా । (౨౭) పుత్ర స్తస్య

56. సమస్తరాజనికర ప్రోద్యత్కిరీట ద్యుతిశ్రేణిశోణ
పదస్య గోంక్క నృపతే(ః) శ్రీ

57. చోడ భూపోజని (1) యద్బాహుయుగ పాలితా వసుమతీ
స్వాస్థ్యం పరం వ్యానశే రా

58. (మే)రాజని రాజలోకవినతే యానత్సుఖం మేదినీ ।
(౨౮) తస్య గోంక్క క్షితీశస్య భా్రి

59. (తు)గ్గణం (డ) స్య ధీమతః (1) బభూవ (వే) దురో
నామతనయో వినయాన్వితః । (౨౯) అథ మ

60. (థి)త వైరియూథే ప్రథిత (గు)ణే (వీ) రచోడ నర
పాలే । శాసతి రాజ్యం వేంగ్గీ మం

61. డల మాఖండలోపమే రేజే । (౩౦) తస్యాఖిలారి
నరపాల సమూహ రాజలక్ష్మీ

62. కచగ్రహణ లం(ప)ట దక్షహ స్తః । శ్రీ వీరచోడ
నృపతేర్వేణ దురక్షితీశ స్సా

63. చివ్యమాచరదయం చతుర ప్రతాపః । (౩౧) వే(దు)రో
వీరచోడస్య శాసనానుచర

64. శ్చిరం । పాండ్యదేవం జగాయాజౌ సామం (త)
గణ సంయుతం । (౩౨) తస్మై శ్రీ వీర చో

65. డక్షితిపతి రఖిలక్ష్మాభృ(తాం) విస్మితానా
మగ్రే సింహాసనార్ధం సకలనృపజ

66. నప్రార్థితం సందిదేశ । దేశంచ్చాశేష సస్య
ప్రచుర ఫలయుతం సింధుయుగ్మాం

67. తరాఖ్యం ప్రాదాత్ప్రీత స్స భూయో వేదురనృపతయే
పాతితారాతిరాజే । (౩౩) అ

68. థ పృథుతరకీర్తి(ః) శ్రీ కులోత్తుంగ్గ చోడః
పర నృపకుల మాథం గోంక్క భూ(పా)

69. (ల) పుత్రం । సుతమివ ప(రి) గృహ్యాగ్రహణ
ణీయ స్వభావం స్వత (నయ) జన

70. చిహ్నాశ్చోడ భూపం యుయోజ । (౩౪) తత
శ్చోడ మహీం(పా)యు నూనవే స నృపోత్త

71. మః । (శ్రీ) త (ష్టా) దశ సాహస్రం ప్రద (దా) వేంగ్గి
మండలం । (౩౫) సోయం చోడచక్రీశః ప్రతి

72. నృపతి కు(లో) న్మూలనా ఖిలభీమ (ః) శ్రీ మద్వేంగ్గి
ధరిత్రీ మభిమత ఫలదాం

73. (పా)లయం శ్చైచ్ఛలధీరః । రేజేరాజీవరాజన్నిజ
నయన(యు)గో యోగగమ్యే

74. పురాణే పుష్ణన్విష్ణావభిక్షుంన్నిఖిల నృపజ
నాభ్యర్చితో భక్తియుక్తిం । (౩౬) త

75. స్య త్రివర్గ్గ సహచర్య్యాతిమాత్ర పూర్ణ్ణే
తారాపతిప్రతిమవక్త్రరుచిః ప్రియా

76. భూత్ । లక్ష్మీరివాక్షయగు (ణా) పతిదేవతానాం
గుడ్డాంబికా మరి సదాపరి కీ

77. ర్త్తనీయా । (౩౭) తాభ్యాః శచీవాసవ సన్నిభాభ్యా
మశేషలోక స్థితి హేతు భూ (త)ః

78. శ్రీగోం(క)భూ(పో)జని రాజలోక కిరీటకోటీ
విలసన్ని దేశః । (౩౮) యద్యుద్ధ

79. భిముఖా హతాః కి (ల) పు(రా) దేవత్వమాప్తా
ద్విష (ః) శ్రుత్వావారిధరధ్వనీ (న)

80. (ఘ)నపథే లోకాంతరస్థా (అ) పి । తద్యుద్ధోద్యమ
భూరి భైరవ బృ (హ) ద్భేరీ

81. (ర)వా శంకయా కామ్యే(ప్స్వ) ప్సిత సిద్ధిమస్య
నితరాఘూర్బ్బిరాశాసత । (౩౯) యే (నా)

82. ఖలక్షితి తలత్రిదశాలయానాం కూటేషు హాటక
మయాఘటితా వి (రే)

83. జుః । కుంభా (ః) స్వకీయ జయ (ఘో)షణ సంప్రయుక్త
స్తంభా ఇవాభ్రచర (సం)

84. (స్వం) స్తుత కీర్త్తిర్నైవ । (౪౦) యే (న) శ్రీమద్భీమ
నాథస్య చ(క్రే)శాక్రంధామప్రస్థితా (యా) (ః)

85. స్వకీర్త్తేః (1) హేమ్నా భూమ్నా పాద
విన్యాసహేతోః ప్రాసాదాగ్ర్యం (వ్యో)

86. (మ) నిశ్రేణి (కే) వ । (౪౧) యస్య శ్రీశాళ హ
స్త్యద్రి మహేంద్రాచల (మ)ధ్య (గా)

87. ః (భూ)పాః పుణ్యప్రవీణస్య కింక్కరా
గోంక్క భూపతేః । (౪౨) తస్యత్రి (లో)

88. కగణనీ (యగు)ణాభిరామా రామాజ (నే) షు
రమణీయ విశేష (మూర్త్తిః)

89. : (1) సబ్బాంబికాతనుమతీవ (సు) ధైవ
సాక్షాదక్షీణపుణ్యనిచయాఖిలు

90. ధర్మ్మపత్నీ । (౪౩) (జా) తస్తాభ్యాం ప (ర) పురజయా
శూలపాణే (ర) ణాంశో విద్వ (త్సం)

91. ఘస్తు (తశ్రు) భగుణే జన్మ(భూ)మిః కలానాం ।
యన్నామ్నైవా ఖిలరిపు కు

92. లోత్పాదకృన్మంత్ర ఉక్తో దాతార్థిభ్యో భోత్యర్థిత త
గురుతరం వీరరాజేంద్ర చోడః । (౪౪) (యే)

93. (నా)ంభోరాశిభీమ భ్రమితజలమిలద్గ్రాహపాఠీన
సంఘప్రేంఖత్క(ల్లో)ల (మా)

94. లాకలుష మనిమిషైః ఖాతమాదా సర స్తత్ ।
నిశ్శేషం శేషయిత్వా (వ) ధి జ (ల)

95. ధిజలం కుంభయోనిర్య్యథాద్యో (భీ) మో
భీతిం వితన్వన్ద్రుతమివ జగతాంరావ[ణో]

96. రాఘ[వే]ణ । [౪౫] యస్యావిఖండిత విజృంభిత
పుండరీకఖండప్రభాపటలపాండు [ర]

97. [రే]ణ నిత్యం [1] సచ్ఛాదితా వసుమతీయశసా
జభాస చ్ఛ[త్రే]ణ మౌక్తికమయేన [వి] భూ[షి]

98. తేవ । [౮౬] [యే] నారా [ధ] న సాధనాని విదధే భీ
మేశ్వరస్యాల (యే) సావన్నాన్యతిదీ (ప్రర)త్ననికరై

99. హేమప్రభా (చా) ప్పిటితా (1) యే స్త్వక్షీణ సువర్ణ
భారఘటి (తం) సద్రుక్మపీఠస్థితం కృ(తేం)ద్రాది

100. గణాస్తుష్టై రతియయా (శ్రీ) భీమనా(థ)మ్ముదా । (౮౭)
కనత్కనక సందోహాకృతమ్మకరతోరణం (1)

101. (యో)దాద్బాలేందుచూడాయ దాక్షారామనివా)సినే । (౮౮)
వి(ద్యు)ల్లతేవ జగతీ తల సంచ్చరిష్ణు

102. రానందదా శ(శి)కలేవ సతాన్నితాంతం । అకాకుంబి
కేతి తరుణీజనరత్నభూతా జాయా

103. స తస్య జగతీపతి సత్తమస్య । (౮౯) జాతస్తాభ్యాం
శివాభ్యామి (వ) సకల జగద్రక్షణై కాంత

104. దక్షస్సాక్షాద్దేవః కుమార స్సకల నృపకలా కోవిదో
గోంక భూ(ప)ః । యద్వైరిక్షోణి పా

105. లాః క్షణమపి నిఖిలేక్ష్మాతలే నాప్తవంతః పాదన్యా
సావకాశం వియతి విదధిరే ధామ

106. (త)ద్యోగ్యరూపాః । (౯౦) యమర్థిసార్థాభిమతా
ర్థదంక్షితౌ (క్షి)ణారి భూపాలమ (వే) క్ష్య నూ

107. నం । స్వస్థోభవత్కల్ప (క) భూరుహశ్చిరం రాజేంద్రచోడ
ప్రి (య) పుత్రముచ్చైః । (౯౧) సంజీవ (నీవ) సక

108. లస్య జనస్య నిత్యం (ర)క్షా విధాన చతురాభ (వద) స్య
పత్నీ । (లో) కేషు యచ్చరితమేవ వదంతి సం

109. త(శ్వా)స్త్రన్ని (యా) మకమశేష సతీజనస్య । (౯౨) (యా)
పర్వతాప [ర] మహీనృపవంశదుగ్ధరత్నాకరా

110. దుదభ[వ]జ్జగ[తాం] భవాయ । ప [ద్మా]లయేవ హారి
పా[ద]స[రో]జసక్తా జాయాంబికానిఖిలసంప

111. [ద]వాప్తిహేతుః । [౧౩] ఆస్థాన మండపము [ఖం]డిత
భోగభో[గ్యం] స్తంభై స్ఫురత్పరికరై హార్రినీ

112. లకాం [తైః] । శ్రీ పీ [ఠ] నామని పురే వసతా కరోద్యా
కుంతీ [మ]న్మోరథ పథాప్తికరస్యవిష్ణోః । [౧౪] ప్రా

113. (కా)రగోపురమనోహార (మే) తదీయన్నిర్మ్మాయ దేవ
నిలయం కమలాలయాంయా (1) సుస్థాప్యతత్సహిత

114. (మ) చ్చ్యుతమహార్హణాభిరారాధయం త్యభిమతాని ఫలా
(న్వ) (వా)ప్నోత్ । (౧౫) శ్రీ సింహాగి (ర్య)ధిపతే (ః)

115. పరమస్యపుంసో భక్తార్త్తికర్త్తన విహాన గృహీతమూర్త్తే
(1) హేమాంగ్గనామ నిఖిల (శ్రుతి) సార (వే)

116. ద్యం ప్ర(త్య)క్షమక్రియతచారు యయాజనస్య । (౧౬)
భాస్వత్స్ఫాటి(క) శైలశృంగ్గరుచిషు ప్రోద్యత్ప్రభామ

117. (ణ్డలా డిండీరద్యు)తిదేవధామ (శిఖ) రేష్వాస్థాపితా భూరిశః ।
(సౌ)వర్ణ్ణాః కల(ధౌ)త భూధ్రశిఖరాసీన

118. స్య భానో[ర్ద్ధువంబభ్రు] ర్వ్విభ్రమమభ్ర (చా)రి వినుతాః
కుం (భా) గుణాఢ్యాయయా (॥ ౧౭) తాభ్యాశ్రీపృథి

119. (వీశ్వ) ర(ః) స్వయమివాశేషస్థితేః (కారణం) దేవ (ః) శ్రీ
పృథివీశ్వరోజ(ని) జనప్రస్తూయమానోదయః । య

120. (స్మిన్రాజ)ని రక్షతిక్షితిత (లం) క్షీణా(రి) వర్గ్గేజ (నోప్ప్య)
త్పత్తిం) రిపు(బో)ర(వాది) షునచప్రాప్నోతిశబ్దేష్వపి (॥౧౮

121. య(స్యా)తినిర్మ్మల తరేణ పరీతమేతద్బ్రహ్మాండ (మాశు
యశ) సా (ని) తరాంవిభాతి । (భూ)మాంక్కధౌత

122. (క)ల(ధౌ)త కరండభాండ మధ్యప్రవిష్టమివ విష్టపవల్ల (భ) స్య।
(౧౯) యంగ్గంధ) సింధురసమం సతత ప్రవృత్త

123. దానా(ద్గ్రీ)ౕద) క్షీణకరం కిల వీక్షమానం (1) దిక్కుంభినో
నిఖి(ల) భూమర(న్రై)క దక్షం ప్రీళావి(వా)ప్యఖిలు

124. పాం(డుర తా)ం భ(జం] త్తే । (౬౦) గ్రామా విద్వజ్జనేభ్యో వివిధ
ఫలభరానమ్రకమ్రేద్ధ సస్యాస్తీణ్ణాౕ । స్తూణ్ణాం।

125. తటాకా స్తటవనకుసుమామోదితాణ్ణౕః ప్రపూణ్ణాః (1)
దేశేదేశైబ్ధి (తుల్యాః) పృథుత(ర)యశసా శాసతా

126. యేన (శశ్వ) ద్దత్తాశ్చైవార్థౕ సంఘాః ప్రియవచనసమంపూరి
సంఘేభ్య (ఏ) వ । (౬౧) (యా)త్రాప్రారంభ (శం)

127. (భత్ప)టహాపటుతర(ధ్వా) నమాకణ్ణ్యౕ తూణ్ణౕం హిత్వా
దేశాందిగంతాః భయచకిత(దృ) శో వ్యాప్య

128. యస్యారి సంఘాః । కిం స్థిత్సంవత్తౕ మేఘధ్వనిమత
వికటప్రస్ఫుట తాండవఘోషః కింవా (కల్పాం)త (వా)

129. యుక్షు(భి) తమితి ముహుశ్చింతయంతో భ్రమంతి । (౬౨)
ధమ్మౕ ధమ్మౕజ సన్నిభేనజలధి స్తుల్యోపిగా (భీర్య్య)

130. (త(స్మ(న)య్యౕ దతయా మహత్వ గుణతోరత్నాకరత్వా
దపి । క్షుభ్యత్వంక్కకలంక కల్మషతనుః (తా)

131. (ర)స్వభావస్తులాన్నాప్నో(ద్భా) సురమూత్తిౕనాఖిల జగ
త్సేవ్యేన యేనాన్వహం । (౬౩) నిత్యాలంకృత సత్పథో

132. (బుధ) జనప్రాత్థ్యౕదయోభీష్టదో భక్తానామతుల ప్రతాప
మహిమవ్యాప్తాఖిలక్ష్మాతలః । విశ్వం

133. లో(క) మనశ్వరైన్నౕ జనకరైః పద్మాకర న్నందయౕ
శ్రీ పృథ్వీశ్వర భూపతి ర్విజయతే భూమండ

134. లే సూ(య్యౕ) వత్ । (౬౪) మాతా తస్య మహీయసస్సురతరు
చ్ఛాయేవ సంసేవినాం మిష్టాత్థాౕందదతీ సతీ భగ

135. (వ తేవే)దాంత వేద్యాత్మనే । శ్రీధామ్నానవఖండమా(డ)విదితం
ప్రోల్మాంటి దేశే ముదా విశ్వస్యక్షితి మండ

136. లస్యతిల(కం) శా(లే)య సంశ్శోభితం । (౬౫) నాగవ్యోమేందు
రూపప్రమితశక శరన్మేష సంక్రాంతికాలే

137. పు(ణ్యే)పు(ణ్యా) ప్రవీణాం వివిధ ఫలకులాలంకృతంగ్రామ
వర్య్యం (1) శ్రీ పీఠస్థాయ శశ్వచ్ఛ

138. (తి) నికర శిరోవర్త్తినే మాధవాయ ప్రాదాద్గోంక్క
క్షితీశ ప్రియతర మహిషీ విష్ణవే జాయమాం

139. బా । (౬౬) శకవర్షంబులు ౧౧౦౮ వ గునేంటి మేషసంక్రాంతి
నిమిత్తమున శ్రీ పిఠాపురమున

140. శ్రీకుం(తీ) మాధవ దేవరకుం బ్రోలునాంటిలోని నవ
ఖండ వాడ అనియెడి ఊరు గృహ

141. క్షేత్రారామ సహితముగా నఖం(డ)మున్ను శ్రీ మన్మహా
మండలేశ్వర వేలనాంటికులో

142. త్తుంగ్గరాజేంద్రచోడయరాజుల కొడుక్కులు శ్రీమన్మహామండ
లేశ్వర కులో

143. త్తుంగ్గమన్మ గోంక్కరాజుల మహాదేవులు జాయమదేవులు
హావిర్బ్బ ల్యర్చ్ఛనా

144. ర్థమున్నిత్య నైమిత్తిక మాసోత్సవ సంవత్సరోత్సవార్థ
మున్ను గీతనృత్య వాద్యాది వి

145. విధ భోగార్థముంగానా చంద్రార్క్కముగా నిచ్చిరి ।
తత్ర స రాజరాజ ప

146. రమేశ్వరో రాజపురందరః పరమమాహేశ్వరః
శ్రీ గోంక్క భూపప్రియ

147. తనయ స్సమధిగత సకల శాస్త్రనయః పృథ్వీశ్వరదేవ
మహీపాలః ఖండిత వి

148. రోధి మండలః ప్రోలునాంటి విషయ హాసినో రాష్ట్రకూట
ప్రముఖా న్సకుటుం

149. బినస్స(ర్వా)న్ సమాహూయ మంత్రి పురోహిత సేనాపతి
యువరాజ దౌవారి

150. కాధి నమత్సు మిత్థ మాజ్ఞాపయతి (1) అస్మన్మాత్రా
జాయమ మహాదేవ్యా ప్రో

151. ల్లనాంటి విషయే నవఖండవాడనామా (గ్రా)మో
గృహక్షేత్రారామ సహితో

152. ఖండ (ః) శ్రీ పిఠాపురవాసినే భగవతే శ్రీ కుంతీ మాధవ
దేవాయ హావిర్బ

153. ల్యచ్చర్నార్థన్నిత్య నైమిత్తిక మాసోత్స నంవత్స
రోత్సవా(ద్య) ర్థం గీతవృత్త

154. వాద్యాది వివిధ భోగార్థం చ్చ దత్త ఇతి విదితమస్తువః ।
అస్య గ్రామస్య సీ

155. మానః । పువ్వర్తః (1) పేరావగట్టు సీమా । ఆగ్నేయతః
ఇందురావము సీమా

156. 1 దక్షిణతః (1) నూరేగుణ్ణగట్టు సీమా । నైఋుర్ తతః
డోంక్కి నూడియాలు సీమా

157. 1 పశ్చిమతః కో్కిమ్మినాయక చేఱువు తూప్పుగట్టు సీమా ।
వాయవ్యతః

158. వడ్డవి గరువు సీమా । ఉత్తరతః పుట్టలత్రోవ ఏంగట్టు
సీమా । ఐశతః

159. సబ్బాలరావి సీమా । ఈ ధమ్మువునకు నెవ్వరు విఘ్నము
సేసిరేని వారు పంచ్చ

160. మహా పాతకముసేసిన పాపమునం బోదురు గం(గ)
కఱత వేయి గోవులను వే

161. వుఱు బ్రాహ్మలను వధించ్చిన పాపమునం బోదురు ।
బహుభిర్వసుధా

162. దత్తా (బ) హుభిశ్చాను పాలితా (1) యస్య యస్య
యదా భూమి స్తస్య త

163. స్య తదా ఫలం । (౬౭) స్వదత్తాం పరదత్తాం వా యో
హరేత వసుంధరాం [।] షష్టిం

164. వర్ష సహస్రాణి విష్ఠాయాం జాయతే క్రిమిః । (౬౮)
ఇతి వ్యాసవచనాచ్చ

165. యం ధర్మ్మః పరిపాలనీయః । శత్రుణాపికృతో
ధర్మ్మః పాలనీయః । ప్రయ

166. త్నతః (1) శత్రురేవ హిశత్రుః (ః) స్యాద్ధర్మ్మశ్శత్రు
న్న కస్య చిత్ । (౬౯) తస్మాదయం ధర్మ్మః (ః)

167. స్సర్వైః పరిపాలనీయః । (శ్రీ) పృథ్వీశ్వర భూపాల
నిదేశవశవర్త్తినా

168. అయ్య పిల్లయ్యేన వర్య్యేణ కృతశాసన పద్ధతిః (1)
(౭౦) (శ్రీ) పితా పు

169. రమున కంటాచారి లి(ఖి)తం (1) (శ్రీ)(శ్రీ)(శ్రీ) (11)

TRANSLATION

(Verse 1.) The self-born, ancient, imperishable (*Brahmā*), who was able to produce the living beings and the remainder of the visible world, appeared from the spacious apartment (*which was*) the lotus on the navel of Hari (*Vishṇu*), who is the husband of Śrī, who is the dwelling-place of the Vēdaśiras, (*and*) who is engaged in protecting the multitude of worlds, which moves within his own belly.

(V. 2.) As the current of the *Gaṅgā* from the sole of the foot of Hari, the only lord of the three worlds,—the *Chacurthānvaya* was produced from the lotus-foot of him (*viz.*

Brahmā), which is praised by (*the god*) *Mahēndra.* In this (*race*) was born prince *Indrasēna,* who was praised by a wondering crowd of sages (*and*) who was adopted as son by king (*Yudhishṭhira*), the son of (*the god*) Dharma, who was pleased with (*his*) conduct in battle.

(V. 3.) Pleased (*with him*), the son of Dharma, who resembled Ākhaṇḍala (Indra), bestowed on him a white parasol, a staff made of gold, a silken canopy overhead, one half of (*his own*) throne which was coveted by all kings, an auspicious lamp which was praised by (*i.e.* the waving of which was accompanied by) the sounds of various musical instruments and conches, (*and*) two *chaurīs* of beautiful shape, which were as white as the moon.

(V. 4.) His mighty capital was *Kīrtipura* in *Madhya-dēśa,* (*a city*) which was the only receptacle of the bliss of the enjoyment of all pleasures.

(V. 5.) This king, to whom king Dharma (Yudhish-ṭhīra) had given all the emblems of a sovereign, ruled for a long time in that city,— adorning the circle of the earth with the splendour of the glittering canopy of (*his*) great fame, making the minds of all learned men rejoice, (*and*) surrounded by an army of four members, as the moon by hosts of stars.

(V. 6.) After some lords of the whole earth, born in his race, who subdued the valour of enemies, had passed away, there was born *Kīrtivarman* (*I.*), a ruler of all men, who was worthy to be praised in the circle of politicians.

(V. 7.) A descendant of his was *Mallavarman.* His (*viz.* Mallavarman's) son (*was*) *Raṇadurjaya* (*I.*), at whom, when he stood on the battle-field, enemies could not endure to look.

(V. 8.) To him was born *Kīrtivarman* (*II.*), whose commands was cherished by the heads of all kings. His son was *Raṇadurjaya* (*II.*).

(Line 18.) His son (*was*) *Kīrtivarman* (*III.*).

(V. 9.) His son, the learned, heroic (*and*) brave prince *Malla* (*I.*) who subdued crowds of enemies by many troops of elephants, horses and foot-soldiers, ruled the earth.

(V. 10.) Then, having formally contracted friendship with *Triṇētra Pallava,* this exalted (*prince*), who knew the rules (*of politics, and*) who exhibited the prowess of a lion, started for the Southern country (*Dakṣiṇa-dēśa*) with the desire of conquering (*it*).

(V. 11.) Having subdued the kings (*of*) the *Gaṅgas, Kaliṅgas, Vaṅgas, Magadhas, Andhras* (*and*) *Pulindas,* the lords of the *Kuntala* and the *Kērala* countries, the *Gauḍas* together with the *Pāṇḍya* king, the (*kings of*) *Bhōja, Marāṭa, Lāṭa* and *Kaṭaka,* (*and*) having obtained the *Shaṭsahasra-jagatī,* this heroic (*and*) truthful king shone like Ākhaṇḍala (Indra) (*after the conquest*) of the Daityas.

(V. 12.) (*The capital*) of this king, called *Dhanada-pura,* was the only dwelling-place of prosperity. It was adorned with an assembly of kings resplendent with wealth of all descriptions, contained heaps of treasures, was filled with pious and learned men, (*and therefore*) resembled (Alakā) the city of Dhanada (Kubēra), which is adorned with an assembly of Yakshas, contains the (*nine*) treasures, (*and*) is filled with Siddhas and Vidyādharas.

(V. 13.) In that *Dhanadapura,* this prince *Malla* (*I.*), who resembled Murāri (Vishṇu), (*and*) who possessed the auspicious emblems of a sovereign, which had been received from Kuntī's son (Yudhishṭhira), (*and*) which had been handed down by the succession of his race, ruled the earth.

(L. 30.) From his (*was born*) *Eṟiyavarman,* (*and*) from him *Kuḍiyavarman* (*I.*).

(V. 14.) From him was born prince *Malla* (*II.*), a perpetual sun to the mass of darkness—hostile armies, who broke by his own sword very fierce thunderbolts (or arrow-points), (*and*) who obtained in the world on account of (*his*) virtues the surname *Piḍuvaṟāditya,* which is difficult to be acquired even by all the gods (*who are*) the lords of all the worlds.

(V. 15.) From him was born prince *Kuḍiyavarman* (*II.*), who crushed the insolence, pride and ambition of hostile kings, (*and*) on whose battle-fields the heavenly nymphs joyfully roamed about in order to obtain the desired husband.

(V. 16.) At that (*time*), the ornament of the *Chālukya* race was *Vimalādityadēva,* who conferred prosperity on the whole earth, (*as the sun causes to unfold the blosssoms of*) a fine lotus-pond.

(V. 17.) The brave prince *Kuḍiyavarman* (*II.*) rendered assistance for a long time on battle-fields to this conqueror, whose pair of feet was adorned by the great lustre of the jewels in the crores of diadems on the heads of all kings.

(V. 18.) Then, pleased by (*his*) assistance, king Vimalāditya bestowed on prince *Kuḍyavarman* (*II.*) the *Gudravāra-dvaya.*

(V. 19.) His (*viz.* Vimalāditya's) son *Rājarāja* could boast of the sovereignty over the whole (*world and*) was the refuge of the chiefs among kings, (*and therefore*) resembled (*the god*) Rājarāja (Kubēra) himself, who can boast of all treasures (*and*) who is the friend of the mooncrested (Śiva).

(V. 20.) Then, this glorious Rājarāja, the best of princes, married the beloved daughter of *Rājēndra,* the virtuous *Ammaṅgayambā,* who was born from the *race of the Sun* (*and*) who was the chief means of (*his*) obtaining the power over the various parts of the whole world,—just as Hari (Visṇu), the only lord of the three worlds, (*married*) Sarasijā (Lakshmī), who was born from the milk-ocean (*and*) who is the chief means of obtaining the various kinds of wealth to all men.

(V. 21.) To this couple was born the glorious *Kulōttuṅga-Chōḍa,* who was able to bear the whole earth that had been conquered by the power emanating from his own arm, (*and*) to whom the Fortune of kings, forcibly seized by the hand, became attached, just as the light of the moon is absorbed by the rays of the brilliant sun.

(V. 22.) From him was produced the wise (*and*) brave prince *Vira-Chōḍa,* who broke the pride of angry hostile kings.

(V. 23.) Ruling the whole earth, the glorious *Kulōttuṅga-Chōḍa* gave to prince *Vira-Chōḍa* the *Vēṅgi-maṇḍala.*

(V. 24.) Having ruled the earth, prince *Kuḍyavarman* (*II.*) transferred the whole burden of his kingdom to his son.

(V. 25.) From him (*viz. Kuḍyavarman II.*) was born prince *Eṟṟaya,* who resembled (Indra) the enemy of Vṛitra in power; (*and*) from him came *Nannirāja,* who destroyed the crowd of enemies.

(V. 26.) From him whose great and pure fame was diffused (*everywhere, and*) who possessed a kingdom acquired by his own arm, were born five sons whose conduct was pure—named *Vedura* (*I.*), *Gaṇḍa,* prince *Goṅka* (*I.*), *Mallaya* and *Paṇḍa.*

(V. 27.) The most distinguished of these was prince *Goṅka (I.)*, who ruled the *Andhramaṇḍala,* though he received orders from (*i.e.* was tributary to) the glorious *Kulōttuṅga-Chōḍa.*

(V. 28.) The son of this prince *Goṅka (I.)*, whose feet were reddened by the great splendour proceeding from the diadems of the crowd of all kings, was the glorious prince *Chōḍa,* protected by the pair of whose arms, the earth experienced as great comfort as during (*the rule of*) king Rāma, who was praised by all kings.

(V. 29.) The virtuous son of the wise *Gaṇḍa,* the brother of that prince *Goṅka (I.)*, was named *Vedura (II.)*.

(V. 30.) Now, the *Vēṅgī-maṇḍala* prospered while the virtuous prince *Vira-Chōḍa,* who crushed troops of enemies (*and*) resembled Ākhaṇḍala (Indra), was ruling the kingdom.

(V. 31.) That brave prince *Vedura (II.)*, whose right hand was fond of seizing the hair of the royal Fortune of the multitude of all hostile kings, rendered assistance to this glorious king *Vīra-Chōḍa.*

(V. 32.) Following for a long time the commands of *Vīra-Chōḍa, Vedura (II.)* defeated in battle the Pāṇḍya king together with a troop of vassals.

(V. 33.) Being pleased (*with him*), that glorious king *Vīra-Chōḍa* assigned before all the astonished kings to this prince *Vedura (II.)* who overthrew hostile kings, one half of (*his*) throne which was coveted by all princes, and moreover gave (*to him*) the country (*dēśa*) called *Sindhuyug-māntara,* which possessed all (*kinds of*) grain and an abundance of fruit.

(V. 34.) Then the glorious *Kulōttuṅga-Chōḍa,* whose fame was very great, adopted as son the son of prince *Goṅka*

(*I.*), prince *Chōḍa,* who destroyed the crowd of hostile kings (*and*) whose character was blameless, and furnished (*him*) with the emblems of his own sons.

(V. 35.) Thereon, being pleased (*with him*), this best of kings gave to (*his adopted*) son, prince *Chōḍa,* the *Vēṅgi-maṇḍala* of *Sixteen-thousand* (*villages*).

(V. 36.) This prince *Chōḍa,* who resembled the terrible Bhima in uprooting crowds of hostile kings, who was as firm as a mountain, whose pair of eyes glittered like lotuses, (*and*) who was worshipped by all kings, was resplendent,—ruling the prosperous country (*dharitrī*) of *Vēṅgī,* which yielded the desired fruit, (*and*) constantly displaying devotion to the ancient Vishṇu, who can be reached by meditation.

(V. 37.) His beloved companion (*in the enjoyment*) of the three objects (*of life*) was *Guṇḍāmbikā,* the beauty of whose face resembled the full-moon, who equalled Lakśhmī by countless virtues, (*and*) who deserves ever to be praised at the head of faithful wives.

(V. 38.) To this couple, which resembled Śachī and Vāsava (Indra), was born the glorious prince *Goṅka* (*II.*), who was the means of the safety of all men, (*and*) whose commands glittered on crores diadems of kings.

(V. 39.) Verily, when the enemies who had been formerly killed face to face in his battles (*and*) had reached the state of gods, heard the thunder of the clouds in the sky, they mistook it—though they resided in the other world—for the sound of the numerous, terrible and great drums of his warlike expeditions, (*and*) wished him the desired success in (*his*) undertakings by fervent blessings.

(V. 40.) As though they were pillars containing proclamations of his victories, golden pinnacles (*kumbha*),

established by him whose fame was praised by the gods, shone on the tops of all temples on earth.

(V. 41.) He made of a large quantity of gold a pinnacle for the temple of the god *Bhīmanātha,* which resembled a ladder in the sky, to support the feet of his fame which had started for the abode of Śakra (Indra).

(V. 42.) The kings between the holy mountain of *Kāḷahasti* and the *Mahēndrāchala* (mountain) (*were*) the servants of this virtuous prince *Goṅka (II.)*.

(V. 43.) His lawful wife (*was*) *Sabbāmbikā,* who was adorned by virtues which deserved to be praised by the three worlds, whose form (*made her appear*) specially beautiful among women, who was a very embodiment of the earth herself (*in patience, and*) the number of whose good deeds was countless.

(V. 44.) To this couple was born *Vīra-Rājēndra-Chōḍa,* who resembled a partial incarnation of Śulapāṇi (Śiva) in conquering the cities of enemies, whose pure virtues were praised by the assembly of scholars, who was the birth-place of sciences, whose mere name (*was*) a charm which, (*if*) pronounced, destroyed the crowd of all enemies, (*and*) who granted to supplicants much more than (*their*) requests.

(V. 45.) Just as the first pitcher-born (Agastya) (*had dried up*) the water of the ocean,—he dried up the whole of that lake (*saras*) which had been formerly dug by the gods (*and*) which was full of rows of waves, shaken by shoals of crocodiles and *pāṭhīna* (fishes) which collided with the water that was whirled round as terribly as the ocean, and quickly killed *Bhīma,* just as Rāghava (Rāma) (*had killed*) Rāvaṇa who terrified the worlds.

(V. 46.) Being always covered by his fame which was as white as the intense splendour of a cluster of full-blown water-lilies, the Earth appeared to be adorned by a parasol of pearls.

(V. 47.) He made golden utensils for the worship in the temple of *Bhīmēśvara*, gave a golden aureola (*prabhā*) (set) with masses of splendid gems, and surpassed the attendants of Indra and the other (*gods*) in merit by joyfully covering the god *Bhīmanātha* with a huge mass of gold (*and*) placing him on a pedestal (*pīṭha*) of pure gold.

(V. 48.) To the crescent-crested (Śiva) who resides at *Dākshārāma*, he gave an ornamental arch (*makara-tōraṇa*), made of a mass of splendid gold.

(V. 49.) The wife of this best of princes was *Akkāmbikā,* who resembled a flash of lightning walking on earth, who greatly delighted good men, as the sickle of the moon, (*and*) who was the gem of womankind.

(V. 50.) As the god Kumāra himself to Śiva and Śivā, there was born to this couple prince *Goṅka* (*III*), who was thoroughly qualified for the protection of the whole world, who was skilled in all royal sciences, (*and*) the kings of whose enemies, not finding on the whole earth room for placing (*their*) feet even for an instant, took up (*their*) abode in the sky under forms suitable for this (*purpose*).

(V. 51.) The *Kalpaka* tree remained a long time in heaven, evidently because it perceived that on earth the noble beloved son of *Rājēndra-Chōḍa,* who destroyed hostile kings, was granting the objects of (*their*) desires to the crowd of supplicants.

(Vv. 52 and 53.) His wife was *Jāyāmbikā,* who, as the elixir of life, was always ready to afford protection to all men; whose conduct on earth good men pronounce (*to be*) the only standard code for all virtuous women; who was born, for the welfare of the worlds, from the race of the kings of the *Parvatāpara-mahī;* who was devoted to the lotus-feet of Hari (Vishṇu); who was the means of obtaining every prosperity; (*and who therefore*) resembled Padmālayā (Lakshmī), who was born from the milk-ocean, is the wife of Vishṇu, (*and*) the goddess of prosperity.

(V. 54.) To *Vishṇu* who fulfilled the desires of *Kuntī*, (*and*) who dwelt in the town called *Śrīpīṭha* (*i.e.* at Śrīpīṭhapura), she built an assembly-hall (*āsthāna-maṇḍapa*), which was to enjoy(?) a permanent income (*bhōga*), (and which was adorned) with pillars which bore splendid ornaments (*and*) were as lovely as sapphires.

(V. 55.) Having built to him a temple which was adorned with an enclosure (*prākāra*) and gateways (*gōpura*), (*and*) having duly set up (*an image of*) Kamalālayā (*Lakshmī*), she obtained the desired rewards by propitiating Achyuta (Vīshṇu) together with her (*viz.* Lakshmī) by worship.

(V. 56.) She made manifest to men the beautiful name *Hēmāṅga*—which may be learnt from the essence of all Vēdas (*Śruti*)—of the highest being which has assumed the shape of the lord of *Śrīsiṁhagiri* in order to remove the distress of (*his*) devotees.

(V. 57.) The many precious golden pinnacles (*kumbha*) which she placed on the tops—that resembled the peaks of mountains of shining crystal—of foam-white temples, from which issued a halo of light (*and*) which were praised by god, verily produced the semblance of the sun resting on the top of the silver mountain (Kailāsa).

(V. 58.) To this couple was born the glorious *Pṛithiviśvara*, who,—as the god (Vishṇu) himself who is the husband of Śrī and of the Earth,—causes the preservation of the world, (*and*) whose rise is being praised by men. While this king, who has destroyed all enemies, rules the earth, men are unable to understand even the etymology of words meaning 'enemy' and 'thief.'

(V. 59.) Quickly enveloped by the very pure fame of this king, this universe looks exactly as though it were placed in a case of silver purified by fire.

(V. 60.) It is surely through shame on perceiving him who is alone able to bear the whole earth, whose right hand

is moistened (*by the water poured out*) at gifts which are continually being performed, (*and who therefore*) resembles a *mast* elephant whose agile trunk is moistened by the ichor which is continually oozing out,—that the elephants of the quarters have become white.

(V. 61.) He whose fame was widely spread, eagerly granted to learned men villages in which beautiful and splendid corn was bent by the burden of various fruits; caused to be dug, in every country, tanks resembling oceans (*and*) filled with water which was perfumed by the flowers of groves on (*their*) banks; and continually gave heaps of wealth, with kind words, to crowds of scholars alone.

(V. 62.) Having heard the loud roar of the drums proclaiming (*his*) start for war, the crowds of his enemies quickly leave (*their*) countries, flee in (*all*) directions with eyes trembling with fear, and roam about, thinking constantly:—"(*Is this*) the thunder of the cloud of destruction, or the sound of huge piercing arrows, or the howling of the wind at the end of the *Kalpa* ?"

(V. 63.) Though equal (*to him*) in depth, in keeping within bounds, in greatness, and in wealth of gems, the ocean whose surface is begrimed with floating stains of mud (*and*) whose nature is brackish, did not reach the standard of him who equalled (Yudhishṭhira) the son of Dharma in justice, whose appearance was brilliant, (*and*) who was daily worshipped by all men.

(V. 64.) Victorious, like the sun, is on the circle of the earth the glorious prince *Pṛithvīśvara,* who always adorns the path of the good, whose rise is prayed for by the gods, who grants the desires of devoted servants, who fills the whole earth with the unequalled splendour of his majesty, (*and*) who delights the whole world by the endless (*gifts of*) his hands, (*as the sun by his rays causes to unfold the flowers of*) a lotus-pond.

(Vv. 65 and 66.) At the auspicious time of the *Mēsha-saṁkrānti* in the *Śaka* year measured by the elephants (8), the sky (0), the moon (1) and the unit (1), (*i.e. 1108*),—the mother of this great (*king and*) the beloved queen of prince *Goṅka (III.)*, the virtuous (*and*) charitable *Jāyamāmbā,* who, as the shade of the celestial tree, granted the objects of the desires of applicants, joyfully gave to the god *Vishṇu,* whose nature may be known from the Vēdānta, who is the abode of Prosperity, (*and*) who always resides in the heads (*śiras*) of all the Vēdas (*Śruti*), (*viz.* to the god) *Mādhava* who abides at *Śrīpīṭha*[*pura*], an excellent village in the country (*dēśa*) of *Prōl*[*u*]*nāṇḍu,* called *Navakhaṇḍavāḍa,* the ornament of the whole circle of the earth, resplendent with paddy-fields, (*and*) adorned with masses of various fruits.

(Line 139.) In the *Śaka* year *1108,* at the time of the *Mēsha-saṁkrānti,—Jāyamadēvī,* the great queen of the glorious *Mahāmaṇḍalēśvara Kulōttunga-Manma-Goṅkarāja,* the son of the glorious *Mahāmaṇḍalēśvara Velanāṇṭi-Kulōttuṅga-Rājendra-Chōḍayarāja,* gave to the god *Kunti Mādhavadeva* at *Śrīpiṭhāpuram* the whole village called *Navakhaṇḍavāḍa* in *Prōlunāṇḍu,* together with houses, fields and gardens, for burnt offerings, oblations and worship, for daily and periodical rites, monthly festivals and annual festivals, for various expenses (*bhōga*) on account of singing, dancing, music, *etc.,* (to last) as long as the moon and the sun.

(L. 145.) With reference to this, the *Rājarājaparamēśvara,* the Puraṁdara (Indra) among kings, the devout worshipper of Mahēśvara, the beloved son of the glorious prince *Goṅka (III.)*, who has studied the principles of all sciences, prince *Pṛthvīśvaradēva,* who has destroyed all enemies,—having called together all inhabitants of the dis-

trict (*vishaya*) of *Prōlunāṇḍu*, the *Rāshṭrakūṭas* and others, together with the ryots (*kutumbin*)—commands as follows, in the presence of the ministers, the family priest, the commander of the forces, the heir-apparent, the door-keepers and so forth :—

(L. 150.) "Be it known to you that our mother *Jāyama-mahādēvī* has given the whole village called *Nava-khaṇḍavāḍa* in the district (*vishaya*) of *Prōlunāṇḍu*, together with houses, fields and gardens, to the holy god *Kuntī-Mādhavadeva* who resides at *Śrīpiṭhāpura*, for burnt offerings, oblations and worship, for daily and periodical rites, monthly festivals, annual festivals, *etc.*, and for various expenses on account of singing, dancing, music, *etc.*

(L. 154.) "The boundaries of this village (*are*):—In the east, the boundary (*is*) the embankment of (*gaṭṭu*) of *Pērāva*; in the south-east, the boundary (*is*) *Indurāvamu*; in the south, the boundary (*is*) the embankment of *Sūre-guṇḍa;* in the south-west, the boundary (*is*) *Doṅkisūḍiyālu;* in the west, the boundary (*is*) the eastern embankment of the *Komminā yaku* tank (*cheṟuvu*); in the north-west, the boundary (*is*) the embankment (*karuvu*) of *Vaḍḍavi;* in the north, the boundaries (*are*) the five embankments of *Puṭṭalatrōva;* (*and*) in the north-east, the boundary (*is*) *Sabbālarāvi.*

(L. 159.) "If any cause obstruction to this charity, they shall incur the sin of those who commit the five great sins, (*and*) shall incur the sin of those who have killed one thousand cows (*and*) one thousand Brāhmaṇas on the bank of the *Gaṅgā*."

[Verses 67 and 68 are two of the usual imprecatory verses.]

(L. 164.) "And in accordance with this sentence of *Vyāsa*, this charity has to be protected."

(V. 69.) "A charity founded even by an enemy has to be assiduously protected; for, the enemy alone is an enemy, (*but*) the charity (*is*) nobody's enemy."

(L. 166.) "Therefore this charity has to be protected by all."

(V. 70.) The text of the (*above*) edict (*śāsana*) was composed by the excellent *Ayyapillārya,* who obeyed the commands of the glorious prince *Pṛithvīśvara.*

(L. 168.) (*This edict was*) written by *Kaṇṭāchāri* at *Śrīpiṭhāpuram.* Hail ! Hail ! Hail !

11. INSCRIPTION OF RECHARLA KATA

Hyderabad Archaeological Series, Vol. III, No. 2.

Place : Upparapalli

Dynasty and King : Recharla Kata

Date : 1236 A.D.

Language and Script : Telugu

TEXT

ఉ. శ్రీమదనూనదానజలసేవకుం బాయక మ్రోయుషట్పద
స్తోమనినాదము న్వినుచు నూరెల నెప్పుడుం బ్రస్తుతించు సి
ద్ధామరకోటికి న్వరదుండైన గణేశుండు సుస్థిరస్థితిం
గామసమానమూర్తి యగుకాటయ కీవుత మిష్టసంపదల్, ౧

క. చరణసరోరుహారాగ
స్ఫురణ న్మహిషునిశిరంబు పొలుపుగ సంధ్యా
భ్రరుచి నెనయ మెట్టిన స
త్కరుణాన్విత దుర్గ వరము గాటయ కొస(ం)గున్. ౨

క. ఉరగేంద్రదిగ్గజములకుం
బరమోత్సాహముగ నాతపత్రమువోలె
న్ధర యెత్తిన కిరివరుం డగు
హరి గాటయ కీవుతము దయామతి శుభముల్. ౩

క. దేవాదిదేవుం డమిత
స్థావరజంగమమయుండు సర్వేశుండు గౌ
రీ(వ)రుం డనవరతంబును
నీవుతం గాటయకు దయ నభీష్టఫలంబుల్. ౪

క. హరిదశ్వుం డజాచ్యుతశం
కరమూర్తి ద్రయీమయుండు గమలాప్తుండు భా
స్కరుండు ద(యం గాచుచుండెడం)
గరుణారసంపూర్ణ హృదయుం గాటయం బ్రీతిని. ౫

స్వస్తి శ్రీమదపారపారావారపరివృతమహీతలంబున సకలజన వినుతం బగునంధ్రదేశంబునకు (వి)భూషణం బైన యనుమ కొండ యనుపురవరంబు నిజరాజధానిగా నొప్పుచున్న కాకతె భూపాలక్రమంబున జనవినుతయశోవిలాసుండును జయలక్ష్మీనివా సుండును నైనరు[1]ద్రనరేంద్రసుపుత్రుండును సదారాధితత్రినేత్రుం డును విబుధజనవనవసంతుండును [2]రమణియ్యసీమంతినీజయంతుం డును సకలజనమనోరంజనుండును నరాతిరాజమదభంజనుండును శరణాగతరాజశరణ్యుండును వినతాఖిలరాజవరేణ్యుండును ధా

1. గణపతిదేవుఁడు రుద్రనరేంద్రునితమ్ముఁ డైనమహాదేవునికొడు కైనట్లు పెక్కుశాసనములం దున్నది.

2. 'రమణీయ' అని యుండవలయును.

యిర్వ్యామరసానుమంతుండును మ(రం)గమ రేవంతుండును సత్య
హరిశ్చంద్రుండును విభవామరేంద్రుండును నైన గణపతిదేవమహీ
నాథునకుం బ్రధానియై-

క. కనకాచలధీరుండు జన
వినుతచరిత్రుండు గాయ్యగవిదుం డిన తేజుం
డనఘుండు గుణనిధి బెజ్జమ
తనయుండు బుధదీనభానుతనయుం డనగాంన్. ౬

మ. ప్రతిపక్షక్షితిపాలకుంజరమదప్రారంభసంరంభ ము
ద్ధతబాహానిహితప్రచండనిశితోద్యత్ఖడ్గధారానఖా
హతి భేదించి యఖర్వ గర్వబలశౌర్యస్ఫూర్తిం గంఠీరవా
కృతియై (సన్నుత) ప్రవృత్తి దాల్చి వెలసెను రే(చెర్ల)రుద్రుండిలన్,

సకలజనవినుతయశుండును గుణగణాలంకారుండును నైన కా
మ్రడ్డికి(ం) సౌభాగ్యసౌందర్య[3]చాతుర్యంబులు గలిగి పరగిన
పరమపతివ్రతయైన బెజ్జమాంబకుం బ్రియనందనుండును ననవరత
ధర్మసమేతుండును పతిహితాచరణుండునుం గాకతేరాజ్యభార
ధౌరేయుండును సద్గుణప్రఖ్యాతుండును నతులబలపరాక్రమసమ
న్వితుండును నైన రేచెర్లరుద్రునకుం బ్రధాని,

క. కులతిలకుండు వసుధామర
జలధిసుధాకరుం డశేషజననుతచరితుం
డలఘుండు రిపుతరుదావా
నలుం డనంగాం బరగె రాజెనాయకుం డర్వని. ౭

3. చాతుర్యంబులుం గలిగి- అని చదువునది.

బొక్కారలోని వీరభటావలి వధించి గోధుమజతితలదెంచి ఉద[4]గిరి సాధించి పడిరాయనిందోలి దాక్షారామభీమేశ్వరదేవర కక్షయదీపంబు లునిపి ధర్మసమేతుం డైనరాజెనాయకునికి ధర్మ(పత్నియు)సుచారిత్రయు వనితాలలామయు నైన రవ్వ(మాంబకు) సుపుత్రుండు.

క. [5]సరనిధి గంభీరుండు సు
స్థిర తేజుండు వంశ శేఖరుండు దయా
కరుండు బుధాంబుజదశశత
కరుం డని [6]వర్ణింపనొప్పం గాటయధాత్రిని. ౯

4. ఉద్దగిరి- అని యుండనోపు.
5. శరనిధి- అని చదువునది.
6. వర్ణింప-

TRANSLATION

(Verse 1.) May Gaṇēśa, giver of boons to crores of Siddhas and gods, turning his side constantly as he hears the murmur of the swarm of bees ceaselessly buzzing in order to enjoy his blessed abounding rut-ichor, grant surely established condition and desirable fortunes to *Kāṭaya*, who is peer in form to Kāma.

(Verse 2.) May Durgi, possessing goodly grace, who, gleaming with the red hue of her lotus-feet, walked so as to look like an evening cloud as she cut off the head of Mahisha, vouchsafe her favour to *Kāṭaya*.

(Verse 3.) May Hari, gracious of spirit, in the form of the noble Boar-incarnation who uplifted the earth so that it looked like an umbrella, far surpassing in his effort the lords of snakes (*who support the earth*) and sky-elephants (*who hold up the sky*), give to *Kāṭaya* fair fortunes.

(Verse 4.) May Gaurī's Husband, the primal god of gods, who is composed of the infinity of inanimate and animate beings, the lord of all, give to *Kāṭaya* everlasting success and desired fruits.

(Verse 5.) May the Lord of Bays, he who is composed of the triple form consisting of Aja, Achyuta, and Śankara, the Friend of the Lotus, the Sun, with heart full of the essence of mercy, be gracious to *Kāṭaya.*

(Lines 22-36.) The High Minister of that king *Gaṇapatidēva,* who is the worthy son of king Rudra, who was brilliant with generally renowned glory in the series of *Kākate* monarchs dwelling in honour at their capital the excellent city of *Anumakoṇḍa,* that ornament of the Andhra country universally renowned over the blest earth surrounded by the ocean limitless of bounds, and who was a seat of the goddess of victory; (*the same Gaṇapati*) who is a Trinētra [Śiva] adored by good men, who is as spring to the park of sages, who is a Jayanta to charming ladies, a delighter of the hearts of all folk, a shatterer of the conceit of hostile kings, a protector of kings coming to him for refuge, most eminent among all renowned kings, a Celestial Mountain [Mēru] of steadfastness, a Rēvanta with horses, a Hariśchandra in truthfulness, a Dēvēndra in splendour:—

(Verse 6.) He who was the son of *Bejjama,* steadfast as the Golden Mountain, generally praised for his conduct understanding affairs, having the radiance of the sun, sinless, a treasure of virtues, and a Child of the Sun [Karṇa] to the sages and the necessitous:—

(Verse 7.) *Rēcherla Rudra,* who had the semblance of a lion, displaying immense pride, might, and valour, and who with the blows of the claw which is the edge of his terrible keen high sword grasped by his uplifted arm shattered the furious endeavours of the rutting fire of hostile monarchs' elephants, holding to glorious courses, dwelt in splendour on the earth.

(Lines 45-54.) The High Minister of *Rēcherla Rudra,* (*that Rudra*) who was a beloved son of the *Kāḍ-reḍḍi* universally renowned for glory and adorned by the series of virtues and of the supremely chaste *Bejjamāmba* who possessed happiness, beauty, and refinement; (*Rudra*), who unceasingly followed after righteousness and worked for the welfare of his lord; (*Rudra*), who bore with success the burden of the *Kākate* realm, famous for his good qualities, endowed with peerless might and valour:—

(Verse 8.) *Rāje-nāyaka* dwelt on earth, an ornament of his race, a moon from the ocean of the Brāhmaṇ tribe, one whose conduct was universally renowned, a man of weight, a forest-fire to the trees that are his foes.

(Lines 57-63.) Of *Rāje-nāyaka,* who defeated columns of valiant warriors at *Bhokkera,* broke the head of *Gōdhumaṟāti,* conquered *Udayagiri,* routed ten kings, set up perpetual lamps for the god *Bhīmēśvara* at *Dākshārāma,* and observed the law of righteousness, and of his lawful wife the virtuous *Ravvamāmba,* an ornament of women, the worthy son—

(Verse 9.) "Profound in society, most constant in brilliance, a crown of his race, a mine of grace, a sun to those lotuses the sages"—with such renown is *Kāṭaya* distinguished on earth.

12. GANGAVARAM INSCRIPTION OF GANAPATIDEVA

Nellore District Inscriptions, Part I, pp. 323-5.

Place : Gangavaram, Nellore Dist.

Dynasty and King: Kākatīyās—Gaṇapatidēva Mahārāja.

Date : 1255 A.D.

Language and Script : Telugu.

TEXT

1. స్వస్తిశ్రీ మన్మహామండలేశ్వర బాహా
2. త్తరి నియోగాధిపతి అనేక ధేశాధిపతి
3. చాతుర్వర్ణ్ణ సముద్ధరణ పశ్ఛ్మరాయ
4. దామోదర సైన్యదిశాపట్ట ఏకాంగవీరవీ
5. రావతార అతి విషమహయారూఢ
6. ప్రౌఢ రేఖా రేవంత విజయలక్ష్మీ కాం
7. తనాయక నారాయణ కదన ప్రచండ
8. దోస్తంభగుంభిత సకల క్షితిపాలశౌర్య్య
9. యశస్తోమ తిలకిత దిగంగనాముఖ విత
10. రణకర్ణ్ణ వినిర్జిత కామధేను కల్ప
11. ద్రుమప్రణత సకల నరపతిమణి

12. మకుటకోటి మకరి కాచుంబ్యమాన
13. చరణనఖకిరణ కందళకాకతి కులతి
14. లకగణపతిదేవ మహారాజు చరణ నళిన
15. న యుగళ సమారాధన తత్పరమండ
16. లీక బ్రహ్మరాక్షస గండపెండారు గండ
17. యో బ్రాహ్మణవేద స్వస్తిశ్రీ శుభశకవర్షం
18. బులు ౧౧౭౬ గునేంటి ఆనంద సంవ
19. త్సర మాఖశుద్ధ ౧౩ గురువారమునా
20. ండు స్వస్తి శ్రీమతు రాజగురుదేవరు
21. ల వరపాద సరోజ భూషిత మస్తకులు
22. శ్రీ త్రిపురాంతక దేవరదివ్య శ్రీపాద
23. పద్మారాధకులైన శ్రీమతు శాంతశివ
24. గురుదేవరలకు ఆమవకల మారిక
25. ంపనములోన పలికించిన చలమతి
26. గండాపురము అనెడి యూరుచతుసీమ
27. మూనుశ్రీ త్రిపురాంతక తీర్థము శ్రీ
28. రంగేశ్వరదేవర ప్రతిష్ట చాయను దక్షిణ
29. గాను ధారాపూర్వకముచేసి ఆచంద్రార్కస్తా ఇ
30. గానిచ్చిరి.

TRANSLATION

Hail ! He who is intent on worshipping the lotus feet of Gaṇapatidēva Mahārāja who (Ganapati) is Śrīman Mahāmaṇḍalēśvara, who is the director of 72 offices, who is the ruler of many countries, who is the supporter of the four castes, who is the scatterer to all points of the compass of the army of the western king Damodara, who is the one and only hero, who is the incarnation of valour, who is a perfect Rēvānta (son of the sun) amongst those who are mounted on most unruly horses, who is a Nārāyaṇa, the beloved of the goddess of victory, who is terrible in battle, before whose columnar arms the courage of every king is paralysed, who with his wide-spread fame marks the foreheads of the maidens of the cardinal points, who is a Karna in liberality, who excels (in liberality) Kāmadhēnu (cow of plenty) and Kalpadruma (tree of plenty), the collection of the rays from the nails of whose feet kissed by the row of the edges of the jewelled crowns of prostrate rulers, who is the ornament of the Kākati race, who (the donor) is a very Brahma Rākshasa Ganḍa to provincial chiefs, who is Penḍāru Ganḍa, who is Brāhmana Vēda, (Hail !) gave on Thursday the 13th of the bright fortnight of Māghā of the year Ānanda, corresponding to the year 1176 of the era of Śālivāhana, with libation of water, to Śrīmat Śānta Śivaguru dēva, who is the worshipper of the divine and illustrious lotus feet of Tripurāntakadēvara, and whose head is adorned with the excellent lotus feet of Śrīmat Rājā Gurudēva, the village named Chalamati Ganḍapuram, situated in the *Kampana* of Amavakalamāri with its four boundaries to last as long as the sun and moon endure, for setting up (the image of) Śrī Rangēṣvara in the holy place of Tṛipurāntaka.

13. ALUVĀLAPĀḌU INSCRIPTION OF TRIPURĀRIDĒVA MAHĀRĀJA

Nellore District Inscriptions, Part I, pp. 282-6.

Place: Aluvālapāḍu, Nellore Dist.

Dynasty and King: Tripurāri Deva Mahārāja—subordinate of Kākatīya Rudradēva (Rudrāmba).

Date : 1272 A.D.

Language and Script : Telugu.

TEXT

1. స్వస్తిశ్రీ మన్మహామండ
2. లేశ్వర బాహాత్తరని యో
3. గాధిపతి అనేక దేశాధి
4. పతి చాతుర్వర్ణసము
5. ద్ధరణ పశ్చిమరాయ
6. దామోదర సైన్యదిశా
7. పట్ట ఏకాంగవీర వీ
8. రావతార అతివిషమ
9. హయారూఢ ప్రౌఢ
10. ఢ రేఖారేవంత విజయ
11. లక్ష్మీకాంత నాయక నా
12. రాయణ కదనప్రచ
13. ండ స్తంభ స్తంభిత స
14. కలక్షితి పాలశౌర్యా
15. యశస్తోమ తిలకిత
16. దిగంగనాముఖ వి
17. తరణ గుణవినిర్జిత కా
18. మధేను కల్పద్రుమ
19. ప్రణత సకల నరప
20. తి మణిమకుటకోటి

21. మకరి కాచుంబ్యమా
22. న చరణ నఖకిరణ
23. కంఠళకాక తికుల
24. తిలక రుద్రదేవ
25. మహారాజ చరణ
26. నళిన యుగళ సమా
27. రాధన సమధి గత
28. సకల రాజ్యాధి పత్య
29. మహా విభవ చల
30. మత్తుగండ మూ
31. రురాయ జగదళ
32. మండలీక బ్రంహ
33. రాక్షసగండ పెండా
34. రుత్రిపురారిదేవ
35. మహారాజులు త
36. మకు ఆయు
37. రారోగ్యైశ్వర్యా
38. భి వృద్ధిగాను స్వ
39. స్తిశ్రీ శకవరు
40. షంబులు ౧౧౯౮
41. అగునేంటి ఆం
42. గిర సంవత్సర
43. శ్రావణశు ౧౫ బు
44. నాండు సోమ
45. గ్రహణపుణ్య
46. కాలమందు
47. శ్రీత్రిపురాం
48. తకదేవర అం
49. గరంగ భోగా
50. లకు శ్రీతిపు
51. రాంతకదేవ
52. రు దివ్యశ్రీపా
53. ద పద్మారాధ
54. కులైన శ్రీమ
55. తు త్రియంబ
56. క శివాచా
57. య్యూలహస్త
58. మందుపోలి
59. గండస్థలము
60. లోని అలుపు
61. లపాడు ఆనెం
62. డి యూరు చ
63. తుస్సీమంబూ
64. ను సకలాయ
65. సహితమూ
66. గానుధారా

67. పూర్వకము
68. సేసి ఆచంద్రా
69. ర్కస్థాయిగా
70. నిచ్చిరి
71. స్వదత్తాం పరదత్త
72. ంవా యో హరేత
73. వసుంధరాం ష
74. ష్టివర్ష సహస్రా
75. ణివి ష్ఠాయాం జా
76. యతే క్రిమిః॥ స్వద
77. త్తాద్ద్విగుణం పుణ్య
78. ం పరదత్తానుపా
79. లనం పరదత్తాప
80. హారేణ స్వదత్తంని
81. ష్ఫలం భవేత్॥ సా
82. మాన్యోయం ధర్మ్మ
83. సేతుంన్నృపాణాం కా
84. లేకాలే పాలనీయో
85. భవద్భిః। సర్వానేతా
86. న్భావినః పార్థివే
87. ంద్రాన్ భూయోభూయో యాచ
88. చతే రామచంద్రా
89. ఈధర్మ్మునకు
90. ఎవ్వరైన అన్యథాత
91. లంచిన వారుగంగా
92. తీరమందలి పదివే
93. లు కపిల గోవుల వ
94. ధి యించిన పాపా
95. నం బోవువారు। మం
96. గళ మహాశ్రీశ్రీశ్రీ.

TRANSLATION

Hail! Śrīman Mahāmanḍalēśvara Tṛipurāri Dēva Mahārāja, who is the director of 72 offices, who is the worshipper of the lotus feet of Rudradēva Mahārāja the ornament of the Kākatiya family, who (Rudradēva) is the ruler of many countries, who is the supporters of the four castes, who is the disperser of the army of the western king Dāmō-

dara, who is the only hero, who is the incarnation of valour, who is a perfect Rēvanta amongst those who are mounted on very unruly horses, who is Nārāyaṇa and who is the beloved consort of the goddess of victory, who is terrible in battle, before whom the courage of all kings is paralyzed, with the collection of whose fame the foreheads of the maidens of the cardinal points are marked, who surpasses in liberality Kāma Dhēnu (cow of plenty) and Kalpa Druma (tree of plenty), the collection of rays from the nails of whose feet is kissed by the edges of the jewelled crowns of all kings who bowed to him, who (Tripurāri) has acquired the lordship of the whole kingdom, who is of great prowess, who has the titles Chalamattugaṇḍa, Mūrurāya-jagadaḷa, Maṇḍalika Brahma Rākshasa, Gaṇḍa Penḍāru, Hail! on the holy occasion of a lunar eclipse, on Wednesday, the 15th of the bright fortnight of Śrāvaṇa of the year Āngirasa, corresponding to the year 1194 of the Śrī Śaka era, he gave for providing enjoyments to Śrī Tripurāntakadēva, the village of Aluvalapāḍu in Pōligaṇḍa *Sthala* with its four boundaries and with its income, after pouring water into the hand of Śrimat Triyambaka Śivāchārya, the worshipper of the illustrious lotus feet of Śrī Tripurāntaka Dēva, for the increase of his life, health and wealth, in perpetuity to last as long as the sun and moon endure.

[Three imprecatory verses.]

Whoever thinks otherwise of this charity will incur the sin of killing ten thousand black cows on the banks of the Ganges.

(May it cause) great prosperity!

14. ŚRĪKŪRMAM INSCRIPTION OF NARAHARITĪRTHA

Epigraphia Indica, Vol. VI, pp. 260-66.

Place : Śrīkūrmam, Chicacole Dist.

Naraharitīrtha (Madhwa Ascetic).

Date : 1281 A.D.

Language : Sanskrit. *Script* : Telugu.

TEXT

1. దేవ [ః] శ్రీకమలా విలాసలహరీపాత్రం కవిప్రో[న్మి] లత్
ల్లేకశక్లిష్టజనేఖిలతుష్టి [తి] తతే సంల్లీల బో[ధో]
2. దయే [1*] స్వీయశ్రీపదపంకజైక శరణాన్ [సం] రక్షితుం
సన్మునిజ్ఞాత [ః] శ్రీ పురుషో_త్తమాభిద [మా ం]
3. హా[తీ] ర్థాస్సమత్యగ్రణీః । [౧] యన్మునిభాషిత భాష్యం
భాష్యం కిల తీర్థాక ప్రవరసంఘైః [1] ఉ
4. న్మదవాది ద్విరదప్రతికుంభ్భ మంకుశం భవతి ॥ [౨] తస్య
జ్ఞానకలా కలోదయకలో వైయ్య [ం]
5. సీకం[6] గో గణం (1) మంద్రైర్భ్రా[న్నపథ ప్రధారితమలంసువ్య
_క్త భేదేపధి । నేతుం సంధృతదండ
6. మండితకరోయః ప్రాదురాసీన్మునిప్రాత్తై స్సేవ్యపదారవిన్ద
యుగళాదానంద తీ [ర్థో ఖము]
7. ని॰ 1 [3*] యన్ముఖని [ః*] సృతభాషా లలితా లలితప్ర
కార పదవిన్యాసా [1*] కమలా ప[తి] పదకమలంభ

8. జతే భజమాన భవభయార్తిం 1 [౪*] ఆనన్దతీర్థ
భగవత్పాదాచార్య సరస్వతీ [1*] లోకేత్ర

9. హరిపాదాబ్జ యుగళప్రాప్తయే న సా [౫*] తస్మాల్లోక
సురక్షణాతి నిపుణా త్సంప్రాప్త క

10. ర్త్ర వ్యధీర్ద్వేధాముత్ర[9] తథాత్ర[10] యావతి జనాన్॥క[०*] లింగ
భానుం [భ] వాన్ [1*] పిత్ర్యాచార్యముపైతి

11. నూ [ను] రితి సన్నితిస్థితో ధర్మ్మతశ్శత్రుతస్మాపతి వర్గ
దుర్గనివహాన్ భీతానభీత [ః*] స్వయం 1 [౬*] యశ్చ

12. శ్రీకమలాధినాయక మహాకామ్యైక బద్ధవ్రతస్తస్య
ప్ర [చ్యు] తి వారణాయ శబరానీక

13. క్షితీధ్రాశనిం [1*] ధత్తే [స] త్కరవాలమస్య త [టి]తా
సంత్యక్తజీవే రిపౌ హంతవ్యానవశేషణా

14. నిజవిధిన్నో యస్య బోధ్యస్తరాం 1 [౭*] తేనానేన శ్రీమ
న్నరహరితీర్త్థాఖ్యమునివరేణ్యేన [1*] క

15. లి సమయ ప్రహ్లాద ప్రభావ పరితోష్య నృహరి రూపేణ ॥
[౮] స్వస్తి శ్రీశకవత్సరే హుతవహ

16. వ్యో మద్వయత్మ్యాయుతే మేషే శుక్లశశాంక శేఖర [ది]నేవారే
[చ*] సౌమ్యేవరే [1*] ప్రాసాదం కమలా[ది]-

17. పస్య పురతో నిర్మ్మాయ శర్మ్మ ప్రదోయోగా నంద్దనృసిం
హ్వా ఏ[ష] భగవాన్ ప్రీత్యా ప్రతిష్ఠాపి-

18. తః 1 [౯*]

TRANSLATION

(Verse 1.) The god (*Vishṇu*), (*who is*) the recipient of the abundant dalliance of the goddess Kamalā (Lakshmī), —in order to protect those whose only refuge are his divine

lotus-feet on the whole surface of the earth where men were oppressed by the suffering produced by the Kali (*age*), (*and*) where the rise of knowledge had ceased,—took birth (*in the person of*) a great saint (*mahātīrtha*) named the holy *Purushōttama,* a pious ascetic (*and*) a leader of the wise.

(V. 2.) The commentary (*bhāshya*) pronounced by this sage is, indeed, worthy of being repeated by crowds of chiefs of saints (*tīrthika*), (and) a goad on every frontal globe of the furious elephants—proud disputants.

(V. 3.) From the pair of lotus-feet of this (Purushōttama), which is worthy to be worshipped by crowds of sages, was produced the ascetic *Ānandatīrtha,* who caused the rising of the moon of wisdom, (*and*) whose hand was adorned with a staff held (*in it*), (*and who was therefore*) *able to lead* on the easily distinguishable path the cows of *Vyāsa,* which had been enticed on the wrong path by ignorant men.

(V. 4.) The charming speech proceeding from his mouth (*and*) consisting of words arranged in a charming manner resorts to the lotus-foot of (*Vishṇu*) the lord of Kamalā, which destroys the fear of rebirth of (*its*) devotees.

(V. 5.) The speech of the holy preceptor (*Bhāgavatpādāchārya*) *Ānandatīrtha* (*leads*) indeed (*already*) in this life to the attainment of the pair of lotus-feet of *Hari* (*Vishṇu*).

(V. 6.) From him (*viz. Ānandatīrtha*), who was very experienced in well protecting men, has obtained the knowledge of duty he (*viz. Naraharitīrtha*), who protects the people born in the *Kāliṅga* country both in the next (*world*) and in this; who as a (*dutiful*) son follows the profession of (*his*) father, practising high politics in a righteous manner (*and*) himself facing the frightened garrisons (?) of the fortresses of crowds of hostile kings;

(V. 7.) And who, being devoted exclusively to the great service of the lord of *Śrikamaṭha,* holds, in order to prevent

the ruin of this (*temple*), an excellent sword (*which is*) a thunderbolt to the mountains—the bands of *Śabaras*,—(*but*) the proper action of which was totally imperceptible because no victim was left, the enemy having lost his life through its (*mere*) flashing.

(V. 8.) This best of sages, called the holy *Narahari-tīrtha*, a man-lion incarnate, who is to be worshipped by those who possess the power of Prahlāda in the Kali age,—

(V. 9.) Hail ! in the prosperous *Śaka* year joined with the fires (3), the sky (0), the pair (2), and the earth (1),—(*i.e. 1203*),—in (*the month of*) *Mēsha*, on the day of the moon-crested (*Śiva*), in the *bright* (*fortnight*), and on an excellent Wednesday,— having built a temple in front of the lord of *Kamaṭha*, consecrated (*therein*) with pleasure this god *Yōgānanda-Nṛisiṁha*, the bestower of bliss.

15. CHIRAMANA INSCRIPTION OF VIJAYAGANDA GOPĀLA MAHĀRĀJA

Nellore District Inscriptions, Part I, pp. 231-6

Place : Chiramana, Nellore Dist.

Dynasty and King : Telugu Chōdas—Mahamandalēśvara Vijayagaṇḍa Gōpāla Mahārāja.

Date : 1285 A.D.

Language and Script: Telugu.

TEXT

1. శకవరుషంబులు
2. ౧౨౦౭ గునేంటి భాద్రప
3. దశుద్ధ త్రయోదశి గురువార
4. మునాండు స్వస్తిపర [మ] వంశోద్భ
5. వ భారద్వాజగోత్ర పవిత్రఖట్వాంగధ్వ
6. జవ్రిషభలాంఛన కాంచీపురవరాధీశ్వ
7. ర కామకోట్యంబికాలబ్ధవరప్రాసాదజ
8. గద గోపాళనామాది ప్రశస్తి సహితం
9. శ్రీమన్మహామండలేశ్వర విజయగం
10. డ గోపాళ మహారాజు రాజ్యమున స్వస్తి
11. గుణమణి కిరణాలంక్రితకేయూరహార ఒరి
12. యూరి పురవరాధీశ్వర గండర గండప్ర
13. జమెచ్చుగండ పండిత పుండరీకషం
14. డ మార్త్తాండ బురాగండని తలగోలు గం
15. డ బద్య మహారాజస్తాపనా చార్య్య నా
16. మాది ప్రశస్త సహితం శ్రీమతు గోలపూ
17. ండికేశమ నాయకుని కొడుకులు శ్రీకామనా
18. యకుండును దేవినాయకుండును ధర్మ్మ
19. వ్రిత్తిమైన చిఱుమన మల్లికార్జ్జనదే
20. వరగుడి రంగభోగార్త్తముగాను భో
21. గమువారికిచ్చిన వరిచేను పట్టునాల్గు
22. కనిచెఱువు
23. నకశలపులచే
24. నుమడిచేన మె
25. ట్ట దొంపుటానుంన్ను కం
26. చెనాంగా పట్టినేలి గు

27. ౧౦౦౦ విలిసేను గ్రడ
28. గుంట రేవట పెనుమ్ర
29. ని చెల నాల్గుపట్లుగు
30. ౨౦౦౦ అచ్చుకాన భోగ
31. మువారికి ఆనగిడచే
32. నవరిచేనుగు ౬౫౦ అ
33. చ్చుకాన భోగమువారికి
34. వెలిసేను గ్రద్దగుంట రే
35. వటగు ౨౦౦౦ భోగము
36. వారికిచ్చిన చేలువా రే
37. డునం గోరికిచ్చిన ఊనత్రి
38. లికంగాంపు లూసవ౯
39. మాన్యముగం జెల్లింప
40. ంగలవారు మగుచు శ్రీ
41. బలిదేవర ఆరగింపు
42. నకూ మోచికూట కవల
43. సి తెవక్రూం జెల్లంగలది
44. పడ్లు ఎడ్లు
45. దేవర ఆలము
46. పున౪ వంట చెఱ
47. కులకున ౪ సంకువాని
48. కిన ౧౪ తోంటవానికి
49. న౧ కసవువానికి న౪
50. గిడపవారికిన ౪ సంకు
51. రికి వావరిచేనుగు ౪౪
52. భోగము వరిచేలు
53. పాలికి దున్ని యేంటూను

54. నూటయేపదేను పుట్లు
55. వడ్లు కారువరి సగం
56. బావికింన్ని నుర్వ్వ (గొ
57. గుమ కారుజొన్న పె
58. సరు వెలిసేను కోక సుం
59. కమ్ముకోర అర్ధిపట్టి
60. ముక్కలు మూడాన్ను
61. లెక్కడుని కాంపులెల్లకా
62. లము బెట్టంగలంవారు
63. దేవరచేలు అోవెట్టం గల
64. వారు గారు దేవుగోతియులు
65. అమ్మంగలివారుగారు పూ
66. జారులకు సర్వ్వమాన్యము
67. ఇదమ్మర్వ్వు ఎవ్వరు విఫలము
68. చేసినాగంగకర్తకపిలం బొడిచి
69. నెత్తురు దావిన పాపానంబోవువారు
70. సామాన్యోయం ధర్మసేతు నృపాణాం
71. కాలేకాలే పాలనీయోభవద్భిః । సర్వ్వా
72. నేతాన్భావినః పార్థివేంద్రాన్భూయో
73. భూయో యాచతేరామచంద్రః॥ స్వద
74. త్తం పరదత్తంవా యోహరేతవ సుం
75. ధరషష్టివర్వ్వషసహస్రాణి వి
76. ష్ఠాయాం జాయతేక్రిమిః శ్రీశ్రీ
77. (శ్రీ).

TRANSLATION

On Thursday, the 13th day of the bright fortnight of Bhādrapada, corresponding to the Śaka year 1207, in the kingdom of Hail! Śrīman Mahāmaṇḍalēṣvara Vijayagaṇḍa Gōpāla Maharāja, who is possessed of divine glorious titles, who is of the race of Parna (read Parama ?), who is holy by reason of being of the *gōtra* of Bhāradvāja, whose banner is a club, whose ensign is the bull, who is the supreme lord of the city of Kānchi the best of cities, who possesses an excellent boon from the goddess Kāmakōtī and is Jagat-gōpāla. Hail! Śrī Kāma Nāyaka, and Devināyaka, the sons of Śrīmat Golapūndi Kēsima Nāyaka, who is possessed of divers glorious titles, who wears a bracelet and necklace adorned with the rays of excellent gems, who is the lord of Orriyūru, the best of cities, Gaṇḍaragaṇḍa, Prajamecchu-gaṇḍa, Panditapuṇḍarīkashandamārtānda, Burāgaṇḍanitala-gōlugaṇḍa, and Badhyamahārājasthāpanāchārya — gave four *paṭṭus* of paddy field to dancing girls for performing dancing in the temple of Chirumana Mallikārjuna which is maintained on charity ; also (the field called) kalavulachēnu in rear of Kani cheruvu, high level fields in wet lands, 1,000 *kuntas* in the block of land called Kanchenāngā, and dry land consisting of four *paṭṭis* in the field called Penumani in Graddaguṇṭa Rēvaṭa measuring 4,000 *kuṇṭas ;* for dancing girls who perform worship a paddy field of 750 *kuṇṭas* in the field called Ānagiḍa chēnu — for dancing girls who perform worship dry land of 4,000 *kuṇṭas* in Graddakuṇṭa Rēvata. If the dancing girls themselves lease out the lands given to them the *kāpus* who rule the village will treat them as " sarvamānya." For worshipping Śrī Balidēva should be spent........

	No. (tūm)
For the cows and oxen of the temple	7½
Fire-wood for cooking	½
Conch blower	1½

Gardener	1
Grass-cutter	½
Potter	½

Paddy field for the conch blower ¾ *kunṭa.*

The *Kāpus* should cultivate the paddy fields given to the temple for its share, and give each year 155 *puṭṭis* of paddy, and a half share in the second-crop paddy, they should raise gingelly, flax, Kāru jonna, and green gram on dry lands, and pay at the rate of ¾ *māḍa* on female cloths. The *Kāpus* should conduct the charity perpetually. They should not allow the lands of the deity to lie waste. They should not sell the calves of the deity. This is a *sarvamānya* for the worshippers. Those who obstruct this charity will incur the sin of killing a tawny cow near the Ganges and of drinking its blood.

[Two imprecatory verses.] Śrī ! Śrī ! Śrī !

16. AYYANAVRŌLU INSCRIPTION OF ANAPOTANĀYAKA

Velugoti Vari Vamsa Charitra, Appendix IV, pp. 23-5

Place: Ayyanavrōlu.

Dynasty and King: Rēcharla—Anapotanāyaka.

Date: 1379 A.D.

Language and Script: Telugu.

TEXT

స్వస్తిశ్రీ మన్మహామండలేశ్వర రేచర్లగోత్ర చింతామణి గజ
దళ విభాళ భుజబలభీమ ఖడ్గనారాయణ చేణోలుగండ రాయగోవాళ
పాండ్యరాజ్య గజదళ విభాళ చలమర్తి గండధరణీవరాహ దుష్టరాజ

గజాంకుశ ప్రతికూల రాయభయంకర ప్రతిగండ భైరవ రాయమీన
జాల రాయదేవేంద్రవల్లభ జాణరాయకులగురు సమర మాహేశ్వర
ఇనుమర్తి గండగోవాళ కేళాదిరాయ జగనొబ్బ గండరాయ గండ
భేరుండరాయ బందీవిమోచక రాయబిరుద విభాళ శరణాగత వజ్ర
పంజర బల్లర గండవివేక నారాయణ సమస్త సమర విజయలక్ష్మీ
సమాగమ సముచిత పల్లవతోరణావళీ ప్రకాశిత నిత్యకల్యాణ సత్య
ప్రతిజ్ఞ సోమకుల పరశురామాది జగత్ప్రసిద్ధ బిరుద నామధేయ ప్రశస్తి
సహితులైన శ్రీసింగమ నాయని అనపోతానాయనింగారు ఓరుగల్లు
శ్రీ భువనగిరి రాజకొండ సింగపురము మొదలైన తెనుంగుదేశ మా
చంద్రతారక ముత్తరోత్తరాభివృద్ధిగాను ధర్మరాజ్యము చేయుచును
దిగ్విజయ యాత్రా ప్రసంగానను ఒరుగంటి దక్షిణాన అయ్యనవ్రోలి
తీర్థస్వామియైన మైలారదేవరను దర్శించి ఆ అయ్యనవ్రోలు అనెడి
గ్రామము శ్రీమైలార దేవరకు అంగరంగభోగాది సకల సమారాధన
సామగ్రి యెల్ల వేళలందును సమకూరునట్లుగాను శకవర్షంబులు ౧౨౯( )
అగుచున్న సౌమ్య సంవత్సర శ్రావణశుద్ధ పంచదశీ శనివారమునాండు
పవిత్రారోహణ మహోత్సవపుణ్య సమయమందు అష్టభోగ సహితము
గాను సమర్పించి చేసిన దిగ్విభాగమెట్లన్నను పూర్వదిక్కునను వోరుం
గంటి హాదిపంతిరిత్రోవ, దక్షిణానను కక్కెరాల పల్లి చెరువు కొమ్ము
నుండి చింతలవాంగు గాడి నూంతి దాకను పశ్చిమానను చడ్డపడి
య...పరతిత్రోవ సివచారానెండ్లు ఉత్తరానను ఇడపల్లి చెరువు దక్షి
ణపు గొమ్మునుండి ఉప్పలగుంట దాకను ఇది చతుస్సీమా ప్రకారము

శ్లో. సామాన్యోయం ధర్మసేతు ర్నృపాణా
కాలేకాలే పాలనీయో భవద్భిః
సర్వానేతాన్ భావినః పార్థివేంద్రా
న్భూయోభూయో యాచతే రామచంద్రః

ఇతి శ్రీ కౌశిక బ్రహ్మర్షి గోత్రజను నా పశుపతి పండిత పుత్రేణ నాగనాథ కవినా లిఖిత మిదంశాసనం శాశ్వత ప్రతిష్ఠమస్తు మంగళ మహాశ్రీశ్రీశ్రీ.

TRANSLATION

Hail! Śrīmanmahāmaṇḍaleśwara, Recharla Gotra Chintamani, Gajadalavibhala, Bhujabalabhima Khadga Nārāyaṇa, Chekolu Ganda, Rayagovala Pāṇḍyarājagajadala vibhala Chalamartiganda Dharanīvaraha, Dustarājagājānkusa Pratikularayabhayankara, Pratiganda Bhāirava, Rayaminajala, rāya devendra vallabhajanarāya, Kulaguru samara maheswara Inumarti ganda govala kāladiraya, Jaganobbaganda rāya ganda bheruṇḍa Rāya bandi bimochaka, Rāya biruda vibhala sarana gatha vajrapanjārā, Bāllārā Ganda, Vivekanārāyaṇa Samastasamara vijayalakshmi samagama samuchita pallava toranavali prakāśita, nityākālyāna satyapratigna, Somakula parusuramadi jagatprasiddha birunda Nāmadheya, prasasti sahita Śrī Anapōthanāyanivaru son of Singama Nāyanivaru, when ruling the whole of the Tenugu country comprising of Orangallu, Bhuvanāgiri Rajukonda singapuram, he made the following donation to commemorate his victories. To the south of Orangallu, there is a place known as Ayyanavrolu. It is a Kshetra, of the Mailāra Devara. To that deity, in the year 1291 Śaka corresponding with Saumya samvatstara, Srāvana Siddha Panchadasi (fifteenth day) Saturday he gave the whole village of Ayyanavrolu for the enjoyment of God, Mailaradeva with all the right. Then the boundaries are given. After the usual implecatory verses, the name of the writer is given.

This is written by Naganātha kavi of and Kausika Gotra, the son of Pasupati pandita.

17. PANCHADHĀRALA PILLAR INSCRIPTION OF THE KŌNA KING CHŌDA III

Epigraphia Indica Vol. XIX, No. 25, pp. 155-64

Place : Panchadhārala, Vizagapatam Dist.

Dynasty and King: Kōna—Chōda III.

Date: 1403 A.D.

Language: Sanskrit. *Script*: Telugu.

TEXT

1. శ్రియమవతు గజాస్యః శ్రేయసా
2. ంవో గుణానాం సభువన జననాథా
3. రమ్యహర్మ్యం సురాణాం । అజవిను
4. తమహిమ్నః కన్దుకో యస్యనా
5. భీకుహర విహరదంభః కుంభి
6. నీశాటి కాభూత్ ॥ [౧] నాభేర్విష్ణో రజ
7. నిసవిధి స్తత్తనూజో మరీచి స్తత్సంజా
8. తో భువనభవనః కస్యప స్తస్యసూనుః
9. భానుమూర్త్తి స్త్రయమయవపు స్తత్సుతో
10. భూన్మనూరా డాద్య స్తస్యాన్వయ నృపమణి
11. శ్చార్జ్జ నోదుర్జ్జనోగ్రః॥ ౨॥ యచ్చక్రం చక్రపా
12. ణేర్ద్దశశత భుజభృద్దూ్భవరోలీలయాభూ
13. ద్వృతా్క-రాయాం చిరాయువసదవసర
14. భాగుద్ధృతస్థాణుశైలః । తస్యశ్రీకార్త్తవీర్యా
15. ర్జ్జునధరణి పతేర్వ్వంశజో నమ్రభూభృచ్చూ
16. డశ్చోడాభిధానశ్చిర విభవమశాత్సింధు విం

17. ధ్వాంతరోర్వీర్ణం । ౩। మాహిమ్నత్యధిప ప్రధామ
18. హీమభిమ్మార్ణ ద్యద్భుజక్రీడయా సౌభద్రోబి
19. రుదంకరుద్ర ఉదమై రాత్రేయ గోత్రోయర్ణ
20. మైః । విక్రాన్త్యాపిచ గండ్డవెండ్డ బిరుదో
21. ధాటీభ్రైమ్మార్ణాన్న్యయ ఝ్మాపాళీ మృగవేంట
22. కార ఇతితం ప్రాపూప్రజన్ భూభుజః॥ ౪॥
23. తతశ్చోడ మహీపాలా దజీజనదమో
24. దయం । మల్లాంబా మహీతో పేంద్రము
25. పేంద్ర మివసాదితిః॥ ౫॥ తస్మిన్భరంజనక
26. లదోరవతీర్ణ ముర్వ్యార్ణబి భ్రత్యద భ్రబ
27. విభ్రమ దంసకూలే । దిక్కుంభినః స్వక
28. ణేష్వరమంత్ర నిత్యం శేశోపి శంకరకరే
29. భవదిష్ట భూపా॥ తస్మాదుపేంద్రాదుదభూదు
30. దారో బింబాంబికాయాం కిలచోడ భూప
31. ః । చూడామణీ చుంబిత పాదపీఠః క్రీడా
32. జితారాతి నరాధిపానాం॥ ౬॥ మహితగండ్డవె
33. ండ్డ మధ్యదేశాధీశ జనకదత్తరాజ్య సమధికేన
34. తేనకిలనృపేణ తృప్తచాతుర్వర్ణ్యార్ణ మమర
35. తరు వితీర్ణే మపజహోస॥ ౭॥ ఏకం చిత్రం
36. మిదంతుపండు [వ] సురత్రాణాత్తర్ణ సేనా
37. పరిత్రాణార్త్థం ప్రతిగమ్య బాహువి
38. భవైన్నిర్జిత్యడిల్లీ పతిం । ద్వావింశ
39. త్యురుదంత్తి భస్సమమదాజ్జైత్రే
40. ందిరా ముత్కళ క్షోణీశాయ స
41. భూపతిః సురవరస్త్రీ భ్యస్త్తరు
42. షాకృనపి॥ ౮॥ దైవందాతూరామక్షిమే
43. శలింగస్త్రేద్ధర్ణం గోదాయూప సంభా

44. ధరోధాః । కీర్త్తి శుద్ధాసప్త సంత్తాన సి
45. ద్ధాచోడేంద్రస్య శ్రీరపి శ్రీ [వి] ధాత్రీ॥ ౧౧॥
46. తస్మాదనూతాత్మజ మత్తెమాంబికాచ
47. ంద్రం ద్వితీయేవవి పశ్చిదచ్చిఽతం । ఏష
48. త్విషాభిమ ఇతి ద్విషాం రణే (పి) త్రైవ
49. భీమక్రియతే స్మనామతః॥ ౧౧॥ భీమత్తో
50. ణిభుజోభుజోజ్జిఽత జయూదాగామి భ
51. ద్రోదయక్రీడం చోడకుమారమాత్మత
52. నయం ప్రాప్నోత్పురంధ్రీమణీ । సార
53. త్నాకరమేఖలావ సుమతీ గుర్వీర్యథా
54. థాఽగమం లక్ష్మాంబాలలితోదయే విరచి
55. తే పుణ్యైర్గ్రహైః పంచభిః॥ ౧౨॥ చోడ నృపాలే
56. తస్మిన్ లోకనుతాంభజతి రాజహం
57. స విభూతిం । కువలయతల మపి వికస
58. త్కమలాకరతాముపైతి సతతామోద
59. ం॥ ౧౩॥ తక్కేఽషు ధమ్మేఽషు జనావనేషు త్స్మాకంట
60. కానాం పరిమర్ద్దనేషు । చోడేంద్రమాశ్రీ
61. త్యచిరంచతస్రః స్వార్థఽం భజంత్తేభు
62. విరాజ విద్యాః॥ ౧౪॥ దానం దీన జనేప్సితా
63. దతిశయశ్రీదం గుణాలంకృతా కీర్త్తి
64. య్యఽస్య సరస్వతీ సహాచరీ సౌందర్య్య
65. మార్య్యాదృతం । తేజోవిక్రమ విశ్రుతంరిపు
66. మనోగర్వాంధ కారాపహం ధర్మ్మశ్చోడ
67. నృపస్య తస్యధరణావా కల్పముజ్జృంభతామ్॥ ౧౫॥
68. శ్రీమచ్చోడ నృపస పాలితమహోషట్కోణ
69. భూమీశ్వరో లోకోదంచ్ఛిత పంచ్ఛధార

70. నగరీ ధర్మ్మేశ్వర ప్రీతయే । పూర్వ్వద్వా
71. రి విరాజితం విలసితైరాస్థాపయ
72. ద్గోపురం ద్రష్టుం గోపురమోషితా
73. మివనవక్రీడాద్రి మిష్టోత్సవాన్॥ ౧౬॥ యత్రో
74. జ్జ్వతాః పణసజంబీర నాళికేరకంభా
75. రసాళతరవో నృపచోడ నామ్నా । దాతృ
76. త్వమస్య పరిచేతుమి వావతీర్ణ్ణాః కల్పద్రు
77. మాః పురవనే విలసంతి పంచ॥ ౧౭॥
78. సశర భుజరామచంద్ర ప్రసరే శాకే
79. నిజౌజ సీవవిరచితం । చోడేశ్వ
80. రేణ సవనం గోపురమా చంద్రమాదినే
81. ంద్ర జయతాత్॥ ౧౮॥ లింగ్గైః పంచశతైః
82. సదాపరి వృతో నాగేంద్రశైలాలయః
83. సంసిద్ధ్యావర సిద్ధలింగ ఇతియః
84. పూర్వైర్వ్వైః పురాభాష్యతే । పశ్చాత్పాండవ
85. భక్తవత్సలతయాధర్మ్మేశ ఇత్యాగమైః
86. సోయం రక్షతు చోడ భూపమనిశం
87. శ్రీరాజరాజేశ్వరః॥ (౧౯) శాకాబ్దేశర
88. రామబాహు వసుధా సంఖ్యే స్వభా
89. న్వబ్దకే రాధే షష్టదినేసితేప్వ్వశసహో
90. వారేవరం గోపురం । సారామం ప్రక
91. టం ప్రతిష్ఠితమిదం శ్రీచోడభూమీ
92. భుజాస్థేయాదాశశి భాస్కరంగిరి సుతా
93. ధర్మ్మేశ విశ్రాంతయే॥ ౨౦॥ శ్లోకాలు ౨౦

TRANSLATION

(Verse 1.) May the Elephant-faced (*Gaṇēśa*) increase the splendour of your excellent qualities: he whose playing ball in the beginning of the creation of the world was the pleasant dwelling-place of the gods, while his majesty was praised by Brahman, the water moving in the cavity of whose (*Gaṇēśa's*) navel became the garment of the earth.

(V. 2.) From Vishṇu's navel Brahmā was born. His son was Marīchi. His son was Kaśyapa, the origin of beings. His son was Bhānu (the Sun), whose body consists of the three forms. His son was Manu, the first king. A jewel among the princes of his race was Arjuna, terrible to evil-doers.

(V. 3.) Born in the race of the glorious King Arjuna-Kārtavīrya,—in whose prison he (*Rāvaṇa*) who had uplifted the mountain of Sthāṇu (Śiva) lived long, waiting his time, through the sport of the wielder of the disc (Vishṇu) his realm had been conferred as a boon on the thousand-armed one—king called *Chōḍa,* to whom the crests of kings bowed down, ruled with long-lasting power the country between the ocean and the Vindhya.

(V. 4.) On account of the greatness of (*his*) fame the kings honoured him as 'Māhishmatyadhipa', on account of the sport of (*his*) proud arm as 'Saubhadra', for his accomplishment as 'Birudaṅkarudra', on account of (*his*) self-control as Ātrēya-gōtra, on account of (*his*) valour as having the *biruda* Gaṇḍaveṇḍa', on account of (*his*) warriors as 'Maṁniya-kshmāpāḷīmṛiga-vēṇṭakāra'.

(V. 5.) To that king Chōḍa, *Mallāmbā* bore the honoured *Upēndra,* the origin of fame, as Aditi (*bore*) Upēndra (*Vishṇu*).

(V. 6.) While he, in whose shoulder there was no small strength, bore the burden of the earth descended from his father's arms, the elephants of the quarters were unceasingly

sporting with their females and Śēsha was a favourite ornament in Śiva's hand.

(V. 7.) From the Upēndra was born to *Bimbāmbikā* the august prince *Chōḍa,* whose foot-stool was kissed by the crest-jewels of the hostile princes, vanquished (*by him*) in sport.

(V. 8.) Being satisfied by the king who was great on account of the kingdom given (*to him*) by his father, the honoured Gaṇḍaveṇḍa, the ruler of Madhyadēśa, the four castes laughed at the gift of the celestial tree.

(V. 9.) But this was an unique (*and*) wonderful (*deed*): having set out to protect the harassed army of the Sulṭān of Paṇḍuva, and having by the strength of (*his*) arm completely vanquished the ruler of Dillī, that king gave the goddess of victory together with twenty-two great elephants to the king of *Utkaḷa,* and the *Turks* to the excellent damsels of the gods.

(V. 10.) King Chōḍa's idol (*was*) the *Bhimēśa-liṅga* at *Dākshārāma,* his bathing-place, (*was*) the *Gōdā,* the banks of which were beset with sacrificial stakes, his pure fame (*was*) complete through the seven *saṁtānas* and his Śrī (*was*) the distributer of happiness.

(V. 11.) From his *Attemāmbikā* bore a son, praised by the wise, as the second day of the bright fortnight (*bears*) the moon; he was called *Bhīma* by (*his*) father (*because he said to himself*): "he will be terrible in battle by (*his*) wrath to (*his*) enemies".

(V. 12). From king Bhīma who had gained victories by (*his*) arm, *Lakkāmbā* (*whose girdle was set with many gems*), the jewel among women, obtained as a son prince *Chōḍa* who (*was to exhibit*) in future without effort the display of fortune, as the heavy earth, whose girdle are the oceans, (*obtains*) the growth of treasures, a happy conjuncture having been effected by the five auspicious planets.

(V. 13.) While this king Chōḍa displayed the splendour of a *rājahaṁsa* praised by the world, the surface of the earth became an ever-blossoming lotus-field (*and obtained*) perpetual joy.

(V. 14.) In reasoning, in (*fulfilling*) religious duties, in helping the people, in destroying the enemies of the country, the four royal sciences, after they have attached themselves to king Chōḍā, at last attain to their real purpose on the earth.

(V. 15.) Let the law of this king Chōḍa expand on the earth until (*the end of*) the *kalpa*—(*of this king*), whose liberality granted more wealth than the miserable ones had asked for, whose glory was adorned with virtues, whose companion was Sarasvatī, whose beauty was honoured by the noble ones, whose splendour, famous through his valour, took away the darkness of pride in the minds of (*his*) enemies.

(V. 16.) To the delight of (god) Dharmēśvara in the town of *Pañchadhāra* (*of Dharmēśvara*) renowned in the worlds, the glorious king Chōḍa, by whom the princes of the great *Shāṭkōṇa*-land are protected, had a *gōpura* (gate-way) erected at the eastern entrance (*of the temple*), brilliant by its charms, a new pleasure-hill, as it were, for the damsels in heaven, to behold (*from there*) the charming festivals (*in the temple*).

(V. 17.) In the park of the town where the bread-fruit, the *jambiḷa,* the cocoa-nut, the plantain, and the mango-trees nursed by him, who bears the name of king Chōḍa, are flourishing as if the five wish-giving trees had descended (*from heaven*) to witness his liberality.

(V. 18.) This *gōpura* erected by king *Chōḍa* in the *Śaka year* that is unfolded by the arrows (5), the arms (2), the *Rāmas* (3), and the *Moon* (1), and (*for this reason*), as it were, in its innate strength, (the displaying of which is

like that of Rāmachandra in whose arms there are arrows), shall flourish, together with the park, as long as the moon and the sun will last.

(V. 19.) May this holy Rājarājēśvara, who, always surrounded by five hundred *liṅgas,* is dwelling on Mount Nāgēndra, who by the ancients was formerly called Varasiddhaliṅga on account of his (*granting*) successes, (*but*) according to tradition later on Dharmēśa on account of his being gracious to the faithful Pāṇḍavas, always protect king Chōḍa.

(V. 20.) Let this excellent *gōpura* publicly established together with a grove by the glorious king Chōḍa in the *Śaka-year counted by the arrows* (5), *the arms* (2), the Rāmas (3), *and the earth* (1), in the year *Svabhānu,* in (*the month of*) *Rādha,* on the *sixth bright day,* on Friday, endure as long as the moon and the sun, for the repose of Pārvatī and Dharmēśa.

(Line 93.) Twenty-verses.

18. THE PANCHADHĀRALA PILLAR INSCRIPTION OF THE EASTERN CHĀLUKYA KING VIŚVEŚVARA

Epigraphia Indica, Vol. XIX, pp. 164-74

Place : Panchadhārala, Vizagapatam Dist.

Dynasty and King: Chāḷukya—King Viśveśvara.

Date: 1407 A.D.

Language: Sanskrit. *Script*: Telugu.

TEXT

1. శ్రీవిశ్వేశ్వరాయనమః
2. శ్రీ సంవృద్ధిం చిరముదిత
3. రాంశ్రేయసాం స్రవతాన్యాచ్చాళు
4. క్యానాంకులదినకర వేవ్విశ్వనాథస్యరా
5. జ్ఞః॥ మార్తాండశ (ఇ)ం జనక శిరసశ్చంద్రఖండ్డే
6. నయుంజ్జ యస్తద్బింబం విదధధివ సంపూ
7. ర్ణ్ణమాస్తేగజాస్యః॥ ౧ విష్ణోర్నాభిసరోరు
8. హాదుదభవద్బ్రహ్మాతదాత్మోద్భవోప్య త్రిస్తస్మా
9. యనోదితః శశధరస్తస్యాగ్రసూనుబుధః ।
10. తత్పుత్రఃసపురూరవా రథరవాపం నావసం
11. నాహితస్తంద్వశేషు గతేషు పాండురజనిత్మా
12. పాలచూడామణిః । ౨ తస్యాత్మజోభూదరిమ
13. దనోర్జునః కోదండదండాహతితుష్ట శంకరః
14. సంప్రాప్తవాన్ పాశుపతాస్త్రమీశ్వరాత్కోనామ
15. తేనోపమితో నరేశ్వరః । ౩ తస్యాభిమన్యుస్తన
16. యస్తదాత్మజః పరీక్షిదాశీదథ తస్యనందనః । లో
17. కేషురేజేజనమే జయస్తతః క్ర తేకశావై ంద్యతవ
18. ంశ జైశ్చ(ఖై)। ౪ తదన్వయేజాత విష్ణువర్ద్ధ
19. నః సంవర్ద్ధనో రాజకులస్యసంతతేః । చళుక్యశై (లే)
20. తపశాభినందిత్తెర్దుర్గ్గాచ్యుతాద్యైః కృతవిక్రమ
21. స్తతేః ౫ ఆసీదిండ్డుకులాగ్రణీర్జ్జనపతిః చ్చాళుక్య భీ
22. మేశ్వరస్తస్యతాతాతౌ పవిత్రౌ శైవపదవీ వృత్తం విచిత్రం భు
23. వి । తేనైవార్చిత వైభవాత్ ఖలుసదా చాళుక్యభీమేశఇత్యాఖ్యా
24. మాంపదపూర్విణ కామిహాకుమారారామభీమేశ్వరః ౬ తద్వం
25. శోవిమలాదిత్యోదిత్యపత్యారి విక్రమః । శశాసయశ

26. స్రాసాంద్రాం వింధ్య సింధ్వంతరాంధరాం । ౭ తదాత్మజో
27. రాజనరేంద్ర భూవరో భూ(ర్యా) భవద్రాజమహేంద్రనామకం॰
28. తదాఖ్యయా రాజమహేంద్ర సంజ్ఞకం రమ్య
29. ం(ప్య)రం రాజతిగౌతమీతటే । ౮ తస్యపుత్రః కులోత్తుంగ
30. చోడశ్చి క్రీడతేజసా । చంద్దనాచల శృంగేషు చండ్డషాం
31. ద్వైభ కేసరీ । ౯ ధరణీశ స్తస్యకులే స్వకరజ పద్మానురా
32. గతాత్పర్య్యా । ఉదయాదిత్యసదృశౌ విజయాదిత్యాభి
33. దానప్రభురభవత్ । ౧౦ చంద్దాంబికాయాంజనితః స
34. తస్మాద్రాజజ్జితో మల్లపదేవభూపః । యః సర్వలో
35. కాశ్రయతాం ప్రపేదే మర్త్యై రమర్త్యైః పితృభిశ్చతృప్తైః। ౧౧
36. లక్ష్మీమల్లప నృపయోరుపేంద్ర భూపసన్ పుత్రోనిఖి
37. లమర్వద్రి రేవభేజే । శత్రూణాంయుధికరవాలభై
38. రవత్వం మిత్రాణామపిధరణీవరాహకల్పం । ౧౨
39. తస్మాద్గంగాంబయాలబ్ధః సూనుర్మల్లపదేవకః । కుం
40. భికూర్మకుభృల్లోల భారం భూమేర్బభారసః । ౧౩
41. చోడాంబికా మల్లపదేవయోః సుతః సమ్రాడుపేంద్రో
42. జనిరాజశేఖరః । చకారపిత్రోః పరితృష్టయేపురం స
43. చోడమల్లా (ం) హ్వయమగ్రహారకం । ౧౪ మల్లా
44. ంబికాయా ముదభూదుపేంద్రాత్ కొప్పక్షితీశః ప
45. రగండ్డ భైరవః । విద్యాశ్చతస్రోధరణీపతీనాం స్వా
46. ర్త్తండ దుస్తేన వినీత వృత్తినా । ౧౫
47. ఉపేంద్రోగంగ్గ మాంబాయాం
48. కొప్పభూపాద జాయత । సతు వి
49. శ్వంభరత్వేన రాజనారాయణోభ
50. వత్ । ౧౬ బింబ్బాంబ్బాయామజని
51. మనుమోపేంద్ర భూపోప్యపే
52. ంద్రాత్ కోవాతుల్యో జగతి విదుషాతేన

53. రాజర్షితేన । శ్రౌత్రే ధర్మ్మే వినయగది
54. తే సాపదానేవదానే । శ్రౌత స్మార్త్తే స్వ్ర
55. శిచ సరణౌ శాశ్వతే శైవతంత్రే
56. ౧౭ ఉపేంద్రభూపేన శివార్చ్చనాయా
57. ం ప్రభూత దీపత్వముపేత్య పావకః
58. సుపాత్రసుస్నేహభరేణతృప్తోహు
59. తం కథం చిద్భజతే చయజ్వనాం । ౧౮
60. తేనాభిషిక్తస్య శివశ్చమూర్ద్ధ్నః పం
61. చామృతైర్న్నిర్గ్గళితైః ఫణాసు । పూతోఽభ
62. భూవేత్యనుమీయ తేసా (ః) శేషోద్విజిహ్వా
63. పి విషాననూపి (ః) ౧౯ ఇహైవేషో
64. ద్రభూభర్త్రే సారూప్యపదభాజనం । రా
65. జశేఖర సర్వ్వజ్ఞ శంకరత్వమదాద్భవః
66. ౨౦ శస్తోపేంద్ర నృపోతజ్ఞేశతేనా
67. పి సుదుర్ల్లభం । శంభోరవాపసాయు
68. జ్యం శైవదీక్షాశతోత్సవైః ౨౧ లక్ష్మాంబ్బి
69. కోపేంద్రమహీశయోరభూద్విశ్వేశ్వరో
70. విశ్వగుణోర్జ్జితః సుతః । తేనానృయాపు
71. జ్వవితావదీవ్యతాం ద్యావాపృథివ్యా వి
72. వతీవ్రభానునా (ః) ౨౨ శంభోర్మ్మార్గళివి
73. భూషణం కులపతిః శీలంత్రివర్గ్గచితంకీ
74. ర్త్తిశ్చందనచర్చ్చికాదశదిశాం తేజోపిసీరాజ
75. నా । విద్యాసీమ్ని విహారశర్మ బిరుదం య

76. త్సర్వ్వలోకాశ్రయోధీమం త్రఃకిమివస్తువ[ం]
77. త్రిననుతం చ్చాళుక్య విశ్వేశ్వరం ౨౩ గతి
78. బాహుశక్తిభూమి (తి) మపిగణయత్సర్వ్వ
79. సిద్ధిపథభగ్నం । సతిచిత్రభానుసాక్షిణి
80. ధరణీవరాహదదావదంధ్ర బలం । ౨౪
81. లింగైః పంచశతైః కుబేర రచితప్రా
82. గ్రాజరాజేశ్వరః సంసిద్ధ్యావరసిద్ధ లింగ్గ
83. ఇతియః పూర్వ్వాగంమజ్ఞైః స్మృతః । పశ్చా
84. త్పాండవభక్తవత్సలతయా ధర్మ్మేశ ఇత్యా
85. ఖ్యాతో నాగేంద్రాచలమందిరః సదవన్నైఃశ
86. ంభుః సముజ్జృంభతే (ః) ౨౫
87. తస్యోదంచిత పంచ్చధారనగరీ ధర్మ్మేశ్వరస్యో
88. జర్తం ప్రత్యబ్దం పరిణేతురీశితురిదం సంజా
89. తచేతోభువః । కల్యాణోత్సవమండ్డపం సవి
90. భవం ప్రాకల్పయత్ భక్తిమాన్ శ్చాళుక్యాన్వ
91. యవిష్ణువర్ద్ధనకుల శ్రీవిశ్వభూమీశ్వరః ।
92. ౨౬ (ప)త్యాద్రేరివ క్లుప్తమంగళచతుః (శై)
93. లే పరిభ్రాజితే । కల్యాణోత్సవ మండ్డపే విరచి
94. తే విశ్వేశ్వరోర్వ్వీభుజా । దివ్యామోదిని రాజ రా
95.. జవినుతే వృద్ధశ్రీవోవిశ్రుతే పార్వ్వత్యాస (హ)
96. పంచ్చధారనగరీ ధర్మ్మేశ్వరో రాజతే । ౨౭
97. శాకాబ్దేనవబాహురామశశి సంఖ్యాతేషుచాభాసితే
98. సప్తమ్యామిన వారభాజి మహాతః

99. సంస్థాపితో (ః) మండపః కల్యా

100. ణోత్సవసిద్ధయే సవిభవః శ్రీపంచధారా పు

101. రిధర్మేశస్య చళుక్య విశ్వధరణీభర్తా వి

102. చిత్రాస్పదం (౨౦) కించతదుత్తరదిక్స (ము)

103. దంచిత సాలం విశాలముత్తాలం | ప్రాకల్ప

104. యదాకల్పం విశ్వనృపో రాయగండగో

105. పాల: | ౨౯ విష్ణుప్రతిష్ఠామ క

106. రోత్స సౌధాం విశ్వేశభూపోధరణీవరా

107. హః | స్వాపాదితోపేంద్రవరాగ్రహారేష

108. ట్కర్మాభి స్తృప్తమరుద్విహారే | ౩౦ హః

109. రిహార హిరణ్యగర్భ భ్యోనమ: శ్రీశ్రీశ్రీ

110. దేవాచారి లికితము

TRANSLATION

Line 1. Salutation to (*the*) *Blessed* (*god*) Viśvēśvara.

(Verse 1.) May He for a long time exceedingly advance the progress of the fortune of king *Viśvanātha* (*Viśvēśvara*), the sun of the race of the *Chāḷukyas*, (*he*) the Elephant-faced (*Gaṇēśa*), who combining his mother's (*Pārvatī's*) mirror with the half-moon on his father's (*Śiva's*) head is making full, as it were, that disc of the moon.

(V. 2.) From Vishṇu's navel-lotus originated Brahmā whose son was Atri. From Atri's eyes arose the Moon whose eldest son was Budha. His son (*was*) Purūravas, whose enemies were afflicted and destroyed by (*the mere hearing*

of) the noise of his chariot. When his descendants had passed away, Pāṇḍu the crest-jewel of kings was born.

(V. 3.) His son was Arjuna, the destroyer of his enemies, who pleased Śambhu (Śiva) by striking him with his bow-staff. Which king has been compared with him who received from the Lord (*Śiva*) the Pāśupata missile ?

(V. 4.) His son was Abhimanyu, who had Parīkshit for his son. His son was Janamējaya who shone in the world in the Kali age, which was purified by the descendants of the Lunar race.

(V. 5.) In his family was born *Vishṇuvardhana* who promoted the (*uninterrupted*) line of the royal family, to whom power was given by (*the deities*) Durgā, Achyuta (Vishṇu) and others, because they rejoiced over his ascetic life on the *Chaḷukya-mountain.*

(V. 6.) The most excellent prince of the Lunar race was *Chāḷukya-Bhīmēśvara.* His following of Śiva's doctrine purified by his qualification as a Kshatriya was famous in the world. (*Śiva here worshipped as*) Kumārārāma-Bhīmēśvara got, indeed, a new name of Chālukya-Bhīmēśa (*after him*), on account of the riches he always bestowed on Him.

(V. 7.) His descendant *Vimalāditya,* whose valour was like that of the enemy of Diti's sons (Vishṇu), ruled the earth (*lying*) between the Vindhya mountain and the sea, and densely filled up by his fame.

(V. 8.) His son was king *Rājanarēndra,* (*who*) on account of (*his*) glory was called *Rāja-māhēndra.* With his name glitters the lovely town of *Rājamahēndra* on the bank of the *Gautamī* (*Gōdāvarī*).

(V. 9.) His son *Kulōttuṅga-Chōḍa,* Kēsari (*Rājakēsarivarman*), played by means of his majesty (*i.e.,* glory) on the summits of the Sandal-mountain (*Malaya*) and against the horrible *Pāṇḍya.*

(V. 10.) In his family was born a king whose name was Vijayāditya. Because of the lotus-like red colour of his finger-nails (*karaja*), he resembled the rising sun who has the redness of the lotus which is caused by his rays (*karaja*).

(V. 11.) From him *Chaṁdāṁbikā* bore king *Mallapa-dēva* who was honoured by princes and was the refuge of the whole world, because he satisfied men, gods, and his ancestors.

(V. 12.) *Lakshmī's* and king Mallapa's good son, prince *Upēndra,* attained, when governing the universe (*these*) two (*things*): the state of being 'Karavālabhairava' (*i.e.*, terrible on account of his sword) in battles with the enemies, and similarity with 'Dharaṇīvarāha' in the case of his friends.

(V. 13.) His son king *Mallapa,* begotten by him on *Gaṁgāṁbā,* bore the burden of the earth, (*otherwise borne*) by the elephants, the Tortoise, the mountains, and the Boar.

(V. 14.) From *Chōḍāṁbikā* and king Mallapa was born the emperor *Upēndra,* the crest-jewel of kings. For the gratification of his parents he built as an *agrahāra* the town named *Chōḍamalla.*

(V. 15.) *Mallāṁbikā* bore from Upēndra king *Koppa* alias *Paragaṇḍabhairava.* The four royal sciences attained their proper aim through him whose character was noble.

(V. 16.) *Gaṁgamāṁbā* bore *Upēndra* from king Koppa. Because of his sustaining the (*whole*) world, he became *Rājanārāyaṇa.*

(V.17.) *Biṁbāṁbā* bore from Upēndra king *Manum-Ōpēṁdra.* Who in this world will equal that scholar, honoured by princes, in the *dharma* relating to the Kshatriya-tribe, known by discipline, in charity devoid of corruption, in the knowledge of the Vēda and the tradition, and in the eternal Śiva-doctrine ?

(V. 18.) The fire which in the worship of Śiva performed by Upēndra assumed the form of many lamps, and

which was satisfied by plenty of good vessels with good oil, cared but little for the sacrificial offerings of priests.

(V. 19.) From the fact that the five nectarian substances dropped on the hoods (*of Śēsha*) from Śiva's head, besprinkled by him (*Upēndra*), it is concluded, that the serpent Śēsha became pure, though he has two tongues (*and*) carries poison in his mouth.

(V. 20.) Already in this life Bhava (Śiva) gave to king Upēndra the state of being Rājaśēkhara, Sarvajña and Śoṁkara — Upēndra who was the receptacle of the condition of assimilation to the deity.

(V. 21.) The famous king Upēndra got, by feasts in which there were a hundred of Śivadīkshās, union with Śaṁbhu (Śiva), very difficult to get even by one hundred of Vēdic sacrifices.

(V. 22.) The son of *Lakkāṁbikā* and king Upēndra was *Viśvēśvara* endowed with all the virtues. Through him shone the two excellent families (*of father and mother*), as do the heaven and the earth through the powerful sun.

(V. 23.) Because his first ancestor was Śambhu's (Śiva's) crest-ornament (the moon), (*because*) his behaviour was in accordance with the three *vargas* (*dharma, artha, kāma*), (*because*) his fame was the sandal-ointment of the ten regions, (*because*) his majestic lustre was a waving light (*of the ten regions*), (*because*) it was his pleasure to divert himself in the region of knowledge (*because*) his *biruda* was Sarvalōkāśraya — can the wise ones adequately praise that Chāḷukya Viśvēśvara ?

(V. 24.) The army of the *Āndhraṣ* defeated in the region (the town) of *Sarvasiddhi* (*shattered by means of his complete success*), reckoning after *the gatis* (5), *the arms* (2), *the constituents* (3), *and the earth* (*1*) (*considering their resources, the strength of their arms, and the extent of the place*), fled before Dharaṇīvarāha (Viśvēśvara), the

witness being (*the year called*) Chitrabhānu (*when the sun was present as witness*).

(V. 25.) The (*god*) Rājarājēśvara (*in his temple*) who formerly, being founded by Kubēra with five hundred (*subsidiary*) *liṅgas*, was, on account of the fulfilment of the desires (*of the devotees*) called Varasiddhaliṅga, by those who know the tradition (*and who*) later on, on account of His affection towards His worshippers, the Pāṇḍavas, was famous as Dharmēśa, — (*this*) Śambhu (Śiva) whose abode is the *Nāgēndra-mountain* prospers through the aid (*rendered*) to the good.

(V. 26.) The pious Viśvabhūmīśvara (Viśvēśvara) of Vishṇuvardhana's family of the Chāḷukya race has built this magnificent and large *maṇḍapa* for the *kalyāṇa*-festivals of the worshipped Dharmēśvara of the town of *Pañchadhārala* (*of Dharmēśvara*), who year by year is marrying (*Pārvatī*), — the lord whose love (*to Pārvatī*) has appeared.

(V. 27.) In the magnificent *maṇḍapa*, with four sacred halls constructed, as it were, by the lord of the mountain (*i.e.*, Himavat), which has celestial perfumes and which is praised by the king of kings (*Kubēra, in the other case*) and famous on account of its being extolled by great men (*Indra, in the other case*)—(*in this maṇḍapa*), erected for the *kalyāṇa*-feasts by king Viśvēśvara, shines (*the god*) Dharmēśvara of the town Pañchadhāra with Pārvatī.

(V. 28.) King Viśva (Viśvēśvara) of the Chāḷukya dynasty has erected (*this*) magnificent *maṇḍapa* as a beautiful abode of the glorious Dharmēśa of the town of *Pañchadhāra* (Pañchadhārala) for the celebration of the *kalyāṇa*-festival *in the Śaka year which is counted after nine (9), the arms (2) the Rāmas (3), and the Moon (1), in the bright half of (the month) Śuchi (Jyēshṭha), on the seventh day, on Sunday.*

(V. 29.) And king Viśva (Viśvēśvara), the *Rāyagaṇḍa-gōpāla,* has erected this magnificent (*and*) large temple with a beautiful hall to the north, (*which will endure*) until the end of the *kalpa.*

(V. 30.) King Viśvēśa (Viśvēśvara), the *Dharaṇī-varāha,* installed (*the image of*) Vishṇu in a shrine in the *Upēndravar-āgrahāra* laid out by himself, (*which is*) the pleasure-ground of the gods who are pleased by the Brāhmans' six *karmas.*

(ll. 108-109.) Adoration to Hari, Hara and Hiraṇya-garbha. Hail! Hail! Hail!

(l. 110.) Engraved by *Dēvāchāri.*

19. PHIRANGIPURAM INSCRIPTION OF PEDDAKŌMAṬI VEMA

Epigraphia Indica, Vol. XI, No. 33 A, pp. 313-16 and 323-24

Place: Phirangipuram, Guntur Dist.

Dynasty and King: Reddi—Peddakōmaṭi Vēma.

Date: 1410 A.D.

Language and Script: Telugu.

TEXT

సీ. శాకాబ్దములు సహస్రమును మున్నూన్నంటము
ప్పదియొక్కండును నైన భవ్యసంఖ్య
వఱలువిరోధిసంవత్సరంబున ఫాల్గు
నంబున బహుళపక్షంబువిదియ
శుక్రవారంబున శుభముహూర్తంబున
శ్రీధాన్యవాటిపురాధిపతియుం
గృష్ణవేణ్నాజలక్రీడావినోదుండ్డు
నగుగన్నభూపాలుననుంగుంబుత్రి
వీరనారాయణుండు వేమవిభునిదేవి
భూరిసద్గుణనికురుంబ సూరమాంబ
జగము వినుతింప సంతానసాగరాఖ్య
వరతటాకప్రతిష్ఠోత్సవం బొనర్చెన్.

సీ. జాహ్నవీయమునాదిసకలపావననదీ
విమలతీర్థాంభఃపవిత్రితంబు
సవిధదేశస్థాయి శివమౌళిబాలేందు
కౌముదీసంఫుల్లకైరవంబు
బహుమహాపరివాహాపాధోభరధ్వాన
ఘుమఘుమాయితదిశాగోళకంబు
జలసారణీసేకసంవర్ధితానేక
వనవినీతాధ్వగాధ్వశ్రమంబు
బలవదురుమత్స్యకచ్ఛపడుళికుళీర
తిమి తిమింగిల విక్రమక్రమవిహార
తరళతరతుంగభంగకదంబచుంబి
తాభ్రవీధి సంతానమహాపయోధి.

సీ. కపటసూకర మైనకైటభాసురవైరి
ఖురపుటంబులం బరిక్షుణ్ణ మయ్యె
రఘుకులోద్వహధనుర్యంత్రముక్తము లైన
చిచ్చుటమ్ముల వేండిం జేవదఱగెం
గుంభసంభవునిహస్తాంభోరుహంబున
నాపోసనం బయిహ్రస మొందెం
బాషాణముల నచ్ఛభల్లగోలాంగూల
కపియూథములచేతం గట్టువడియె
వనధి యేభంగి సరివచ్చు ననంగవచ్చు
సారసాతలగంభీరవారి యగుచు
నపగతాపాయ మగుచు శోభాఢ్య మగుచు
ననుపమం బైనసంతానవనధితోడ. 3

విద్యాధికారీ శ్రీనాథో వీరశ్రీ వేమభూపతేః
అకరో దాకరో వాచాం నిర్మలం ధర్మశాసనం

SUMMARY

The first verse is devoted to the praise of the queen Sūramāmbikā, who on the second day of the dark fortnight of the month of Phalguna in the year Virodhi, corresponding to the Śāka year counted by the moon, Ramas, Ramas and the earth (1331), performed the ceremony of Pratishtha (completion and dedication to public use) of the tank called Santanapayōnidhi. The next two verses contain a hyperbolical description of the tank. The Sanskrit verse tells us that this pure dharmaśāsana was composed by Śrīnātha who was the Vidyādhikārin of Vēma- and a storehouse of learning.

20. AMINĀBĀD INSCRIPTION OF RĀCHAVĒMA

Epigraphia Indica, Vol. XI, 33 (C) *pp. 319 and 326*

Place: Aminābād, Guntur Dist.

Dynasty and King: Reddi—Rāchavēma.

Date: 1416 A.D.

Language and Script: Telugu.

TEXT

సీ. శాకాబ్దములు సహస్రంబును మున్నూంట
ముప్పదియేడును ఱొప్ప మిగుల
మహానీయ మైనమ న్మథవత్సరంబున
మఖమాసమునం బూర్ణిమాదినమున
హేమాద్రిదానచింతామణి యరిరాయ
బసవశంకరుం డాజిఫల్గునుండు
సమదారిరాయవేశ్యాభుజంగుండు వే
మయ రాచవేమనక్ష్మావరుండు
దల్లినూరాంబచే సముత్పన్న మగుచుం
బరగు సంతానవార్ధికి వరువగాంగ
నాలయు గిరివాహినుల జగనొబ్బగండ
కాలువ ఘటించె నాతారకంబుగాంగ.

శ్రీనాథకృతి.

SUMMARY

This inscription regards that, on the full moon day of the month of Magha in the year Manmatha corresponding to the Śaka year 1337 (expressed in words), king Vemaya-Rachavemana (i.e., Rachavemana, son of Vemaya i.e., Pedda-komati-Vema) had a channel called Jaganobbaganda-kaluva dug as a feeder to the tank Santana-vardhi which his mother Suramba had excavated. This tank is, no doubt, the same as that referred to in the Phirangipuram inscription.

This is the composition of Śrīnātha.

21. KOLAGOTLA INSCRIPTION OF VIRŪPĀKSHARĀYA

Nellore District Inscriptions, Part I, No. 31, p. 242

Place: Kolagotla, Nellore Dist.

Dynasty and King : Vijayanagar, Sangama, Virūpāksha-rāya.

Date: 1462-63. A.D.

Language and Script : Telugu.

TEXT

1. చిత్రభాను సంవత్సర నిజ ఆషా
2. ఢబ 30 సో। శ్రీమన్మహామండ లే
3. శ్వర శ్రీవీరప్రతాప శ్రీ విరూ
4. పాక్షరాయల మహారాయల వా

5. రికిం మహాపాత్రులు వార
6. ణాసి బసువయ్యంగారికిన్ని రా
7. జ రామదేవదాగ సిద్ధయ్యం
8. గారికిన్ని వేదాంతయ్యంగా
9. రికింన్ని సివరాత్రి బసవయ్యం
10. గారికిన్ని నూరయనాగయ్య
11. గారికిన్ని వారణాశి లిం
12. గయ్యంగారికింన్ని కొండ
13. ని వీరయ్యంగారికింన్ని, చిట్ట
14. య్యంగారికింన్ని టిళదేవ మ
15. ంగయ్యగారికింన్ని అయ్య
16. యూరయ్యంగారికిన్ని విడ
17. యం చమిన జంగమయ్య
18. గాఱలు దామిచ్చిన ధర్మ
19. శాసనపత్రం వుదయ
20. గిరి రాజ్యానను
21. వాంకనాంటి సల
22. ములోను సంగా
23. ము శ్రీ జగధీసునకు
24. కాంపుకీమసి గ్రామము
25. జంగమయ్యగారు శ్రీమన్మహా
26. నిరూపాక్ష దేవ రాయ మ
27. హారాయలకు పుణ్యం

28. గాను యీదానంసేసి

29. నవారముంన్ను అది పాలిం

30. చి పుణ్యాంలానను సే

31. యుంది

32. ఆ గ్రామము సవ౯మాన్యముగా

33. ను ఆ చంద్రాక౯ స్థాయిగాను

34. అనుభవించువారు । స్వ

35. దత్తాద్విగుణం పుణ్యం పరదత్తాను

36. పాలనం పరదత్తా పహారేణ స్వ

37. దత్తం నిష్ఫలం భవేత్.

TRANSLATION

On Monday, the 30th day of the dark fortnight of Nija Āshāḍha of the year Chitrabhānu, Viḍayanchami Jangamayya, the *Mahāpātra* (minister) of Śrīman Mahāmaṇḍalēśvara, Śrī Vīra Pratāpa, Śrī Virūpāksha Rāya Mahārāya executed this charitable edict to certain persons:—(Here follows a list of them).

He presented in charity the village Kāmpu Kīmasi to Jagadīśa (lord of the world) of Sangam situated in Pākanāḍu *sthala* in Udayagiri *Rājya*. Jangamayyagāru performed this gift for the religious merit of Śrīman Mahā Virūpākshadēvarāya Mahārāya . . . . Maintain that charity and acquire merit. They should enjoy this village as a *sarvamānya* in perpetuity as long as the sun and moon exist.

[One imprecatory verse.]

22. RĀMASAMUDRAM INSCRIPTION OF KRISHNADĒVA RĀYA

Mysore Archaeological Report, 1927, Ins. No. 69, p. 77

Place: Rāmasamudram.

Dynasty and King: Vijayanagar—Tuḷuva—Kṛishnadēva Rāya.

Date: 1513 A.D.

Language: Telugu.

Script: Telugu in Kannada script.

TEXT

శుభమస్తు స్వస్తిశ్రీ విజయాభ్యుదయశా వివాహన శకవర్షం
బులు ౧౪౩౫ అగునేంటి శ్రీముఖ సంవత్సరం ఆశ్వీజశు ౧౨ పుణ్య
కాలమందు శ్రీమన్మహారాజాధి రాజరాజ పరమేశ్వర శ్రీవీరప్రతాప
శ్రీకృష్ణరాయ మహారాయలుగారు సుఖానురాగం శ్రీరాజ్యం జేయు
చుండంగాను శ్రీమద్రఘుపతి నాయకాచార్యులైన శ్రీవీరరామనాయ
కులవారు శ్రీభారద్వాజగోత్ర ఆపస్తంభసూత్రం యజుశ్శాఖాధ్యాయు
లైన శ్రీరామచంద్రభట్టోపాధ్యాయులవారి పుత్రులైన హరిభట్టోపా
ధ్యాయులకు యిచ్చిన తామ్రశాసన మెంట్లండేని మా అధికారానికి
జేరిన చిన్నపల్లె అనుగ్రామమునకు శ్రీరామసముద్రము అని ప్రతినామం
జేసి మా మాతాపితృవులకు పుణ్యలోక ప్రాప్తికై శ్రీరామ సన్నిధిలో
సహిరణ్యోదక దానధారా పూర్వకంగాను సమర్పించిరి. ఈ గ్రామా
నికి జెల్లే నిధ్యాది సమస్త తేజస్వామ్యములున్నూ మీరు పుత్రపౌత్రా
దులుగా అనుభవించుకొని మా వంశస్తులకు శ్రేయప్రార్థన జేసుకొని
సుఖంగా ఉండేది. అని వ్రాయించి యిచ్చిన తామ్రశాసనము స్వదత్తా

ద్విగుణం పుణ్యం పరదత్తానుపాలనం, పరదత్తా పహారేణ స్వదత్తం
నిష్ఫలంభవేత్ దానపాలన యోర్మధ్యే దానాత్ శ్రేయోనుపాలనం
దానాత్తో స్వర్గ మాప్నోతి పాలనాదచ్యుతం పదం.

SUMMARY

This records the grant of Chinnappalle, newly named as Rāmasamudra to Haribhaṭṭōpādhyāya, son of Rāmachandra-bhaṭṭōpādhyāya of Bhāradvājagōtra and Āpastambha sūtra by the Chief Rāmanāyaka, a dependant of mahārājādhirāja rājaparamēśvara, vīrapratāpa, Kṛishṇa-rāja on the 12th lunar day of the light half of Āśvīja in the year Śrīmukha, śaka 1435 corresponding to 1513 A.D. The date is not verifiable.

It ends with the usual imprecation.

23. MANGALAGIRI INSCRIPTION OF KṚISHṆADEVARĀYA

Epigraphia Indica, Vol. VI, pp. 108-132

Place: Mangalagiri.

Dynasty and King: Third Vijayanagar—Tuḷuva—Kṛishṇa dēvarāya.

Date: 1515 A.D.

Language : Sanskrit.

Script : Telugu.

TEXT

1. శుభమస్తు । (1) అవ్యాదాది వరాహోవస్సరసాము
2. ద్వహాన్మహీం । నిజాంగ సంగ సంజాత సాంద్ర భేదో
3. దయామివ । (౧) కల్యాణ భాకలయతాదయమాది
4. పోత్రీ ధాత్రీముదహ్య సరసాం సరసాతిరేకాత్ ।
5. సంశ్లేష సంభ్రమ వశాత్సహాసా నిగృంహ్య దంతేన
6. కించిదదునోదధరం ధరాయాః । (౨) ఉరసి నిహిత ల
7. క్ష్మీ బాహువల్లీ యుగేన స్వకరయుగళ మేకీకృత్య కేళీ
8. వినోదే । కువలయదళదామానద్ధ మందార మా
9. లాం దధదివ వితనోతు శ్రీకళాంకాకుళేశః । (3) శ్రీరా
10. మ (ః) శ్రియమాతనోతు జగతాం వేదాంత్తవేద్యో హ
11. రి । జ్ఞానానంత సదాత్మకోపి మఘువత్కాయ్యాఽయ మా
12. యాతనుః । యం దృష్ట్వా రిపవోపి రావణముఖాః కా
13. లావసానే దవం యాతా (ః) శ్రీ హనుమద్వి భీషణము
14. ఖాజాతాః కృతార్థాః భువి । (ర) పరిహేవ్యంద్రాది శిరోమ
15. ణిచ్ఛవిరవిప్రాతర్మ యూఖారుణం భూషావృత్ర
16. భిద శ్శిర శ్శి లహరీ భృంగాళీ శృంగారితం । మంజీర
17. క్వణితై ర్మరాళ వనితా మంజుస్వ నైరంచితం వందే
18. రామపదార విందా మనఘం వందారు కల్పద్రుమం । (౭)
19. అస్తిశ్రీ కృష్ణరాయాఖ్యో నరనాథ శిరోమణిః । రాజశ్రీ
20. చూళికారత్న నీరాజిత పదాంబుజః । (౮) శ్రీకృష్ణక్షితి
21. పాలదత్తమణిభిర్నిద్వత్కవీనాం గృహానానారత్న
22. విచిత్ర కుట్టిమభువో రత్నాకరత్వం గతాః । అబ్ధిః
23. కేవల నీరపూర నిలయ స్సంభావ్యతే సజ్జనై । రం
24. భోదిజ్జలధిః పయోధి రుదధిర్వారాం నిధిర్వారిధిః (;।) (౯)
25. ఆలానం రిపుదంతినామపి పశోయుర్నపస్సమీకా

26. ధ్వశే వైరిస్వాంత నిఖాత శంకురుదితోదీప్రః ప్రతా

27. పాంకుర: । పాతాళోద్ధరణోవరాహవపుషో దం

28. ష్ట్రా విభిద్యోద్గతా శ్రీకృష్ణక్షితిపస్య భాతి విజయ

29. స్తంభ: కాళింగాంగణే । (౮) మహాప్రధాన శ్రీసాళ్వ సతి

30. మ్మస్సచివశేఖర: । శ్రీకృష్ణరాయ నృపతే స్సామ్రాజ్య

31. మధి తిష్ఠతి । (౯) శ్రీ సాళ్వతిమ్మ సచివ: కౌండిన్యకుల

32. శేఖర: । వేమయామాత్య తనయ రాచయామాత్య

33. నందన: । (౧౦) విద్యోనేకం విశేషం వితరణవిభవైర్విద్వదగ్రే

34. సరాణాం పద్మావాణీ విలాసై: ప్రగుణమణిగణై:

35. పక్ష్మలాక్షీ సహస్రై: । రమ్య ప్రాసాదహర్మ్యైర రతుల

36. పరికరై రశ్వహస్త్యాది యానైస్సమ్యక్తైభ్యో విశేషం

37. సమరవిజయత స్సాళ్వతిమ్మస్య నూనం । (౧౧) పంకప్రవే

38. శపరిమార్జన లజ్జయా కింపంకేరుహాలయ మ

39. పాస్య భవన్ముఖాబ్జం । పద్మాధితిష్ఠతి సహ స్నుషయా

40. చ వాణ్యా చౌహత్తమల్ల చతురానన సాళ్వ తిం

41. మ్మ । (౧౨) సప్తాంగోపేత శక్తిత్రితయ చతురుపాయై

42. క మంత్రీశ సాళ్వే తిమ్మాఖ్యే కొండవీట్యాం గజప

43. తినిహితాన్ రాజహంసాన్ గృహీత్వా । ధాటీ

44. మాటీకమానే పరనృపతిఖగా: క్షుత్పిపాసాతి

45. ఖిన్నా: కాకాబ్దాన్ మార్గయంతే గిరిపుర జలధి

46. ష్వాసు గూఢం ప్రవీనా:। (౧౩) ౧౪౧౭ శకాబ్దాలు(1)సుగూ

47. ఢం ప్రవీనా: అక్షు (౪) సంజ్ఞ । (1) సాళువాంక శకవత్సరగ

48. ణ్యాషాఢశుద్ధ హరివాసర సౌరా । సాళ్వతిమ్మ సచి

49. వేన గృహీతం కొండవీటి నగరం నగరాజం । (౧౪) సా

50. ళువాంక అక్షుర సంజ్ఞ । ౧౪౩౭ శకవర్షాలు । (1) పు

51. త్రరామ తటాక దేవ సదనబ్రహ్మ ప్రతిష్ఠానిధి కా

52. వ్యం చేహ పపరత్ర సౌఖ్యజనకా స్సంతానకా స్స
53. ప్త తాః । ఆ వృత్తాః గణనాతివతిః కృతవానానేతు
54. శీతాచలం శ్రీకృష్ణక్షితిపాలమౌళి సచివ (:) శ్రీ సా
55. ళ్వ తిమ్మ ప్రభు: (౧౫) కౌశికాన్వయ సంభూతో నా
56. దిండ్ల కులశేఖర: । అస్తి తిమ్మయ మంత్రీశశ్చిన్మ
57. యాత్మ వివేక ధీః । (౧౬) కృష్ణాంబారుంధతీ ఖ్యాతా
58. భర్తృవాక్య మరుంధతీ । అననూహ్యైవ సర్వ
59. త్ర సానసూయేతి గణ్యతే॥ (౧౭)
60. నాదిండ్ల తిమ్మయామాత్యః కళత్రీ
61. కృష్ణమాంబయా । తత్పుత్రావప్ప
62. యామాత్య గోపయామాత్య శేఖరా । (౧౮)
63. శ్రీ సాళ్వ తిమ్మ సచివ భాగినేయా కు
64. లోద్వహా । నాదిండ్ల యప్పయా మా
65. త్య గోపయామాత్యశేఖరా । (౧౯) అప్పో
66. నాదిండ్ల యప్పస్త్వావాప్య మూర్తిః
67. ప్రచేతసా । పశ్చిమోదన్వదిశాన ద
68. క్షిణోదన్వ దీశ్వరా । (౨౦) శ్రీ కృష్ణక్షితి పా
69. చ్చ తిమ్మసచివాత్పల్యంకికా చామ
70. రే । చత్రం మో వినికొండ గుత్తి కనక
71. క్ష్మాభృత్పురాద్యక్షతాం । మత్తేభాశ్వ
72. పదాతి సంకులమహా సేనాధిపత్యం
73. మహాత్త్రదాజ్యైక ధురంధరత్వ మగ
74. మన్నాదిండ్ల యప్పప్రభుః । (౨౧) జంభ
75. ద్విట్కుంభి కుంభద్వయ సచివ శచీ
76. చారు వక్షోజ కుంభవ్యక్త వ్యాప్తాను
77. లిప్తప్రసృమరమ సృణక్షోద కర్పూ
78. రపూరః । యత్కీర్తిః కాశికేందుంప

79. రిహాసతి నిజైః శ్వేతమాద్వైతవాదై
80. సోయం నాదిండ్ల యప్పప్రభు మ
81. ణిరఖిల స్తుత్య కీర్తిః ప్రతాపః । (౨౨) య
82. ద్ధాటీఘోటకోటీ ఖరఖుర దళిత
83. క్ష్మాతలోద్ధూత ధూళీపాతా
84. ళ... కేళీకృత ధరణి తలే ఖడ్గ యుగ్మస్య
85. బాహుః । జిహ్వాలాఖిల భూ భృ
86. ద్భుజగ పతిరివ ప్రేక్ష్యతే యుద్ధ రం
87. గే సోయం నాదిండ్ల యప్పప్రభు
88. రవని భరాక్రాంత బాహు ప్రతిష్ఠ (ః1) (౨౩)
89. గోపా నాదిండ్ల గోపశ్చ తుల్యా వి
90. తి కథం స్తుమః । ఏక సంత్రాన వా
91. న్యావర్ణ స్సప్త సంతానవార్ణ పరః (౨౪) ఏ
92. కే చాద్యావితా యే వితరణ నిగమా
93. న్ వేధసా సింధుచంద్రప్రాయా జా
94. డ్యం ప్రపన్నాః కతి చ పశుదృషద్దారు
95. జాత్యాతి మూఢాః । ధత్తే చాద్యా ప
96. యం స్తాన్వితరణ నిగమాన్ గోప
97. యార్యః కరేబ్ధిం కల్పద్రుమం కామదే
98. నుం హృది వదనదృశోశ్చంద్ర చింతా
99. మణీ చ । (౨౫) యద్వైరి క్షోణిపాల ప్రకర
100. పుర మహా చంద్రశాలా గృహాంత (ః)
101. శ్రీఖండ స్తంభ కుంభ ద్భుజగపతి వృ
102. థావీథ దేహాకర్ణ వాహాః । మూర్ఛా
103. న్మోహా (ః) స్ఖలంతః సపది గత విషా
104. వైన తేయేన సద్యో ద్యోమార్గం యాం

105. తి సోయం దినమణి వినుతో భా

106. తి నాదింద్ల గోపః॥ (౨౬) శ్రీ కృష్ణక్షితి పా

107. ల మౌళి సచివ (ః) శ్రీ సాళ్వ తిమ్మప్రభు

108. జామాతర్యుర్వరే ధురంధరవహే శ్రీ

109. గోపమంత్రీశ్వరే । ప్రాదత్తాఖిల కొం

110. డవీటి నగరీ సామ్రాజ్య ధౌరేయ

111. కాం మత్తే భాశ్వ పదాతి సైన్యకలితాం

112. పల్యంకికాం చామరే । (౨౭) శ్రీ కృష్ణ రా

113. యనరనాథ శిరః ప్రధాన శ్రీ సాళ్వ

114. తిమ్మ సచివేశ్వర భాగినేయః । నా

115. దింద్లగోప సచివో నయతత్వవే

116. దీ శ్రీ కొండవీటి నగరైక ధురంధరో

117. (భూ)త్ । (౨౮) రాఘవాయగణితే శకవ

118. (త్సరే) రాఘవాయరచితా చలపుయాజం ।

119. వప్రగోపురమయ్యోర్నవ । హర్మ్యైర్గో

120. పమంత్రి తిలకేన నపయార్యః ॥ (౨౯)

121. రాఘవాయ ౧౪౪౨ అక్షర సంజ్ఞ । (1) శాకాబ్దే పు

122. ర వేదవార్ధి శశిభిర్గణ్యే నృపేవత్సరే ఫాల్గున్యాం

123. విధువాసరే శుభదినే శ్రీ కొండవీటీపురే । నాదిం

124. డ్లాన్వయగోపమంత్రి తిలక (ః) శ్రీ సాళ్వతిమ్మ ప్రభోర్జా

125. మాతారఘునాయకస్య కృతవాన్ సమ్యక్ప్రతిష్ఠా వి

126. ధిం । (౩౦) సుగ్రీవలక్ష్మణ విభీషణ జాంబవద్భిశ్శత్రుఘ్న

127. యుక్త భరతేన హనూమతా చ । సీతాపతిం సప

128. రివారక మంగదేన రామం చ గోపసచివోకృత సు

129. ప్రతిష్ఠం । (౩౧) సీతారామ సమన్వితా సభరతా చైషా

130. హ్యాయోధ్యా తతా శత్రుఘ్నాధిక లక్ష్మణావిజయ

131. శ్రీ కొండవీటీ పురీ । సుగ్రీవో హనుమాన్విభీష

132. ణ ఇహ శ్రీ జాంబవత్వంగదో రామం సావరణం ప్ర
133. తిష్ఠితమత్రాన్నా దిండ్లగోపప్రభుః । (३०) శ్రీ కొండవీటి
134. పురినాయక రామచంద్రః కిం చంద్రకాం సమధి
135. గత్య శశః కళంకః । ఆయాతి యావదితి సాళువ
136. కేతనత్వం ధత్సే నచేత్కృత ఇదం గరుడధ్వజస్య। (33) ద్వా
137. సప్తత్యధికాం నియోగకలనాం కతుర్ణం బుధగ్రా
138. మణీః । శ్రీమత్సాళువ రాఘవాయ మహీంతో నా
139. దిండ్లగోపప్రభుః । ప్రాదాదున్నవ నామకం సు
140. ఫలితం సీమా చతుష్కాన్వితం । సర్వాగ్రాంత్ర తయా
141. సమస్తమాసమాష్టైశ్వర్య భోగాన్వితం । (३४) శాలివా
142. హన శకాంక యువాబ్దే శాలివాహన సమాప్త
143. య మంత్రీ । సాళ్వతిమ్మ సచివాదు దవాపత్కొం
144. డవీటి నగరాధిప లక్ష్మీం । (३५) శాకాబ్దే నవ వహ్ని వా
145. ర్ధి వసుధాగణ్యేశ్వరే వత్సరే సుక్షేత్రం వినికొండ
146. కుంతి సరితోర్మధ్యే కియన్మాత్రతః । కృత్వాగ్రామ
147. వరం తటాక కలితం చాప్పాపురాఖ్యాన్వితం । ప్రా
148. దాదంగడి గోపినాథ హరయే నాదిండ్ల యప్ప
149. ప్రభుః । (३६) అనంతగోపి నాథాయ రొంపిచర్లనివా
150. సినే । ప్రాదాద్గోపవరంగ్రామం నాదిండ్లాప్పయ
151. మంత్రిరాట్ । (३७) మద్దేశేలు పురమాధవిదేవ్యై వప్రమిం
152. ద్రజలదీందుగశాకే । పైణిమట్టి మదిశత్వం పూ
153. ర్ణం గ్రామమావసుధ మప్పయ మంత్రీ । (३८) బ్రహ్మ
154. గ్నివేద శశిగణ్య శకేశ్వరేబ్దే నాదిండ్లయప్ప సచివో వి
155. నికొండ దుర్గే । రామేశ్వరాయ ఘనమంటప వప్ర
156. సౌధారమ్యాలయం సమతనోత్సమతారసజ్ఞః (1) (३९)
157. శాకేశవహ్ని నిగమేందుగధాత్రవర్షే నాదిండ్ల తి
158, మ్మసచిహాత్మభవాప్పయార్యః । ఓంకారనామ స

159. రిదంతిక నందిపాటిగ్రామే శివాలయ మనఘ్యర్
160. మహావకాషీత్॥ (౮౦) స్వచ్ఛ స్వచ్ఛవఖావళిచ్ఛవిశిఖాకే
161. లీమరాళీవృతం భూషోద్భాసి భుజంగ పుంగవల
162. లన్నాళామృణాళాన్వితం । వైరివ్రాత శిరోమిళింద
163. వనితాసందోహ సంధానితం । వందే దక్షమఖా
164. రిపాదకమలం బృందారబృందార్చితం । (౮౧) దక్ష ప్ర
165. జాపతేమూర్థా మేషమూర్ధాయ తేక్షణాత్ ।యద్వీరకరుణా
166. వేశాత్సవో వీరేశ్వరోవతం । (౮౨) శాకాబ్దే నిధి రామ వేద ధ
167.. రణీగణ్యేశ్వరే వత్సరే శ్రావణ్యాం వినికొండసీమని సు
168. ధాలిప్తం శిలామంటపం । గ్రామే నూంతులపాటి
169 నామని మహావీరేశ్వరా యాదిశత్ లక్ష్మీనాయక సా
170. ళ్వ తిమ్మవిభవే నాదిండ్ల యప్ప ప్రభుః 1 (౮౩) శాకాబ్దే ౪౪
171. నాబ్ధివేద ధరణీగణ్యే చ సంవత్సరే విఖ్యాతే బహు
172. ధాన్యనామని మహాన్నాదిండ్ల యప్ప ప్రభుః శ్రాం
173. జాగస్త్యమహేశ్వరాయ విపులం రమ్యం మహామం
174. టపం లక్ష్మీనాయక సాళ్వతిమ్మ విభవే పుణ్యాయ కృ
175. త్వాదిశత్॥ (౮౪) నిధిశుచినిగమక్ష్మాగణ్య శాలేశ్వరాబ్దే ప్రభు
176. వరవిని కొండాధీశ నాదిండ్లయప్పః । నిజజనక జన
177. న్యోనిఒత్య వైకుంఠ సిద్ధ్యై కరణిక కరమేరాఒ సర్వమాన్యా
178. నకాషీఒత్ । (౮౫) శాకాబ్దే నిధివహ్ని వేద ధరణీగణ్యేశ్వరే
179. వత్సరే శ్రావణ్యాం విధువాసరే శుభదినే నాదిండ్లయప్ప ప్ర
180. భుః । ప్రాదాన్మల్లవరాగ్రహారమచలం సర్వార్థిః సంపూ
181. రితం తద్గ్రామాధిప చంనకేశవ రమానాథాయ భూ
182. ధాత్మనే । (౮౬) శాకాబ్దే నిధివహ్ని వేద ధరణీగణ్యేశ్వరే వత్స
183. రే వైశాఖ్యాం వినికొండనామని పురే రమ్యం మహా
184 మంటపం । ప్రాదాదంగడి గోపినాథ
185. హరయే ప్రాకారమత్యున్నతం లక్ష్మీనా

186 యక సాళ్వతిమ్మ విభవే నాదిండ్ల య
187. ప్పప్రభుః (౪౭) మద్దిరేలు పురమాధవదేవై్య (వ) ప్ర
188. మున్నతతరం ప్రవిధాయ । నాగవహ్ని జ
189. లధీందుగశాకే వర్షే ఏనమదితోప్పయ
190. మంత్రీ । (౪౮) శాకాబ్దే వసువహ్ని వేదశశిగే వర్షే
191. చధాత్రాహ్వయే నాదిండ్లోప పదాతు కూ
192. రు మఖిలం కృత్వా స్వయం విప్రసాత్ । సం
193. ధ్యాస్నాన జపాహ్నికాది విధయే త్ భ్య
194. స్తటాకం మహత్ శాల్యారామ వరేత్షు సా
195. ధన మదాన్నాదిండ్ల యప్పప్రభుః । (౪౯) ఉ
196. త్ఫుల్లోల్లోల వేల్లత్కమల వన మిళద్రాజహం
197. సావతంసం క్రేంకారిక్రౌంచ చక్రక్రమ
198. గతి మిథునక్రోడ ఖేలామనోజ్ఞం । పా
199. రావారాంకకారం తటపుట ఘటితోత్తా
200. లతాలం తటాకం కృత్వా నాదిండ్ల యప్ప ప్ర
201. భు రకృతతరాం విప్రసాదాతుకూరా: (౫౦)
202. శాకాబ్దే గజరామవార్ధి మహిగే ధాత్రా
203. ఖ్యవర్షే ఘనం ప్రాసాదం నవహేమ కుం
204. భ కలితం రమ్యం మహామంటపం । శ్రీమన్మం
205. గళ శైలనాథహరయే నాదిండ్లయప్ప ప్రభు
206. గ్రామం మంగళశైలనామకమపి ప్రాదాత్
207. నృసింహాయచ । (౫౧) శాకాబ్దే బ్రహ్మవహ్నిశ్రు
208. తిశశిగణితే చేశ్వరాఖ్యేచవర్షే రేటూరిగ్రామ
209. సీమన్యవయుతి కలనానిమిటాప్పా పురా
210. ఖ్యం । దత్వాగ్రామం ద్విజేభ్య స్తదుపకృతికృతే శా
211. లిసస్యాదిసిద్ధ్యై ప్రాదాన్నాదిండ్లయప్ప ప్రభుమణి
212. రుదధిప్రఖ్యమేకం తటాకం । (౫౨) అప్పా పురేవార్ధి సమ

213. స్తటాక పద్మాకరోయం ద్విజరాజవాస: । యక్షే వనం
214. చాచ్యుతశాలిధామ గ్రీష్మేపయ: పూర్ణత
215. యానదీక । (౧౩) నాదిండ్ల సీమ్నికియతీ మవ
216. యుత్య భూమి మవ్వాపురంచ విరచా
217. య్య తటాక యుక్తం (1) నాదిండ్లయప్ప స
218. (చి) వోదిత తద్ద్విజేభ్యో బ్రహ్మాగ్ని వార్ధి
219. శశిశాకగుణేశ్వరేబ్దే (౧౪) శాకాబ్దే నిధి రా
220. మ వేద ధరణీగణ్యేశ్వరే వత్సరే యేచూర్
221. రాదతయుత్య భూమి ముచితాం ప
222. ద్మాకరాలంకృతం । గ్రామం కేసరిపాటి
223. పుట్టిదశక ప్రాయం విధాయాదిశద్యే
224. (చూర్) యూర్ భళనారసింహ హరయే నా
225. (దిం)డ్లయప్ప ప్రభు: (౧౫) అనంత్త గోపినా
226. (థా)య రొంప్పిచర్ల నివాసినే । ప్రాదాద్గో
227. పవరం గ్రామం నాదిండ్లాప్పయ మంత్రి
228. రాట్ । (౧౬) శాకాబ్దేవసువహ్ని వేద ధరణీ గ
229. ణ్యేచధాత్రబ్దకే వైశాఖ్యాం వినికొండ సీ
230. మని సుధీనాదిండ్లయప్ప ప్రభు: । వా
231. (సి) ష్ఠాయచ భర్త పూండిమఖిలం గ్రామం
232. స్వనామాంకితం ప్రాదాద్రియణ
233. భాస్కరాయ నిధుషేష్టైశ్వర్యభోగాన్వితం (౧౭)
234. శాకాబ్దే గజవహ్ని వేదశశిగే వర్షే చ ధా
235. త్రాహ్వయే శ్రావణ్యాం వినికొండ సీమ్ని

236. కృతధీనాౕదిండ్లయప్ప ప్రభుః । యేచూౕ
237. రావవయుత్య గోపపురమిత్యాఖ్యం (ద్వి)
238. జేభ్యాదిశ గ్రామం కేసరిపాటి పుట్టి దశ (క)
239. ప్రాయం తటాకోజ్జలం॥ (౫౮) శాకాబ్దే నిధి రా
240. మవర్గౕ ధరణీ గణ్యేశ్వరే వత్సరే కాతిౕకాం
241. వినికొండ సీమ్ని సుకృతీ నాదిండ్లయప్ప
242. ప్రభుః । ప్రాదాదన్నవరాభిదం చ సకలం
243. గ్రామం స్వనామాంకితం కొండిన్యాన్వ
244. యయూరదేచ విదుషేష్టైశ్వర్య భోగాన్వితం
245. 1 (౫౯) యానజ్జహ్ను సుతాత్రియంబక సుతా
246. శ్రీసంహ్యా పుత్రీపయ (ః) పూరా।స్తే పునతే భు
247. వంచ సకలాం శ్రీ కొండవీటీపురీం । యా
248. వత్కావ్య సుధాంబురాశి లహరీ హేలాం
249. విధత్తే కవిస్తావత్సాఘవతిమ్మ కీతిౕలతి
250. కాపుష్పత్వజస్రం భువి॥ (౬౦) శ్రీకృష్ణక్షోణి పా
251. ల ప్రచురతర మహారాజ్య ధేరేయ నీ
252. తి ప్రాగల్భ్యస్సాళ్వతిమ్మ ప్రభువర తి
253. లకో రాచయామాత్య సూనుః అచం
254. ద్రాదిత్య తారస్థిరతర మదిశత్కాం
255. డ్డ కాపూరి నామఖ్యాతగ్రామంత్రి
256. కూటేశ్వర నిటలదృశే విశ్వ లోకేశ్వరా
257. య॥ (౬౧) శ్రీ శ్రీ శ్రీం జేయును

ABRIDGED TRANSLATION

(Line 1.) Let there be prosperity !

(Verse 1.) May the primeval boar protect you, he who lifted the earth that was wet as if it (*were a woman that had fallen in love with him and*) were in violent perspiration on account of the touching of his body !

(V. 2.) Let this primeval boar devise what is propitious! When he had lifted the wet earth from the flood of water, he held it with great force for fear lest it should slip down, and (*thereby*) hurt a little the lower part of it with his tusk (*like a lover who, when he has lifted his mistress in excess of passion, bewildered by the contact with her body, squeezes her with great force and inflicts a little wound to her lower lip with his tooth*).

(V. 3.) The lord of Kākuḷa who, in love's wanton sports, interlacing his own (*blue*) hands with the tender (*white*) arms of Lakshmī clinging to his chest, wears, as it were, a garland of *mandāra* flowers entwined with strings of leaves of the blue water-lily,—may he exhibit the skill of fortune !

(V. 4.) The holy Rāma (*who is identical with*) Hari, who may be known from the Vēdānta ; who, though his nature is knowledge, without end, and existence, yet, in order to perform the duties of Maghavat, wears an illusory body ; at whose sight even his enemies, such as Rāvaṇa and the rest, went to heaven at the end of their time, and others, such as Hanumat and Vibhīshaṇa, felt perfect satisfaction on earth,—let him grant welfare to the worlds !

(V. 5.) I do homage to the sinless lotus-like foot of, Rāma, the tree of desires to those who worship it, which is reddened by the splendour of the crest-jewels of Indra and the other (*gods*) bowing (*before him*) as (*the lotus is reddened*) by the early rays of the sun ; which is embellished by the waves of light from the thunderbolt of the slayer of

Vṛitra as (*the lotus is embellished*) by flights of bees ; and which is distinguished by the tinkling of its anklets as (*the lotus is distinguished*) by the sweet sounds of the female flamingoes.

(V. 6.) There is (*a king*) called the glorious *Kṛishṇa-rāya,* the head-ornament of kings, whose lotus-like feet are illuminated by the crest-jewels of princes.

(V. 7.) Through the precious stones presented by the glorious king Kṛishṇa the houses of the learned and the poets have pavements sparkling with jewels of different kinds, and have (*thus*) become jewel-mines ; veracious people (*therefore*) speak of the ocean which is (*now*) only a receptacle of floods of water (*only in terms meaning water-receptacle, such*) as *ambhōdhiḥ, jaladhiḥ payōdhiḥ, udadhiḥ, vārāṁ nidhiḥ, vāridhiḥ.*

(V. 8.) In the court of *Kaliṅga* is seen the pillar of victory of the glorious king Kṛishṇa, (*resembling*) a stake for (*tying*) the elephants of his enemies, a post for (*sacrificing*) his foes in battle like cattle at a sacrifice, a shaft thrust into the hearts of his enemies, a lofty radiant shoot of splendour, the tusk of the bear-bodied (Vishṇu) rising from the lower regions by piercing the earth.

(V. 9.) The great chancellor, the glorious *Sāḷva-Timma,* the best of ministers, rules the empire of the glorious king Kṛishṇarāya.

(V. 10.) The glorious minister Sāḷva-Timma, the best of the family of Kauṇḍinya, is the son of the minister *Rācha,* the son of the minister *Vēma.*

(V. 11.) We are not aware that the leaders of the learned differ in any way (*from Sāḷva-Timma*) as to their wealth (*obtained*) by donations, their sports with Padmā or *Vāṇī,* the number of their excellent jewels, the thousands of their fair-eyed women, their beautiful mansions and palaces, their unequalled attendants or their carriages for horses, elephants,

etc.; (*but*) verily, well we know how (*in one thing*) Sāḷva-Timma differs from them, for he is victorious in battle.

(V. 12.) Was it, because she was ashamed (*of being obliged*) to clean herself from the contact with the mud, that Padmā gave up the dwelling in the mud-born (*lotus*) and abides in the water-born (*lotus*) of thy face, together with her daughter-in-law Vāṇī, O Sāḷva-Timma! (*who on that account art both*) Chauhattamalla (*and*) Chaturānana.

(V. 13.) When Sāḷva (*or* the hawk), surnamed Timma, the one chief minister on account of (*his knowledge of*) the four means and the three powers together with the seven constituents (*of government*), after having captured the swan-like kings appointed by Gajapati in *Koṇḍaviṭī*, is planning an attack, the hostile princes, secretly absconding, tormented by hunger and thirst, are searching for the *Śaka years in the mountains (7), the towns (3), the oceans (4) and the earth (1), (thus)* resembling birds which, flying off unnoticed, tormented by hunger and thirst, are looking for herbs and (*rain-giving*) clouds in the mountains, the towns, the oceans and the earth.

(V. 14.) *On Saturday, the Harivāsara of the bright half of the month Āshāḍha, to be counted in the Śaka year marked by Sāḷuva* (*Sāḷuvāṅka*), the town of Koṇḍavīṭi, the excellent hill-fort, was taken by the minister Sāḷva-Timma.

(V. 15.) (*The procreation of*) a son, (*the planting of*) a grove, (*the construction of*) a tank, (*the consecration of*) a temple, the marriage (*of a girl*) to a Brāhmaṇ, (*the hoarding of*) a treasure, and (*the composition of*) a poem are the seven *saṁtānaka* acts which cause happiness in this world and in the next one; the glorious lord Sāḷva-Timma, the prime-minister of the glorious king Kṛshṇa, has so often performed them, from the Bridge to the snowy mountain, that one cannot count them.

(V. 16.) There is born in the lineage of Kauśika, the best of the family of *Nādiṇḍla*, an excellent minister, *Timma,*

who has the true knowledge of him whose nature is intelligence.

(V. 17.) *Kṛshṇāmbā,* renowned as Arundhatī, because she does not oppose (*arundhati*) the command of her husband, is regarded as Anasūyā, because she is always free from spite (*anasūyā*).

(V. 18). The minister Nādiṇḍla-Timma was married to Kṛshṇamāmbā ; his sons were the excellent ministers *Appa* and *Gōpa.*

(V. 19.) The sister's sons of the glorious minister Sāḷva-Timma, who continued his family, were the excellent ministers Nādiṇḍla-Appa and (Nādiṇḍla-)Gōpa.

(V. 20.) Appa, who manifests himself in the waters and (*who bears the epithet*) Prachētas, and *Nādiṇḍla-Appa,* who is easily accessible and intelligent, are the lords, the one of the western, and the other of the southern ocean.

(V. 21.) It was the lord Nādiṇḍla-Appa who obtained from the glorious king Kṛishṇa and the minister Timma (*the right to use*) a palanquin, two *chauris* and a parasol, and the posts of superintendent of *Vinikoṇḍa, Gutti,* and *the city on the golden mountain* (*Mēru*), of commander-in-chief of a large army consisting of rutting elephants, horses and infantry, and of sole governor of that kingdom.

(V. 22.) (*The man*) whose fame—a swelling smooth cloud of pulvarized camphor, anointing, covering and spreading on, the beautiful rounded breasts of Śachī which resemble the two frontal globes of the elephant of the slayer of Jambha—derides the moon in the month Kārtika by asserting that it has not its equals in whiteness,—that man is the excellent lord Nādiṇḍla-Appa whose brilliant fame (*therefore*) is to be praised by all men.

(V. 23.) (*The man*) whose arm, when it brandishes a sword on the battle-field on the surface of the earth which he has made (*appear*) like the Pātāla world by the clouds

of dust whirled up from the ground crushed by the hard hoofs of millions of his war-horses, looks like the formidable licking lord of the serpents who supports the earth,—that man is the lord Nādiṇḍla-Appa whose arm (*therefore*) is the support on which the weight of the earth rests.

(V. 24.) How can we praise Gōpa and *Nādiṇḍla-Gōpa* as being alike to each other ? (*For*) the former has (*only*) one *saṁtāna,* while the latter has seven of them.

(V. 25.) Some, (*although they were*) taught the rules of donation by the creator, are dull (*or* cold), such as the ocean and the moon, and some are exceedingly stupid because they belong to the class of cattle, stone or wood; (*but*) the honourable Gōpa, teaching them the rules of donation, carries in his hand the ocean, in his heart the tree of desires and the cow of wishes, in his face the moon, and in his eye the stone of desires.

(V. 26.) Having their bodies licked by the lords of the serpents decorating the sandal-wood pillars in the large apartments on the top of the houses in the towns of the numerous kings hostile to *him,* becoming totally insensible and faltering, (*but*) having instantly lost their poison through (*the presence of*) Vainatēya, the horses of the sun are suddenly walking along the sky ;—brilliant is he, this Nādiṇḍla-Gōpa who is praised by the sun.

(V. 27.) The glorious lord Sāḷva-Timma, the minister of the glorious Kṛishṇa, the first among kings, gave to his younger son-in-law, the glorious Gōpa, the best among governors and an excellent minister, the post of governor of the whole empire of the city of Koṇḍavīṭi, together with an army consisting of rutting elephants, horses and infantry, and (*the right to use*) a palanquin and two *chaurīs.*

(V. 28.) The sister's son of the prime-minister, the glorious Sāḷva-Timma, the chancellor (*pradhāna*) of the glorious Kṛishṇarāya, the first among kings,—the minister

Nādiṇḍla-Gōpa versed in the principles of policy, was the sole governor of the excellent city of Koṇḍavīṭi.

(V. 29.) *In the Śaka year counted by Rāghavāya* the excellent minister Gōpa showed his veneration for (*the god*) Rāghava in *Achalapuri by* (*erecting*) new buildings adorned with a wall and a gate-tower.

V. 30 records the setting-up of an image of Raghunāyaka.

(V. 31.) Rāma, the husband of Sītā, with a circle consisting of Sugrīva, Lakshmaṇa, Vibhīshaṇa, Jāmbavat, Bharata together with Śatrughna, Hanūmat and Aṅgada, were duly set up by the minister Gōpa.

(V. 32.) Possessed of Sītā and Rāma, Bharata, Śatrughna and Lakshmaṇa, this excellent city of Koṇḍavīṭi is flourishing (*like*) Ayōdhyā; (*but*) here are (*also*) *Sugrīva,* Hanūmat, Vibhīshaṇa, Jāmbavat and Aṅgada, (*for*) the lord Nāḍiṇḍla-Gōpa set up Rāma with his circle.

(V. 33.) O Rāmachandra, glorious lord of the city Koṇḍavīti, dost thou, having become a moon (*chandra*), assume the ensign of the hawk (*sāḷuva*), because thou thinkest that the hare comes in as a stain ? If not, why (*dost thou assume*) *this* (*ensign*) of him who has the Garuḍa as his emblem ?

V. 34 records the grant of a village of Sāḷuva-Rāghava.

(V. 35.) *In the year Yuvan, marked as Sālivāhana-Śaka,* the minister *Appa,* who is equal to Śālivāhana, obtained the regentship of the city of *Koṇḍavīṭi* from the minister Sāḷva-Timma.

Vv. 36.40 record various grants.

(V. 41.) I worship the lotus-like foot of the destroyer of the sacrifice of Daksha, which is revered by the hosts of the gods ; which is covered by the brilliant rays of the lines of its exceedingly white nails, as (*a lotus is covered*) by ducks kept for pleasure ; which is adorned with huge

serpents glittering like ornaments, as (*a lotus is adorned*) with the floating fibres of its stalk ; which is surrounded by the heads of the hosts of his enemies, as (*a lotus is surrounded*) by flights of female bees.

(V. 42.) Let that Vīrēśvara protect you whose deep compassion with heroes was the cause of Daksha-Prajāpati's head becoming quickly the head of a ram !

Vv. 43-49 record various grants.

(V. 50.) Having made at *Ātukūru a tank,* where lines of swans meet in the clusters of the widely opened water-lilies floating on the waves ; which is charming, because the curlews are (*seen there*) striding in circles and sporting in pairs, (*pressing each other*) with their throats, (*at the same time*) uttering sharp cries ; which is the rival of the ocean ; where a loud dabbling noise originates in the cavities of the banks, the lord *Nādiṇḍla-Appa* presented it completely to the Brāhmaṇs.

Vv. 51 and 52 record two grants.

(V. 53.) This tank at *Appāpura,* resembling the ocean, which, abounding in lotuses, was the abode of the kings of birds, became a forest, a field of rampant paddy, and in the hot season a stream, because (*even at that time*) it was full of water.

Vv. 54-59 record various grants.

(V. 60.) As long as the floods of the daughter of Jahnu, the daughter of Tryambaka and the holy daughter of Sahya are purifying the earth and the whole city of Koṇḍavīṭi, as long as a poet is sporting in the waves of the nectar-ocean of poetry, so long shall the creeper of Sāḷuva-Timma's fame continually blossom on earth !

V. 61 records a grant by Sāḷva-Timma.

(L. 257.) Happiness ! Happiness ! May it cause happiness !

24. KOṆḌAVĪḌU INSCRIPTION OF NĀDIṆḌLA GŌPA

Epigraphia Indica, Vol. VI, No. 22, pp. 230-39

Place: Koṇḍavīḍu, Guntur Dist.

Dynasty and King: Third Vijayanagar—Tuḷuva—Nadiṇḍla Gōpa of the time of Kṛishṇadēva Rāya.

Date: 1520 A.D.

Language : Sanskrit

Script : Telugu.

TEXT

1. శ్రీరామచంద్ర (ః) శ్రియమాతనోతు సీతా
2. సహాయో మునిధర్మ పత్న్యః । యస్యాంఘ్రిపంకేరుహారే
3. ణురాసీదాశ్మవ్రతస్త్యాదాపనకర్మహేతుః॥(౧) ప్రహ్వేంద్రాదిశిరో
4. మణిచ్ఛవిరవిప్రాతర్మయూఖారుణం భూషావృత్రభిదశ్మలశ్మలహ
5. రీ భృంగ్గాళిశృంగ్గారితం। మంజీరక్వణితైర్మరాళవనితా మంజుస్య
6. నైరంచ్చితం వంద్దేకామపదారవింద్ద మనఘంవంద్దారు కల్ప
7. ద్రుమం॥ (౨) యత్కటాక్షశ్చకరుణాక్రోధాభ్యాం శబలీకృతః। విభీ
8. షణే రావణేచసవః పాయాద్రఘూద్వహః॥ (3) అవ్యాదాదివరా
9. హో వత్సరసాముద్వహన్మహీం । నిజాంగ్గ సంగ్గ సంజాత
10. సాంద్రస్వేదోదయాదివ॥ (౪) ఉరసి నిహిత లక్ష్మీబాహువల్లీ యు
11. గేన స్వకరయుగళమేకీకృత్య కేళీవినోదే । కువలయదళదామా
12. నద్ధ మందార మాలాం దధదివవితనోతు శ్రీకళాంకాకుళేశః॥ (౫)
13. అస్తిశ్రీ కృష్ణరాయాఖ్యో నరనాథశిరోమణిః। రాజన్యచూళికారత్న
14. నీరాజితపదాంబుజః॥ (౬) సింహాసన సహితయా ద్వాపరే లజ్జ

15. యాహలిః । కతాసింహాసనాసీనః కృష్ణరాయో యదూద్వ
16. హః॥(౭)శ్రీకృష్ణక్షితిపాలదత్తమణిభిర్విద్వత్కవీనాంగృహానానా
17. రత్న విచిత్రకుట్టిమభువో రత్నాకరత్వంగతాః । అబ్ధిః కేవల నీర
18. పూరనిలయస్సంభావ్యతే సజ్జనై రంభోధిజలధిః పయోధి
19. రుదధివార్ధీరాం నిధివార్ధిరిధిః॥ (౮) ఆలానంరిపుదంత్తినా మరి ప
20. శోయూర్ణ పస్సమీకాధ్వరే వైరిస్వాంత నిఖాతశంకు రుదితో
21. దీప్రః ప్రతాపాంకురః । పాతాళాద్ధరణీం వరాహవపుషోదంష్ట్రా
22. విభిద్యోదత్తా(శ్రీ)కృష్ణక్షితిపస్యభాతివిజయ స్తంభః కళింగాంగణే॥(౯)
23. మహాప్రధ్నానః శ్రీసాళ్వతిమ్మ స్సచివశేఖరః॥ శ్రీకృష్ణరాయ నృ
24. పతేస్సామ్రాజ్య మధితిష్ఠతి॥ (౧౦)శ్రీసాళ్వతిమ్మసచివః కౌండిన్యకు
25. లశేఖరః। వేమయామాత్యతనయః రాచయామాత్యనంద్దనః॥(౧౧)వి
26. ద్యోనైకం విశేషం వితరణవిభవైర్విద్వదగ్రేసరాణాం పద్మావాణీ
27. విలాసైః ప్రగుణమణిగణైః పక్ష్మలాక్షీసహస్రైః । రమ్యప్రాకా
28. రహర్మ్యైః రతులపరికరై రశ్వహస్త్యాదియానై స్సమ్యక్తేభ్యోవిధేదం
29. సమరవిజయతస్సాళ్వతిమ్మస్య జానే॥ (౧౨) సప్తాంగోపేతశక్తి త్రి
30. తయ చతురుపాయైక మంత్రీశసాళ్వే తిమ్మామాత్యే కొండవీట్యాం
31. గజపతినిహితాన్ రాజహంసాన్ గృహీత్వా । ధాటీమాటీక
32. మానే పరనృపతిఖగాః క్షుత్పిపాసాతిఖిన్నాః శాకాద్వారా మా
33. ర్గణయంత్తే గిరిపుర జలధిత్సాను గూఢంప్రలీనాః॥ (౧౩) సాళు
34. వాంక శకవత్సరగణ్యాషాఢ శుద్ధహరివాసరసౌరా । సాళ్వ
35. తిమ్మసచివేన గృహీతం కొండవీటి నగరం నగరాజః(౧౪)పుత్త్రి
36. రామతటాకదేవ సదన బ్రహ్మప్రతిష్ఠానిధిః కావ్యంచే (హపరత్ర)
37. (సౌఖ్య) జనకాస్సంతానకా స్స్వప్తతాన్ । అవృత్తాన్ గ (ణనాతిప)
38. త్రిః కృతవానాసేతు శీతాచలం శ్రీకృష్ణక్షితిపాలమౌళి సచి
39. వ(ః)శ్రీసాళ్వతిమ్మప్రభుః॥ (౧౫) కౌశికాన్వయ సంభూతో నాదిండ్ల
40. కులశేఖరః। అప్పతిమ్మయమంత్రీశస్సమస్త స్వవర బంధుషు॥ (౧౬)

41. కృష్ణాంబారుంధ్ధతీ నూనం భత్ర్తృవాక్యమరుంధతీ । అనసూయా
42. హిసవత్ర్త హ్యానసూయేతిగణ్యతే॥ (౧౭) నాదిండ్లతిమ్మయామాత్యః
43. కళత్త్రై కృష్ణమాంబయా ।
44. తుత్పుత్త్రైవప్పయామాత్య
45. గోపయామాత్యశేఖరా॥ (౧౮)
46. జంభద్విట్కుంభి కుంభద్వ
47. య సచివశచీ చారు వక్షో
48. జ కుంభవ్యక్త వ్యాప్తాను వి
49. ప్తప్రసృమర మసృణక్షోద
50. కర్పూరపూరః ! యత్కీర్తిః
51. కార్తికేందుం పరిహసతి ని
52. జై (ః) శ్వైతిమాద్వైతవాదైస్సోయం
53. నాదిండ్లయప్ప ప్రభుమణి
54. రఖిలస్తుత్య కీర్తి ప్రతాపః॥ (౧౯)
55. యద్ధాటీఘోటకోటీ ఖరఖు
56. రదళితక్ష్మాతలోద్ధూత ధూళీ
57. పాళీపాతాళకేళీ కృతధరణి త
58. లే ఖడ్గయుగ్యస్య బాహుః । జం
59. హోలాభీల భూభృద్భుజగ ప
60. రివృఢో లక్ష్యతే సిద్ధసంఘై స్సో
61. యం నాదిండ్లయప్ప ప్రభుర
62. వినిభరాధార బాహుప్రతిష్ఠః॥ ౨౦)
63. గోపానాదిండ్ల గోపశ్చ తుల్యా
64. వితి కథం బ్రువే । ఏకసంతాన
65. వాన్పూర్వ స్సప్తసంతానవాన్పరః॥ (౨౧)
66. ఏకే చాధ్యాపితాయే వితరణ

67. నిగమాన్వేధసా సింధు చంద్ర
68. (ప్రా)యా జాడ్యం సపన్నాః కతి
69. చ పశుదృషద్దారు జాత్యాతి మూ
70. ఢాః । థత్తే చాధ్యాపయంస్తాన్ వి
71. తరణ నిగమాన్ గోపయాయాన్ః క
72. ర్ధిం కల్పద్రుం కామధేనుం హ్రా
73. ది వదనదృశోశ్చంద్రచింత్తా మ
74. ణీచ॥ (౨౨) యద్వైరిక్షోణిపాల ప్ర
75. కరపురమహః చంద్రశాలా గృ
76. హాంత్తః శ్రీఖండస్తంభ శుం
77. భద్భుజగ పరివృఢాలీఢ దేహః
78. కృన్ వాహాః । మూర్ఛన్నోత్సాహః (;) క్ష
79. లంత్తస్సపది గతవిషా వైనతే
80. యేన సద్యో ద్యోమార్గాం యాం
81. త్రి సోయం దినమణి (వి) నుతో
82. భాతి నాదిండ్ల గోపః॥ (౨౩) శ్రీకృష్ణ
83. క్షితిపాలమౌళి సచివ; శ్రీసాళ్వ
84. తిమ్మ ప్రభుజాన్ మాతయన్ వరే ధు
85. రంధరవరే శ్రీగోపమంత్రీశ్వరే ।
86. ప్రాదత్తాఖిల కొండవీటి నగరీ
87. సామ్రాజ్య(ధౌరేయతాం మత్తేభాశ్వప) దాతి సైన్యకలితాం ప
88. ల్యంకీకా చా (మరే॥) (౨౪) (శ్రీకృష్ణరాయన) రనాథశిరః
ప్రధానః శ్రీసాళ్వ
89. తిమ్మసచివేశ్వ(రభాగినేయః । నాదిండ్ల) గోపసచివో నయతత్త్వ
90. వేదీ శ్రీకొండవీటి నగరైక ధురంధరోభూత్॥ (౨౫) రాఘు
హాయ ౧౪౪౨
91. గణితే శకవర్షే రాఘువాయ రచితాచలపుర్యాం । వప్రగోపు

92. రయుక్తైర్నవహార్మ్యైర్గోపమంత్రి తిలకేన సపర్యాః॥
(౨౬) శాకా

93. బ్దేక్షియుగాబ్ధి చంద్రగణితే సంవ్వత్సరే విక్రమే శ్రీకృష్ణక్షితి
94. పాలమౌళి సచివః శ్రీసాళ్వతిమ్మాజ్ఞయా । ప్రాసాదం నవ
95. భిశ్చ హేమకలశైరత్యున్నతంగోపురప్రాకారోత్సవమంట
96. పైరుపచితం శ్రీరామ భద్రాయ చ॥ (౨౭) ॥ రామా
యోత్సవ విగ్ర

97. హాంశ్చ కనకాకల్పాంశ్చ ముక్తావళీ ముఖ్యం చాభరణౌఘ
98. ముజ్జ్వలతరం శ్రీకొండవీటీపురే । ద్వ్యాసప్తత్యధికాం నియోగ
99. రచనాం నాదిండ్లగోపప్రభుర్లక్ష్మీనాయక సాళ్వతిమ్మ విభ
100. వే పుణ్యాయ కృత్వాదిశత్॥ (౨౮) శ్రీయజ్ఞవాటిపుర నాయక
101. రాఘవాయ శ్రీకొండవీటి సకలాంధ్వసు మూలవీసార్ ।
102. లేం బల్లెమాద్యమనుపాల్య చమ్మెందవోలుం శ్రీసాళ్వతిమ్మ
103. వచసాదితి గోపమంత్రీ॥ (౨౯) యావజ్జహ్నుసుతాత్రియంబ
104. కసుతా శ్రీకృష్ణవేణ్ణాపయః పూరాస్తేపునతే భువంచ విపులా
105. శ్రీకొండవీటీపురీం । యావత్కావ్యసుధాంబురాశి లహరీ
106. హేలాం విధత్తే కవిస్తావత్సాళువతిమ్మకీర్తిర్లతికాపుష్ప్వత్వజ
107. స్రం భువి॥ (౩౦) మహోపాధ్యాయ పంచాగ్ని దీక్షితో
ద్వాదశాహకృత్ (1)

108. లొల్ల లక్ష్మీధరో యజ్వాప్రాహైతద్ధర్మశాసనం॥ (౩౧)
శ్రీశ్రీశ్రీ । (1)

109. స్వస్తిశ్రీ (11) జయాభ్యుదయ శాలివాహన శకవర్షంబులు
౧౪౪౨

110. అగు నేంటి విక్రమ సంవ్వత్సర వైశాఖ శుద్ధ ౧౫ బు । సోమ
గ్రహణ

111. పుణ్యకాలమందు కొండవీటి శ్రీయజ్ఞవాటికా రఘునాయకులకు

112. శ్రీకృష్ణదేవ మహారాయల సామ్రాజ్యధురంధర శ్రీమ
113. న్మహా ప్రధాన సాళువ తిమ్మరసయ్యంగారి మేనల్లుడైన కౌశిక
114. గోత్ర ఆపస్తంబసూత్ర యజుశ్శాఖాధ్యాయులైన నాదిండ్ల
115. తిమ్మరాజుంగారి కుమారుండైన గోపరసయ్యంగారు దే
116. వునికి శిఖరము గట్టించ్చి శిఖరమంటపగోపురాలు సున్న
117. పనులు చేయించి ప (యి) డి కుండలు యెత్తించి తిరు
118. చుట్టుమాలేను ప్రాకారమున్ను కట్టించి ఉత్సవ విగ్ర (హా)
119. ల సమర్పించి అంగ్గరంగ్గ వైభవాలకున్ను అమృతపళ్ళ
120. (కు) న్ను ఉత్సవాలకున్ను పూర్వాన సాగివచ్చి (న) లేంబల్లె
గ్రామము
121. సాగించ్చి మైందవోలిగ్రామము సమర్పించి కొండవీటి
122. సీమలోను సుంఖము సాగినచోట నల్లాను మూలవీసాలు
123. (కొ)ండ (వీ) డు (వుం)డు వసంత్తగరు ఉలానుఆరువంట్యాలాను
124. (ఉప్పు) (లాలూవలు) కర(వటా)లానుతిరుమలపర్వతాలుమొద
(లై)న వచ్చి (పో)
125. (ఇ) హాది (మా)......(నని)ర్ణ (యు)......జొం(న్న)లు
కో(అ) లు ఆ
126. ఉప్పుమామిడికాయలు ఉశి (రి)
127. కెకాయలు వొంకాయలు ఇం
128. ద్దుపుకాయలు మావేన వీనికి
129. (గో) నే( ) కి అరప్రైకం లెఖను । పెస
130. లు మినుములు సనంగలు ఉలువ
131. లు కంద్దులు గోధుమ
132. లు నువులు ఆముదాలు
133. కారామళ్లు అనుములు ప్రత్తి
134. చింత్తపండ్డు కరక్కాయ ఉశిరి

135. కెపప్పు కంద చామ చిరుగడం
136. వీనికి గోనె ౧ కి ప ఇకమున్ను (1) ఉల్లిప
137. సప్పు గుగ్గిలంమెంత్తి జిలకఱ ఆ
138. వాలు క్షోత్తిగోనేల సలగ అల్లంని
139. మ్మపండ్లు టెంకాయలు వీని (కి) గో
140. నె ౧ కి దమ్మాలు రెండును (1) మా (మి)
141. ఇ ఆముదం సంగడి ఇప్పపూ శొం
142. ఠి ఇనుము ఉక్కుటులులు వీనికి
143. గోనె ౧ కి దమ్మాలు రెండున్ను(1)మా (మి)
144. (డి)తాం(డ్ర గోనె౧(కి)(దమ్మా)లుముండు (1)
145. పంచధార పోంకలు నూలు తమ
146. లపాకులు వీని గోనె ౧ కి దమ్మాలు
147. నాలుగు (1) పిప్పలి మిరియాలు గం
148. ధము కరాంభుఉ జాజికాయ
149. జాతిపత్రి సీసము తగరము రా
150. గి వీని గోనె ౨ కి దమ్మాలు ఆరు (1) క్షో
151. కల మలగకు చవేల (1) ఈ మర్యాద
152. ను పెక్కండ్ర చాత మూలపీసాలు
153. (ఇ)ప్పించి (శ్రీ)మన్మహా ప్రధాన సా
154. ళువ తిమ్మసర్యయ్యగారికిన్ని వారి దే
155. వులు లక్ష్మమ్మగారికిన్ని పుణ్యము
156. (గా)ను నాదిండ్ల గోపసర్యయ్యంగా
157. రు సమర్పించను। ఈ ధర్మానకు ఓ
158. డెరాజులు తెలుంగురాజులు
159. తప్పిరా గంగ్గలోను గోవ్రాత్య చేశి
160. న దోషాన బోవువారు (1) తురక రా
161. జులు తప్పిరా పంద్ది దిం(న్న) దోషా

162. న బోవువారు॥ ఏ (కైవ) భగినీ లోకే

163. సర్వేషామే (వ, భూభుజాం (1) నభో (జ్యా)

164. (న) కరగ్రాంహ్యో దేవదత్తా వసుంధ

165. రా॥ (౩౭) దానపాలనయోర్మధ్యే దానా

166. చ్ఛ్రేయోనుపాలనం॥

SUMMARY

The inscription has much in common with the Maṅgala-giri and Kāzā pillar inscriptions edited above, p. 108 ff. Up to v. 26, it contains only 3 verses not found in those inscriptions (vv. 1, 3 and 7), among which only v. 7 deserves to be noticed, as *Kṛishṇarāya* is styled here a descendant of *Yadu.*

With v. 26 begins a list of some gifts made by Nādiṇḍla-Gōpa, V. 26 is identical with v. 29 of the Maṅgalagiri inscription and refers to the same gift as that mentioned in the next verse. Vv. 27-28 record that *in the Śaka year counted by the eyes (2), the yugas (4), the oceans (4), and the moon (1), in the year Vikrama (i.e.* Śaka-Saṁvat 1442 expired), he presented, by order of *Sāḷva-Timma,* the minister of king *Kṛishṇarāya,* an exceedingly high temple (*prāsāda*) furnished with nine gilt domes (*kalaśa*), a gate-tower (*gōpura*), a wall (*prākāra*), and a festive hall (*utsava-maṇtapa*), to the holy *Rāmabhadra,* and images for processions (*utsava-vigraha*), golden ornaments, two pearl necklaces, a great quantity of excellent beautiful ornaments, and the performance of *niyōga,* exceeding seventy-two, to *Rāma* in the town of *Koṇḍavīṭī* for the benefit of *Sāḷva-Timma,* the husband of *Lakshmī.* V. 29 adds that, by order of *Sāḷva-Timma,* he assigned to the temple of the holy *Rāghava,* the lord of the town of *Yajñavāṭi,* the customs on all the roads in the country of Koṇḍavīṭī and the village *Maindavōlu,* at the same time keeping up the former donation of the village of *Lemballe.*

The Sanskṛit part of the inscription concludes with a verse in praise of Sāḷva-Timma (30) found also in the Maṅgalagiri inscription, and another (31) stating that the *mahōpādhyāya,* who was acquainted with the doctrine of the five fires, the performer of the *dvādaśdha* ceremony, *Lōlla-Lakshmīdhara Yajvan,* was the author of the record.

In the Telugu portion (l. 109 ff.) the date given above is further specified, and a more detailed account of Gōpa's donation is given, especially as regards the establishment of the customs. It may also be noted that Nādiṇḍla-Timma is incidentally said here (l. 114) to have been a follower of the Yajuḥśākhā and the Āpastambasūtra, and that Sāḷva-Timma's wife is called here *Lakshmamma* (l. 155). Mr. H. Krishna Sastri contributes the following translation of the Telugu portion:—

(L. 109.) "Hail! Prosperity! *On the auspicious occasion of a lunar eclipse, on Wednesday the 15th* (*tithi*) *of the bright* (half) *of Vaiśākha in the* (cyclic) *year Vikrama which corresponded to 1442 of the years of the victorious and increasing Śālivāhana-Śaka,—Gōparsayyaṅgāru,*—the son of *Nādiṇḍla-Timmarāja* who belonged to the Kauśika-*gōtra,* followed the Āpastambasūtra, and was a student of the *Yajuḥśākhā,*—and the nephew of *Sāḷuva-Timmarsayyaṅgāru,* the glorious chief minister who bore the burden of the empire of the glorious *Kṛishṇadēva-mahārāya,*—built a spire for the sacred (temple) of the god Raghunāyaka of *Yajña-vāṭikā* in *Koṇḍaviḍu,* carried out the white washing (in connection with other) spires, *maṇḍapas* and towers, set up golden pinnacles, built the hall surrounding the temple, and the enclosure (*prākāra*), presented idols (to be carried) in processions (*utsava-vigraha*), restored the village of *Lemballe* which had previously been granted (to the temple), and bestowed the village of *Maindavōlu* for all enjoyments, rice and festivals, [and assigned] *mūlavīsas* at all places in the country (*sīma*) of *Koṇḍaviḍu* where tolls were paid, (*viz.*) at *vasantagaruvus* in (the town of) *Koṇḍavīḍu,*

at water-sheds, at salt-beds and market-towns, and at roads frequented (by people), such as (those to) the *Tirumala* hills.

(L. 125.) . . . . . "at the rate of half a *paikamu* on every bag of the following (articles): great millet, millet, . . . salt, mangoes, myrobolan fruits, brinjals, clearing-nuts, and *māvena*; at one *paikamu* on every bag of the following: green gram, black gram, Bengal gram, horse-gram, red gram, wheat, sesamum seeds, oil seeds, black pulse, pulse, cotton, tamarinds, gall-nuts, myrobolan seeds, yam, *chāma,* (and) *chirugaḍam* (roots); at one *damma* on every bag of the following: onions, turmeric, dammer, fenugreek, cumin, mustard, *salagas* of new gunny bags, green ginger, lime fruits, (and) cocoa-nuts; at two *dammas* on every bag of the following: jaggery, cleaned cotton, ghee, castor oil, *saṅgaḍi,* flowers of the Bassia Latifolia (tree), dry ginger, iron, and steel chisels; at three *dammas* on every bag of mango jelly; at four *dammas* on every bag of the following: sugar, areca-nuts, cotton thread, and betel leaves; at six dammas on every bag of the following: long pepper, pepper, sandal, cloves, nutmeg, mace, lead, tin, (and) copper; and at one *chavela* on a double bullock-load of women's garments:—the *mūlavīsas* levied at this rate from many (people) were granted (to the temple) by *Nādiṇḍla-Gōparsayyaṅgāru* for the merit of the glorious chief minister *Sāḷuvā-Timmarsayyagāru* and his wife *Lakshmamma.*

(L. 157.) "If (any) *Oḍḍa* kings and *Teluṅgu* kings shall violate this charity, they shall incur the sin of killing cows on (the banks of) the Gaṅgā; if (any) *Turuka* (*i.e.* Musalmān) kings shall violate (this charity), they shall incur the sin of eating pigs."

The inscription ends with one of the usual imprecatory verses in Sanskrit and the first half of another.

25. KONDAPALLI INSCRIPTION OF ATCHUTADĒVA RĀYA

Place: Koṇḍapalli, Guntur Dist.

Dynasty and King : Third Vijayanagar—Tuḷuva—Atchuta-rāya.

Date: 1538 A.D.

Language and Script : Telugu.

TEXT

సీ. నిర్మించ్చె నేమంత్రి నిరుపమప్రాకార
నవకంబ్బుగా గోపినాథపురము
నిలిపినాం డేమంత్రి నియతవైభవముల
గోపికావల్లభుం గూర్మి వెలయ
పాలించ్చు నేమంత్రి ప్రకటధర్మఖ్యాతి
మహిమమీరంగ నంధ్రమండలంబు
గెలిచినాడే మంత్రి లలితవిక్రమమునం
బ్రబలుండై యవనులబలము నెల్ల
నతండు భూపాలమంత్రీంద్రసతతవినుత
ధీవిశారదుం డచ్యుత దేవరాయ
మాన్యహితవర్తనుండు శౌర్యమహితయశుండు
భానుతేజుండ్డు రామయభాస్కరుండ్డు.

SUMMARY

Rāmayabhāskara, who was extolled by all the ministers of the State, as well as others for his courage and sagacity, was very much liked by Achyutadēva Rāya, who always bestowed praise on the minister. The following are the great deeds of Rāmayabhāskara.

(1) He has constructed the outer wall (prākāra) to the Gōpināthapura.

(2) He has installed the image of Gōpinātha in Gōpinātha-pura.

(3) He has successfully wielded his power as minister throughout the Andhra Dēśa.

(4) He has controlled and conquered all the Muslim invaders by his prowess, courage and strength.

26. AHŌBALAM INSCRIPTION OF ŚRĪ RANGARĀYA

Sources of Vijayanagar History By S. Krishnaswami Ayyangar, pp. 233-35

Place : Ahōbalām.

Dynasty and King : Fourth Vijayanagar—Āraviḍu—Śrīrangarāya.

Date: 1584 A.D.

Language and Script : Telugu.

TEXT

స్వస్తిశ్రీ విజయాభ్యుదయ శాలివాహన శకవర్షంబుల 1506 అగునేటి తారణ సం॥ వైశాఖశుద్ధ 14 లుగు శ్రీమద్రాజాధిరాజరాజ పరమేశ్వర శ్రీవీరప్రతాప శ్రీవీర శ్రీరంగ దేవరాయ మహారాయలు గారు పెనుగొండ నగరమందు వజ్రసింహాసనారూఢులై పృథ్వీసామ్రాజ్యము చేయుచుండగాను శ్రీమద్వేదమార్గ ప్రతిష్ఠాపనాచార్య సర్వతంత్ర స్వతంత్రోభయ వేదాంతాచార్యులైన శ్రీశఠగోప జియ్యంగారి కార్యకర్తలయిన రాచప్పగారున్ను శ్రీ అహోబలస్థానం వారున్ను కాశ్యపగోత్ర అపస్తంబ సూత్ర యజుశ్శాఖాధ్యాయులయిన సూర్య వంశోద్భవులయిన మూరురాయర బసవశంకర గుత్తిహన్నిబ్బర గండ యొరయూరి పురవరాధీశ్వరులైన శ్రీమన్మహామండలేశ్వర కొండ్రాజు తిమ్మరాజుగారి పుత్రులయిన వేంకటరాజు దేవమహారాజులంగారికి యిచ్చిన శిలాశాసన క్రమమెట్లన్నను ప్రాక్ బహుధాన్యనామ సంవత్సరాన విభురాము వారు హండేవారిని కూడుకొని సీమయంతా రాచూరా పట్టి అహోబల స్థలానకువచ్చి అహోబలం అంతా పాడుచేసి అహోబలస్థలం అయిదు ఆరుఏండ్లు తమవశం చేసుక ఆక్రమించి నడుస్తూవున్న నిమిత్తం శ్రీ అహోబలేశ్వరులు సన్యాసంప్రసాదించిన అదిమమైన వంశఠగోపజియ్యంగారికి ఏడోతరమై శ్రీపురుషోత్తమ ఆళ్వారులప్రతిష్ఠ చేసి ముకుందదేవుని చేత పూజగొని రామానుజ దర్శనోద్ధారకులయిన శ్రీపరాంకుశ మహామునుల శిష్యులయినటువంటి శ్రీమచ్ఛఠగోపస్వామి వారిస్థలం యీ తీరున అయిన నిమిత్తం శ్రీరంగరాయదేవ మహారాయుల సముఖానతాము విచ్చేసి మీరు యీ తీరున రత్నసింహాసనాసీనులై వుండిన్ని మీకులస్వామియైన అహోబలేశ్వరుని స్థలం తురుష్కా

క్రాంతం అయివున్నది. వారిని పోగొట్టి ఆ ప్రాంతం అంతా సాధించి
అహోబలస్థళం జీర్ణోద్ధారణం సేయవలెనని రాయలవారితోను అనతి
య్యంగాను రాయలవారు తామె దండెత్తివచ్చి సీమ సాధించి [యి]
చ్చేదమని పయనం సన్నాహం కాంగాను అందుకుఅయ్యవారుఆనతిచ్చిన
వివరం వొక విభురామువారిని మిత్యం మీరురావద్దు శ్రీ అహోబలేశ్వ
రులు స్వప్నము ఖాంతాౢలను, తమ నిజదాసులైన మీబంటు అయిన
కొండ్రాజు తిరుమల వెంకట్రాజుగారు వున్నారు వారిచేతనే సకలక
యింకర్యాలు చేయించుకొనుము అని రాయలవారితోను ఆనతియ్యం
గాను రాయలవారు అటువంటి నిజదాసులుగా అని సంతుష్ట చిత్తులై
రాయుసమున్ను పల్లకిన్ని కుంచకాళాంజం కనకపదకాలయినటువంటి
దివ్యాభరణాలున్ను తమ ముద్రమనుష్యులచేతను అయ్యవారివెంట
ఆంపంగాను ఆ తిరుమలరాజు వెంకట్రాజుగారు యెదురుగావచ్చి, అవి
అంతవట్టున్ను శిరసా ప్రతిగ్రహించికొని ఆక్షణమందే రథగజ తురగ
పదాతులు మొదలైన చతురంగబలాలు కూర్చుకొని అయ్యవారిని
ముందర బెట్టుక తాము అహోబళానికి తరలివచ్చి ఆ విభురామువారికి
సహాయం అయిన హండేవారు మొదలైన వారందరిని విఱుగగొట్టి దేశ
మంతా కట్టించి, అహోబలం జీర్ణోద్ధారణంచేసి అయ్యవారిని అహోబళ
స్థళాననిలిపి, ఆహోబళస్థలం పూర్వానికంటె యినుమడిచేసే నిమిత్తం
అయ్యవార్లు అతి సంతుష్ట చిత్తులైరి.

TRANSLATION

The following inscription from Ahobalam is dated in the Śaka year 1506, Taraṇa, corresponding to A.D. 1584-5, Thursday, the fourteenth day of the bright fortnight of the

month Vaiśākha. It says that while Śrīranga Rāya was ruling with his capital at Penukoṇḍa, Rāchappa Gāru, the agent of Saṭhagōpa Jiyyangāru of the Ahobalam Mutt, and the inhabitants (Sthānamvāru) of Ahobalam set up the stone inscription in favour of the Telugu Chola chief Mahāmaṇḍalēśvara Konḍrāju Venkaṭarāju,[1] the son of Timma Rāju.

It records that in the cyclic year Bahudhānya, preceding the date of the inscription, i.e., A.D. 1578-79, Vibrhurāmuvāru (Ibrahim Kutb Mulk, the Sultan of Golkonda) along with Hanḍēvāru (the chiefs of the Hanḍē family)[2] had invaded the Vijayanagar country, and laying waste the district round Ahobalam, occupied it for five or six years. Then the religious teacher Śrī Vaṇ Śaṭhagopa Svāmi,[3] who was seventh in apostolic succession from the first Vaṇ Śaṭhagopa upon whom the God of Ahobalam himself bestowed the robes of a Sanyāsi, and the immediate disciple of the teacher, Śrī Parānkuśamahāmuni, who was highly respected by Mukunda Deva,[4] and who had established the idols of the Vaishṇava Āḻvārs at Purushōtamam (Jagannāth), approached the emperor Śrīranga Rāya, and, reporting to him the sad condition of the temple of Ahobalam and the surrounding country, requested him to recover the district from the Muhammadans and restore the temples to their ancient glory.

On this the emperor Śrīranga Rāya prepared himself to lead an army to the district in person and drive out the enemy. But the 'High Priest' said that he need not lead the expedition in person, but might entrust it to his subordinates Konḍarāju Venkaṭarāju and Konḍarāju Tirumalarāju who were designated by the God of Ahobalam, in a dream, as the fittest persons to lead the attack and restore the temples. The emperor was struck with this, and presented the chiefs with jewels and titles, and ordered them to march against the enemy. Then the chiefs started with

their army along with the 'Priest' and having defeated the Handē chiefs and the other allies of Ibrahim, made vast additions to the temple and bestowed on the temples more than their former prosperity. As a return for this the 'High Priest' Śaṭhagopa Svāmi granted to the chief and his descendants certain rights and privileges in the temple.

1. He was the chief to whom the Telugu poems Reṭṭamatam and Kāmandakam were dedicated.

2. The proper name of the Handē chief was Malakappa Nāyuḍu. He is said in extract No. 73 to have first fought on the side of Śrīranga Rāya, but after Śrīranga's defeat and capture by the Muhammadans, to have transferred his allegiance to them.

3. He was the author of the Sanskrit drama Vāsantikāpariṇayam.

4. This Mukunda Dēva seems to be the same as Mukanda Harichandan who usurped the kingdom of Orissa and set up for some time as an independent sovereign. He was an ally of Aḷiya Rama Rāya of Vijayanagar. It was through his influence that the teacher Parānkuśa established the worship of the Āḻvārs at Purushottama or Jagannāth. This statement is corroborated by a passage in the Sanskrit drama. Vāsantikāpariṇayam.

27. INSCRIPTION OF AMIM MULK

Sources of Vijayanagar History By S. Krishnaswami Ayyangar, No. 77, pp. 239-240

Place: Aminabad, Guntur Dist.

Dynasty and King: Golkoṇḍa Nawābs—Amim Mulk.

Date: 1592-93 A.D.

Language and Script: Telugu.

TEXT

స్వస్తిశ్రీ విజయాభ్యుదయ శాలివాహన శకవర్షంబులు ౧౫౧౪
అగునేటి నందన సంవత్సర వైశాఖ శు 3 గురువారం [సున్నదిలాసుతి
సైనుతిస్సాలు యీచ ౧ మాహాశ్హే సవ్వాలుసన అలప్ప ౧౦౦౦

సాలు అగునేటి మోడిమ దాలతు అనీయతులు వియావతే అసనగతన కల అయాంతుల బాహిరాములకు] అమీను మలకా వొడయులుం గారు చేసిన ప్రతాపధర్మ శాసనక్రమ మెట్లన్నను మొదలను శాలి వాహనశకవర్షంబులగు ౧౫౦౨ అగు నేండు విక్రమసంవ్వత్సర చైత్ర బ ౧౩ భవుమవారంనాండు హంజరత్ యిభరాహిం పాదశహావొడ యులుంగారు తమనామజాదు అంపితేను-

ఉ. దాటగ నేంగి పుద్దగిరి దాకొఁని వెంకటరాజుం దోలి ముం
గోటలు లగ్గవట్టి వినికొండ్డయు బెల్లముకొండ్డ తంగ్గడల్
పాటపరిఁ హరించ్చి మరి బల్మిని గైకొనె కొండ్డవీడు క
నాఁటకరాజధాని యిభరాముండు బాహుబలంబుమీఁరుచునా.

యీలాగు ప్రతాపాన కొండవీంటి రాజ్యం పుచ్చుకొని రాజ్యం పరిపాలిస్తున్న పుండ్డైను యిడితల యిభరాం పాదుషహాగారి పుత్రుడు మహామదు కుబ్లీ పాదుషహా వొడయలుంగారు క్రితిమిజయసనేసాల చ ౨౦ డబ్బిలాసాని తేదీన పట్టాభిషిక్తుడై రాజ్యం పాలిస్తూవుండ చను ఖరసంవత్సరములోను భళ్ళైరాయడు సాజ్జా ఆలముఖానుడు ఖానుఖానా మొదలైనవారున్నూ పాయకట్టు దొరలున్ను తిరగబడి హరాంఖోర్లై కొండవీటి శీమలోను వుండంగాను హంజరత్ పాదుషహా వొడయలుంగారు తమ పట్నానకు ప్రధానియైన మల్కి అమీను మల్కంకు శలవుయిచ్చి యీ తిరగబడ్డ హరాంఖోర్లను ఖండించి శీమ కుదురు పరచి రమ్మను శలవు దయచేస్తేను ఆలాగే రాజుగారి ఆనతిక్ర మాన మల్క వొడయలుంగారు గోలుకొండకు వెళ్లివచ్చేనన్న ఖబరు విని యీహరాం ఖోర్లైన వాండ్లు అందరున్నూ నూర్యోదయం అయితే చీకటి విచ్చిపోయినట్టు యక్కడివాండ్లు అక్కడనే యధాయధలై పారి పోయిరి మల్కా వొడయలుంగారున్నూ కృష్ణదాటి సీమలోకి విజయం చేసి దుష్టనిగ్రహశిష్ట ప్రతిపాలనచేసి హరాంకోర్ల నెల్లాను ఆజ్ఞచేసిరి.

TRANSLATION

The inscription says that Hazarat Ibrahim Padishah proceeded against the Vijayanagar territory in the Śaka year 1502, Vikrama, corresponding to A.D. 1580-81, Chaitra, fourteenth day of the dark fortnight Tuesday, captured Uddagiri (Udayagiri), and driving[1] Venkaṭa Rāju from the place, captured successively the fortresses of Vinukoṇḍa, Bellamkoṇḍa, Tangēḍu and Koṇḍavīḍu, and was ruling the whole of the Karnāṭu (Vijayanagar) province of Koṇḍavīḍu. Ibrahim Padishah's son Muhammad Kuli Padishah was crowned on Rabi, 21, A.H. 988 ; June 2. A.D. 1580.

In the cyclic year Khara, Baḷḷē Rāya, Sābja, Alam Khan, Khan Khan and other subordinates of the Padishah revolted, and captured the district of Koṇḍavīḍu. Thereupon the Hazarat Padishah sent his General Mulk Amin Mulk against the rebel chiefs from Golkonda. All the rebel chiefs fled before Amin Mulk, who crossed the Krishna, and going to Koṇḍavīḍu once more established order there by punishing the traitors and rewarding the faithful.

1. This Venkaṭarāju seems to be no other than Śrīranga's younger brother Venkaṭapati who succeeded him in the Vijayanagar empire.

28. SIDDHOUT INSCRIPTION OF MATLA ANANTA

Sources of Vijayanagar History By S. Krishnaswami Ayyangar, No. 81, pp. 248-250

Place: Siddhout, Cuddapah Dist.

Dynasty and King : Deva Choḍa—Matla Ananta.

Date: 1605 A.D.

Language and Script : Telugu.

TEXT

స్వస్తి.

శాకే శాంబ్బక బాణభూపరిమితే వ[ర్షేచ వి]శ్వావసా
వాన్నత్యేన చిరాయుషాచ గుణభాజా చంద్రతారం భువి॥
యస్యా నంత్తనృపేణ తేన జనకే నైవోటుకూరీరణే
ప్రాప్త స్సిద్ధవటో యముజ్వలశిలాసాలో విశాలః కృతః॥

సీ. [శాలి]వాహననామశకవషఁములు వేయు
నేనూంటయిరువదియేడు చనిన
విశ్వావసు. వసంగ్గ వెలయు వత్సరమున
సకలహిందూరాజ్యసార్వభౌమ
వీరవేంకటరాయవిభుండు చంద్ర [గిరీంద్ర]
సీమసామ్రాజ్యంబ్బు సేయుచుండ
జంబ్బులమడకభూసంగ్రామజయశాలి
కటకపురీచూరకారహారి ౧

నందేలక్రిష్ణమనరనాథభయదాన
దక్షదోర్దండ విచక్షణుండు
అఖిలకర్నాటసింహాసనాధీశ్వర
దక్షిణబాహాభిధానధారి
విదళితకొండ్రాజువెంకటాద్రివిభుండు
చెంన్నూరిహరణసంపన్నగృహుండు
విబుధస్తుతకకుస్థవిజయప్రబంధాది
కావ్యనిబంధనగ్రంధకర్త ౨

శ్రీమదెల్లమరాజు చెరువు[పేర] తటాక
ఘటనానుభావసంఘటితయశుండు
ద్రవిడభూమధురాదిధాటీచలద్రయ
బలరక్షణాక్షిణబాహుబలుండు

పెనుగొండ్డసమరయావనపాదుషాగర్వ
ఖర్వీకరణచణాఖర్వభుజుండు
ర[ం]గమాంబాకుమారవతంసరత్నంబు
పరభీమబిరుదులభాయిబండ్డి ౪

విమతావనీశ్వరవేశ్యాభుజంగ్గుండు
బల్లరగండాంకభాసురుండు
మన్నెహంవీరుండు మగలరాయుండు[రా]చ
బెబ్బులి పరరాజభీకరుండు
మట్లి తివెంగ్గళమానవాధిపరత్న
రత్నాకరుం డనం త్తరాజశౌరి
తమతండ్రి యల్లభూరమణుండు—
తిరుపతి రాజుపైం బెరిగికొట్టి ౫

తనకత్తిమొనం దెచ్చుకొనిన[పి]ద్ధవటంబు
చెల[ంగత] నపేర చెరువుసేసె
హృదయ ముప్పొంగ సిద్ధవటేశ్వరునకు
ఔపచారికమైన సాలాంత్తరముగ
పురముచుట్టును వరణమై పరిణమింప్ప
ధాత్రిం గట్టించె నాచంద్ర తారకముగ. ౬

TRANSLATION

In the Śaka year 1527, Viśvāvasu, when Vīra Venkaṭapati Rāya was ruling from Chandragiri, Maṭla Ananta constructed the fortifications round the town of Siddhout which had been captured by his father Ella, after defeating in battle the chief Konḍrāju Tirupati Rāju.

The inscription also gives a long account of the achievements of Ananta. He was born in the solar race of Kshatriyas, and belonged to the family of Dēva Chōḍa and had the titles Aivaragaṇḍa, Mannehamvīra and Rāchabebbuli. He killed on the battlefield the chief Rāvela Velikoṇḍa Venkaṭādri. He was the conqueror in the battle of Jambulamaḍaka (Jammalamaḍugu) and reduced the fort of Cuttack. He instilled fear in the mind of Krishnamma of Nandyal and was like the right-hand of the emperor of Karnāṭa (Vijayanagar). He defeated the Chief Konḍrāju Venkatādri[1] and captured from him the town of Chennūr. He was the author of several works, as Kakutsthavijayam, which were highly praised by scholars. He constructed the large tank, Ellamarāju Cheruvu, after his father. He protected the flying armies of the Madura chief from destruction. In the battle of Penukonḍa he destroyed the pride of the Muhammadan (Yavana) Padishah.

Maṭli Ananta was the son of Ellamarāju and Rangama, and his son was called Maṭli Tiruvēngaḷa.

29. KALLŪRU INSCRIPTION OF CHENCHAIH RUDRA

Nellore District Inscriptions, Part I, Athatur 85, pp. 245-249

Place : Kallūru Nellore Dist.

Date: 1612-13 A.D.

Dynasty and King : Chenchaih Rudra a subordinate of Venkatapatirāya of the fourth Vizianagara.

Language : Sanskrit and Telugu.

Script : Telugu.,

TEXT

శ్లో॥ వర్షే శ్రీమతిశాలివాహనశకే వార్ధిత్రిబాణోర్వరా
సంఖ్యాకేపరిధావినీందు సహితోర్జద్ద్వాదశీ సత్తిథౌ
కృష్ణోకారి తటాకసేతుపరివాహః కల్లూరీ పట్టణే
శైలస్తంభదృఢేద్యరుద్రవిభునా శ్రీచింతపల్లేదునా
(స) శ్లోకోయం రచితః శ్రీమజ్జల్లిపల్లి కులేందునా
నాగనార్యేణ సర్వేషాం విదుషాం సమ్ముదేన్వహన్

స్వస్తిశ్రీ జయాభ్యుదయ శాలివాహన శకవర్షంబులు ౧౫౩౮ అగునేంటి పరీధావి సంవత్సర కార్తీక బ ౧౮ సో । శ్రీమద్రాజాధి రాజరాజ పరమేశ్వర శ్రీవీరప్రితాప శ్రీవీర వేంకటపతిరాయలు పృథివీ సామ్రాజ్యంశేయుచు వుండంగాను పద్మనాయక వంశాంబోధి చంద్రుం డున్ను పంచపాండి యధరావిబాళుండు

ను సంగ్రామ పార్దుడుండున్ను సర్వబిరుద కొమార వేశ్యాభు
జంగుండును రేచెలగోత్ర పవిత్రు
డున్ను వెలుగోటి పెదకొండమనాయని పౌత్రుండున్నుకొమార
తిమ్మానాయని న
ందనుండునుఅయిన వేంకటపతినాయనింగారు, తమకువెంకటపతి
రాయలు అమరానకు పాలిం
చుటకు యిచ్చిన కుల్లూరిని కుల్లూరి శీమప్రభులున్నూ । త
ద్రాజ్యభారధురంధరుండు
ను పశాలగోత్రపవిత్రుండును చింతపట్ల శింగమనాయని
పౌతుండును చంచమనాయని

పుత్రుండునైనరుద్రప్పను రావించ్చి అనంతసాగరపు
చెఱువుతూము ఖిలపడి వుండంగాను పునరు
ద్ధారికముచేసినాపు కలువాయ చెఱువు తూర్పున కలుగుకట్టించి
చెర్వున నీవు ప్రతిముఖం చేయించిన తోపులుచెపుటలతో
ంపులు బావులు మొదలైన పుణ్యాలు పూర్జితమైవున్న
కార్యానం గనుక తమతండ్రి కొమార తింమానాయనకి పు
ణ్యంగాను కులూరి చెఱువు తూర్పున కలుగు కట్టించుమని
సభవారు నూనంనా ఆనతిచ్చె గనక చెరువుకు
అలుగు ముప్పది మూడు శిలాస్థంభాలు నిలిపి యిరుగడల
సంతని సారువులు సోపానాలు కలుగు

కట్టంగాను ఆ చంద్రార్కస్థాయిగారుద్రప్పనాయిండుకట్టించినది శ్రీ

సీ. అవగాహనేహాసమాయాతవిబుధరా
ట్కమనీయ్య [illegible]శతాంగము లనంగ
తాటాకసేతుసందర్శనేచ్ఛాగత
స్థితసమున్నతమహాశిఖరు లనగ
నీతి నుజ్వలధరానేతృసంపాదిత
మూర్తీభసత్కీర్తి మూర్తు లనంగ
నిలిపెం గుల్లూరి నల్లచెర్వులుగునందు
ముప్పదియుమూడు రాకంబములుం జెలంగ
చింతపల్లపురస్థాయి శ్రీనిధాయి
రుచిరగుణహారి చెంచయరుద్రశౌరి. ౧

TRANSLATION

(*Sanskrit verses*)

On Monday, the auspicious *tithi,* the 12th of the dark fortnight of Kārtika in Parīdhāvi, in the illustrious Śālivāna Śaka year reckoned by the oceans (4), three, the arrows (5), earth (1), *i.e.,* (1534), the weir of the tank bund built with stone pillars was constructed to-day by the lord Rudra, the moon of the illustrious (family of) Chintapaṭla, in the town of Kullūru. This verse is composed by Nāganārya, the moon of the family of the illustrious Jallipalli to the perpetual delight of all learned men.

(*Telugu*)

Prosperity ! Hail ! On Monday, the 12th of the dark fortnight of Kārtīka of the year Paridhāvi, corresponding to the year 1534 of the illustrious, victorious and prosperous Śālivāhana Śaka era, while Śrīmad Rājādhirāja Rājaparamēśvara Śrī Vīra Pratāpa Śrī Vīra Venkaṭapatirāya was ruling the kingdom of the earth, Venkaṭapati Nāyaningāru, who is the moon of the ocean of the race of Padmanāyaka, who is the conqueror of the territory called Panchapāṇḍya, who is an Arjuna in war, who is the paramour of the prostitutes who are the princes bearing all *birudas,* who is pure by reason of descent from the *gōtra* of Rēcherla, who is the grandson of Velugōṭi Peda Koṇḍama Nāyuḍu and who is the son of Komāra Timmanāyuḍu, sent for Rudrappa, who is the ruler of the *śīma* of Kullūru, who is skilled in ruling that kingdom, who is holy by reason of his descent from the *gōtra* of Paisāla, and who is the grandson of Chintapaṭla Singama Nāyuḍu and the son of Chenchama Nāyuḍu, at Kullūr which was granted to him (Venkaṭapati Nāyaningāru) for ruling as an *amaram* by Venkaṭapatirāya and addressed him thus "You have restored the sluice of Anantaśāgaram tank which was in disrepair ; you have constructed the eastern weir of Kaluvāyi tank and are keeping the tank in good order. Deeds

of charity like topes, topes in tanks, wells, etc., are meritorious services. So construct the eastern weir of Kullūr tank for the religious merit of my father Komāra Timmanāyuḍu." Thus the assembly commanded him. Therefore Rudrappa Nāyuḍu fixed 33 stone posts on the tank weir, built side walls on the two sides and constructed a flight of steps in stone so as to last in perpetuity as long as the sun and moon endure, Śrī !

Chenchaya Rudra Śauri, who is the resident of Chintapaṭla, who is the abode of Śrī, and who is delightful by reason of his charming qualities, planted 33 stone pillars on the weir of the Nallacheruvu of Kullūr, pillars which resemble the beautiful jewelled chariots of Indra who has come to bathe here, which are, as it were, high peaks to those who come with the desire of seeing the bund of the tank, which are, as it were, emblems of the good fame acquired by the lord of the earth, who is famous in polity—which, kissing the sky, resemble the pinnacles of Varuṇarāja, and which are set with pearls.

30. JAMBUKESVARAM GRANT OF VIJAYARANGA CHOKKANĀTHA NĀYAKA

Epigraphia Indica, Vol. XVI, No. 12, pp. 88-96

Place: Jambukēśvaram.

Dynasty and King: Nayaks of Madura — Vijayaranga Chokkanātha.

Date: 1708 A.D.

Language: Sanskrit and Telugu.

Script: Telugu.

TEXT

1. శ్రీమత్పరమహంస పరివ్రాజకాచార్యవర్య శ్రీకాంచీపుర
2. పురస్థిత శ్రీమచ్ఛంకరభగవత్పాదాచార్య స్వాములవారికి
3. స్వస్తిశ్రీ విజయాభ్యుదయ శాలివాహన శకాబ్దములు
4. ౧౬౩౦ అగునేటి వికృతినామ సంవత్సరం కార్తిక శు ౧౫ యిం
5. ద్దువాసరం రోహిణీనక్షత్రం యీా కూడిన శుభదినమం
6. ద్దు శ్రీమద్రాజాధి రాజరాజ పరమేశ్వర వీరప్రతాప శ్రీవేంకట
7. దేవమహారాయలయ్యవారు ఘనగిరి నగరమంద్దు రత్నసిం
8. హాసనాసీనులై పృథ్విసామ్రాజ్యం శేయుచునుండ్డగాను
9. పాండ్యధరామండలేశ్వరులైన దక్షిణ సింహాసనాధ్యక్షు
10. లైన కాశ్యపగోత్రం విశ్వనాథనాయనివారి వంశకర్తలైన
11. చొక్కనాథనాయ నయ్యవారి పౌత్రులైన రంగక్రిష్ణముద్దు వీ
12. రప్పనాయనయ్యవారి పుత్రులైన విజయరంగ చొక్కనాథనా
13. యనయ్యవారు లోకగురుస్వాములైన శ్రీమచ్ఛంకరాచార్యస్వా
14. ములవారికి గజారణ్యంక్షేత్రమందు పానవాశి కొండ్డాం
15. పిథిలో పూర్వం మొదలుకొని స్వాములవారికి స్వంతమ
16. ఠం వుండ్డేటందున ఆమఠాననిరంతముగా అన్నదానం
17. ధర్మాదులు నడిపించనలెనవి స్వాములవారు ఆజ్ఞాపించ్చి
18. నందున|| ప్రీతిగాను పూజనైవేద్యం అన్నదానం బ్రాం
19. హ్మణ సంతర్పణ మొదలైనవి నడిచినచ్చేటట్టుగా సర్వమా
20. న్యతాంబ్రశాసనం వ్రాసియిచ్చినక్రమం తోట్టియం శీమ
21. లో మహేంద్రమంగలంల్లో భట్టవర్తి అరమావులు ౮౪ తా
22. రు ౧ గోపాలస్వామితోట ౧ కృష్ణాపురంలో ఆరమా

23. వులు ర౪ తారు ౨ కారక్కాడులో ఆరనూవులు ర౪ తారు
24. ౧ కొండ యంపేటలో నంజశెయి ౨ తిరుచ్చందార శీమ
25. లో మంగమాంబాపురంల్లో నంజశెయి ౮ తింన్నంశీ
26. మలో అరి యూరులో సంజ శెయి ౧౬ దక్షిణం కోనా
27. టుశీమలో అరియమంగలంల్లో నంజ శెయి ౬ జెంబుకేశ్వ
28. రంగుడలో (1) నిత్యకట్టడద్నిం ౧ కి బియ్యంపడిరఅన్నంతళిగలు
29. ౨ దోశెలు ౨ అతిరనాలు ౨ సుగియ ౧ దీపంచమరుపడి ౫ ఉభ
30. యతీరంలోను శెయి 1 కి తూముడువడ్లువంతు నానుంన్ను
31. నుంకానవిత్యకట్టడగ గ ౧ ప్రకారం నడిచివచ్చేటట్టుగా
32. దిట్టంచేసి వారియించ్చి వుంన్నాము కనక తామున్ను పీఠపరం
33. పరలుగా అనుభవించ్చుకొని ఆచంద్రార్కస్థాయిగాధర్మ
34. పరిపాలనం చేసుకొనుచు ఆశీర్వాదం శాయగలది॥ దాస
35. పాలన యోర్మధ్యే దానచ్ఛ్రేయోనుపాలనం దానాత్స్వ
36. గర్మవాప్నోతి పాలనాదచ్యుతంపదం॥ స్వదత్తాద్విగుణం
37. పుంణ్యం పరదత్తానుపాలనం । పరదత్తాపహారేణస్వద
38. త్తం నిష్ఫలంభవేత్॥ స్వదత్తాపరదత్తాంవాయోహరే
39. తవసుంధరా । షష్టివర్షసహస్రాణి విష్టాయాంజాయ
40. తేక్రిమిః॥ మద్వంశజాపరమహీపతివంశజాయామే
41. భూమిపాః సతత ముజ్జ్వలధర్మ చిత్తా । మద్ధర్మమేవ
42. పరిపాలన మాచరంత్తి తత్పాదుకాద్వయమహంశిర
43. సావహామి

విజయరంగ చొక్కనాథ నాయనయ్య వ్రాలు.

TRANSLATION

Line 1. The Lord whose crest is adorned by the Moon.

Ll. 2 and 3. To the lord *Śaṁkarāchārya,* resident in Kāñchīpura, who is a *paramahaṁsa,* and the most exalted of those who have renounced the world.

Ll. 4-6. In the *Śaka year 1632* of Śālivāhana, in the year *Vikṛiti,* on *Kārttika,* on the full moon day, on *Monday,* when the star was *Rōhiṇī,* on this auspicious day.

Ll. 7-9. When the king of kings, the supreme lord, *Vīrapratāpa Vēṅkaṭa-dēva Mahārāya* was ruling over the earth, seated on his jewelled throne in *Ghanagiri.*

Ll. 10-15. The lord of the *Pāṇḍya* country, who is enthroned as lord of the southern seat, of the Kāśyapa *gōtrā,* the descendant of *Viśvanātha Nāyaka,* the grandson of *Chokkanātha Nāyaka* and the son of *Raṅga-Kṛishṇa Muttu Virappa Nāyaka, Vijayaraṅga Chokkanātha*—made to the *lōkaguru* (teacher of the world) *Śaṁkarāchārya-swāmi.*

Ll. 15-19. By command of the *Swāmin* for giving charity in the shape of food for all time in his own *maṭha,* which has been in existence from antiquity in the *Ponvāśi-koṇḍān* street in *Gajāraṇya-kshētra.*

Ll. 19-21. For (his) pleasure a perpetual copper-plate grant for worship, offerings, feeding and general propitiation of Brāhmaṇas as follows:—

Ll. 21-28. 4½ half-*mās* and 1 *tāru* of *bhaṭṭavṛitti* land in *Mahēndramaṅgalam* in *Toṭṭiyam śīma, Gōpāla-swāmin's* garden ; 4½ half-*mās* and 2 *tārus* in *Kṛishṇāpuram ;* 4½ half-*mās* and 1 *tāru* in *Kārakkāḍu ;* 2 *śeys* of wet land in *Kōṇḍayampēṭṭai ;* 8 *śeys* of wet land in *Maṅgamāmbāpuram* in *Tiruchendorai śīma ;* 16 *śeys* of wet land in *Ariyūr* in *Tinniyam śīma ;* 6 *śeys* of wet land in *Ariyamaṅgalam* in the South Kōnāḍu *śīma.*

Ll. 28-31. 1 *śey* of land on both banks (of the Kāvērī) and the right of collection of some tolls for the daily offerings of 4 *paḍi* of rice for 2 *taḷigais* of cooked food, 2 *dōśais*, 2 *atirasams*, 1 *sugiyan* and ¾ *paḍi* oil for lights, to the god in the *Jambukēśvaram* temple.

Ll. 32-35. The deed having thus been settled and made for the above purpose, you and your line of disciples on the pontifical throne shall enjoy the lands and protect the charities as long as the sun and the moon run their course (*i.e.* for all time) and grant me your blessings.

Ll. 36-41. Admonitory verses.

Ll. 41-44. My respectful prostrations to those princes of my line as well as others of *ahipatiaaṁśa* who, being actuated by lofty ideas of charity, preserve my endowment.

Signature of *Vijayaraṅga Chokkanāthanāyanayya*.

27 AUG 1971
2618

G. S. PRESS, MADRAS